

Joppaye

nan giri

Tawureeta

Genèse en langue soninké-est

Joppaye

nan giri

Tawureeta

Genèse en langue soninké-est

© MES
B.P. 218, Kayes, Mali

IMPRIMERIE MAKARI,
BPE 2429 BAMAKO-Rep. MALI;
Tél: 671-49-09

JOPPAYE

Muurufo	5
Loraqe	6
Joppayen taxandi fana nan giri Adama katta Nuuhu 1:1-11:26	8
Duna tagaye	8
Hadamarenmen tagaye	10
Adama bonconju	16
Nuuhu taarixu	19
Nuuhu renmun taarixu	24
Saami taarixu	27
Joppayen taxandi fillandi nan wutu Ibirahiima katta Yusufu 11:27-50:26	28
Ibirahiima d'i faaba Teera taarixu	28
Sumayila taarixu	55
Isaaxa taarixu	55
Yaquba d'i kaadunkon taarixu	59
Esawu taarixu	80
Yusufu taarixu	82
Fatanpanciye	115

Muurufo

Joppaye yilla maanan ni soninkanxannen di ya, soninkon na Alla sefexanne be ga wa Lasilinkitaabun di nan kun faamu, kun be safanten ga ni abaraaninxannen di. Ken saabuda, o d'o dudoxoto yillanden noxon di yall'o fo yillante nan siro, a nan faami moxo siri.

Safande ke xaranjen noxon di, axa nda sigire tugunnen wari⁽¹⁾ renqotte be kanma, ken wure ni t'a fatanpanciyen wa deren tatten wure. Axa ga na sefeta be wari, a *sigirun negenton binnen* ga ni, ken wure ni t'a fatanpanciye wa kitaabe namaran ja, digaamun wure noqu.

Axa nda be wari gorobi gillu filli naxa [], axa n'a tu t'i nta Lasilinkitaaben di. O w'a mundunu xaraŋaanon su maxa, i n'o deema ti ke kitaabe korosinden ja, i be ga na kontoye wari, m'an ga na jiidiye xa wari, an n'o tuyindi t'a yi, bawo Alla baane ya tinmanten ni. O w'a mundunu Kamanen maxa, a n'o gemundi sawaabban ja.

Sooninkanxannen yillandaanon sappa
ets@asawan.org

¹ Fatapanciye safanten ni yere. *kaara 5*

Loraqe

Joppayen ni Tawureeta kitaabe fanan ya yi. Tawureetan ni Alla sefexannu be ga yanqa annebi Muusa kanma, i ga safe. Yogen w'a xilli: Sariyan kitaabu. Kun sefexannu taxandinten wa kitaabu karagi: **Joppaye, Bakke, Sariya, Jaatu, Lahidu fillande walima sariyankurunbankaaxunde.**

Joppayen kitaaben wa Alla golle fananun ya konni, duna tagayen ga joje moxo be, a do sere fananun taarixu. A su kafumanten ni tankarage soora ya yi.

A ra wa taxandini taxandira xooru filli: nan giri soora fanan ja nan dag'a wara soora tanmi do baanendin ja, a do nan giri tanmu do fillandin ja nan daga war'a lagarun ja.

Taxandi fana:

Soora fanan do fillandin wa sefene:

- kanmun do njijen d'i noxorofoonun taga moxo kanma,
- seren taga moxo Alla sawuran di,
- njijen xarifaye seren ja,
- seren ga da junubu fana be ja, a do Alla ga d'a tuga ti ke be yi.

Soora naxantandin wa sefene Xaabila do Haabila xiisa kanma. Tunmundin nan dag'a wara kabundin ja ni Nuuhu d'i kaadunkon do fuuren xiisan ja. Tanmun do baanendin ni Baabila xiisan ja.

Taxandi fillandi:

A wa sefene Isirayila sere fananun ya kanma, a do Alla ga da lahidu be wut'i d'i naxa, a do nan t'i be su kisiyen sababun ni Ibirahiima ya yi. Nan giri tanmu do fillandin ja nan daga wara

kaara 7 ... Loraqe

tanpille do karangandi lagarun ɳa, ken wa sefene Ibirahiima d'i kaadunkon taarixun kanma.

Nan giri tanpille do karagandi lagarun ɳa nan daga wara tanjikke do tunmundin ɳa, ken wa sefene Yaquba d'i kaadunkon taarixun kanma,

a do fiinu be ga dang'a do Esawu naxa. Tanjikke do neerundi nan daga war'a lagarun ɳa, ken ni Yusufu xiisan ɳa.

Joppaye

**Joppayen taxandi fana nan giri Adama katta Nuuhu
1:1–11:26]**

[Duna tagaye 1:1–2:3]

[Alla ga da duna taga moxo be]

1 ¹Joŋaadun ḥa, Alla da kanxotten do niijanxotten taga. ²Ken d'a ni, niijen ni fo muuma duuro ya yi. Bitan binnen w'a yi, na ji juppen xufaari. Alla fanken yonkonten wa jin kanma.

³ Alla ti ken di: «Xurayen nan bange!» Xurayen bange ken moxo di. ⁴Alla seedaaxu ti xurayen siren ni, a da xurayen fata bakka biten ḥa. ⁵Alla da xurayen xiri «kiye» na biten xiri «wuro». Wuro ro, yille kare, ken na koota fanan ḥa.

⁶ Alla ti xadi: «Bira duuro nan bange jiinun naxa, yelli jiinu nan fate bakka jiinu yi!» ⁷Alla da bili yanba na ji kanmuranken do ji wureranken fata bakka me yi. Ken na ken moxo di. ⁸Alla da bili ke xiri «kanmu». Wuro ro, yille kare, ken na koota fillandin ḥa.

⁹ Alla ti xadi: «Jiinu be ga wa kanmun wure, i nan kafuma me yi dingira baane. Noqu kaawante nan bange!» Ken na ken moxo di.

¹⁰ Alla da noqu kaawanten xiri «niijne», na ji kafumanten xiri «geeji». Alla seedaaxu ti ken siren ni.

¹¹ Ken falle Alla ti: «Niijen nan xufaari ti funtifo xallun ḥa. Sokke su n'i soxoden bangandi, yitti noone su n'i renmen bangandi, n'i soxoden bangandi niijen kanma!» Ken na ken moxo di: ¹²niijen da funtifo xallun bangandi, sokken noone su

d'i soxode, yitten noone su d'i renmen d'i soxode. Alla seedaaxu ti ken siren ni. ¹³ Wuro ro, yille kare, ken ja koota sikkandin ዘ.

¹⁴ Alla ti xadi: «Xurayu nan bange kanmun di, kuudo, i na kiyen do wuron fata bakka me yi. I na ja tagumancu yi: sallun do kootanu a do siinun da. ¹⁵ I nan ja xurayu yi kanmun di, kuudo na jiijen xurayindi.» Ken ja ken moxo di. ¹⁶ Alla da xurayi xooru filli dabari: fo xooren na kiiti kiyen kanma, fo tugunnen na kiiti wuron kanma. A da saanun xa dabari. ¹⁷ Alla d'i wara kanmun di kuud'i na jiijen xurayindi, ¹⁸ i na kiiti kiyen do wuron kanma, i na xurayen do biten fata bakka me yi. Alla seedaaxu ti ken siren ni. ¹⁹ Wuro ro, yille kare, ken ja koota naxatandin ዘ.

²⁰ Alla ti xadi: «Jiinun na fo yonkintun guuji, yeliŋun xa nan kanpi do kanmun ዘ!» ²¹ Alla da jiidufo xoorun su taga, baane su d'i noone, a da jiidufo kuttun su taga. Alla da yeliŋun xa taga, baane su d'i noone. Alla seedaaxu ti ken sire ni. ²² Alla da barike r'i di nan ti: «Xa saare, axa nan gabو, axa na jiinun faga. Yeliŋun xa nan gabو jiijen kanma.» ²³ Wuro ro, yille kare, ken ja koota karagandin ዘ.

²⁴ Alla ti xadi: «Niijen na fo yonkintun bugundi, baane su d'i noone: kaadundaabanu, jiijenedufoonu, gundufoonu, baane su d'i noone!» Ken ja ken moxo di: ²⁵ Alla da gundufoonun taga, kaadundaabanu, jiijenedufoonu, baane su d'i noone. Alla seedaaxu ti ken sire ni.

²⁶ Alla ti xadi: «Seren nan tag'o yinme sawuran d'o xawaran ዘ, a na jin jexun mara, na kanmun yeliŋun mara, na daabanun mara, na jiijen kanma su mara, a do fo wo fo ga ni jiijenedufo yi!»

²⁷ Alla da seren tag'i yinme sawuran ዘ,
Alla yinme sawuran ya ni, a ga d'a taga,
A d'a taga yugo do yaxare.

²⁸ A da barike r'i di nan ti: «Xa saare, axa nan gabо na jiijen kanma faga, na jiijen mara. Axa na jin jexun do kanmun yeliŋun mara, a do jiijenedufo su!» ²⁹ A t'i da xadi: «Niijen tatten

Soora 2 ... kaara 10

su sokke d'i soxode nan kini soron ɳa, na yittirenmaana su d'i soxoden kin'i ya, i n'i ja biraado yi.³⁰ Sokkinxayen nan ja biraado yi ɳiijen daaban su da, a do kanmun yeliŋun su, a do ɳiijenedufo su, yonkin ga w'a di.» Ken ja ken moxo di.³¹ Alla seedaaxu t'i golli dabarinten su siro moxo siri! Wuro ro, yille kare, ken ja koota tunmundin ɳa.

2 ¹ Ke moxo di, kanmun do ɳiijen d'i noxodufoonu su taganden jeme.

² Koota neerundin d'a ni Alla taganden gollun tinme.

Alla d'i taganden gollun wara ke koota yi.

³ Alla da barike ro koota neerundi ke di, n'a ja koota senne yi, bawo, a d'a j'i taganden gollunwara kootan ɳa.

[Hadamarenmen tagaye 2:4–4:26]

[Alla ga da yugu fanan do yaxarin fanan taga moxo be]

⁴ Kanmun do ɳiijen noxodufoonun xibaaren faayi ke yi.

Bire be, **Tunka duumante** Alla ga da kanmun do ɳiijen taga,

⁵ yitte su ma ji ɳiijen kanma, sokke su ma ji ga funti, bawo Tunka duumante Alla ma ji ga da kanme riti ɳiijen kanma. Sere xa ma ji no na ɳiijen soxo.⁶ Nxa, jin funti bakka ɳiijen ɳa, na ɳiijen tatten su minindi.⁷ Tunka duumante Alla da seren taga ti dooren^a ɳa, na birayen fanken fuut'a nuxunbotun di, seren xusa ja tagafo yonkinte yi.

⁸ Ken falle, Tunka duumante Alla da naaxo ro **Adeni** kinbakkan ɳa. A ga da sere ke be taga, a d'a war'a noxon di.⁹ Tunka duumante Alla da yitti noone gabe funtindi bakka ɳiijen ɳa, i waritiyaaxen faranparen ni, i renmu liŋun ni, na birayinyitte, a do fo siren do fo buren tuwaaxun yitten funtindi naaxo ke naxaanen di.

¹⁰ Fanje yogo ji bakka do Adeni jamaanen ɳa na naaxo ke minindi. A dangi falle non ɳa, a taxandi kittu naxati.¹¹ Kitti fana toxon ni Pisoni, a ji Haawila jamaane su goorikatunu, kannjen ji no.¹² Niije ke kanjen ji kan hooren ya yi, anbari tima liŋen xa

ni no, a do 'onkisi' ken ga ni luulun xawaran ḥa. ¹³ Kitti fillandin toxo ni Gihoni, a goorikatunten ni ti Kuusi jamaanen su yi.

¹⁴ Kitti sikkandin toxo ni Hidekeli^b, a ni wurunu do Asuura kinbakkan ḥa. Kitti naxatandin ni Furaata yi.

¹⁵ Tunka duumante Alla da seren wara Adeni naaxon di, kuud'a n'a soxo n'a golli. ¹⁶ Ken di, Tunka duumante Alla da yaamariyen kin'a yi nan ti: «Naaxo ke yittirenmen su yiga t'an sagon ḥa,

¹⁷ m'a ganta fo siren do fo buren tuwaaxun yitte, maxa kati ken ḥa, an ga na kati ken ḥa koota su, an wa kalla.»

¹⁸ Tunka duumante Alla ti: «Seren nan tox'i baane sire fe, n wa deemandaana tagan'a da, ken wa ḥaan'a kappallenma yi.»

¹⁹ Tunka duumante Alla ga da jiijen daabanu be taga bakka dooren ḥa, a do kanmun yeliŋu, a d'i su riti seren jon ḥa, kuudo n'a tu, a ga w'i toxonun xilli moxo be, kuudo xadi, fo yonkinten noone be nda xiri toxo be yi seren maxa, ken na n'a toxon ḥa.

²⁰ Seren da toxon saxu kadundaabanun su yi, a do kanmu yeliŋun su, do gundufoonun su. Nxa, a ma kappallenma kita, fi be ga wa xoy'a yinme moxo.

²¹ Tunka duumante Alla da xenqu xote wara seren ḥa, n'a xenqendi. Ken bire, a d'a saxabanxotti baane wutu, na tiyinmuqan war'a batten di. ²² Tunka duumante Alla ga da seren saxabanxotte be wutu, a d'a taga yaxare yi, n'a riti katti seren ḥa. ²³ Ken di, seren ti:

«Keeta ken, ke xotte bug'in xottun ya yi,
ke fatantiye bug'in fatantiyen ya yi.
A wa toxorene «yaxare»,
bawo, a tage bakka yugon^c ya yi.»

^b2.14 *Hidekeli*, ken ga ni Tigiriti fanjen ḥa lenki, a ga wa Iraqi jamaanen di.

^c2.23 Abaraaninxannen di, yugon do yaxaren toxonun nan tinta siri. I wa tini yugon da «is» nan ti yaxaren da «isa», n'a koyi ti yaxaren bugu yugon ya yi.

Soora 3 ... kaara 12

²⁴ Ken ya saabuda, yugon ga wa fatene bakk'i ma d'i faaba yi
nan kaf'i yaqen ɳa, nan ɳa baane yi.

²⁵ Ken bire, yugon d'i yaqen duuron ya ni, nxa, i ma ni ken tu
saxamufi yi.

[Yugon do yaxaren Alla kutaye]

3 ¹ Samaqen ya ni njijen kanma daaba taganten su fo
neenelijen ɳa. A ti yaxaren da: «Tonjun ya ni, yelli Alla ti:
"Axa nan maxa naaxo ke yittirenme su yiga ba"?» ² Yaxaren ti
samaqen da: «Ayi, o wa naaxon yittirenmen su yigana, ³ m'a
ganta yitte ke be ga wa naaxon naxaanen di. Alla ti, o n maxa
ken renmen yiga, o n maxa kat'a yi, ken falle, o wa kalla.» ⁴ Ken
di, samaqen ti yaxaren da: «Ken fe! Axa nta kalla! ⁵ Alla n'a tu ya
nan ti, axa nda yitte ke renmen yiga koota be, axa yaaxun wa
ŋunjini, axa wa jaana xoyi Alla moxo, axa yinmenu wa fo siren
do fo buren bakka me di.»

⁶ Bire be, yaxaren ga d'a wari nan ti, yittirenme ke faranparen
ni, a waritiyaaxen siren ni, a yigayen w'i tu roon'i faayindaanan
ɳa, a siren xa ni haqiren ŋunjiyen da, a da yittirenme ke yogo
fata n'a yiga, n'a yogo kin'i kiina ken ga j'i d'a batte, a xa d'a
yiga. ⁷ Ken batte su di, i yaaxun xusa ŋuni. I d'a tu nan t'i duuron
ya ni. Ken di, i da turodarun meri me yi na ken ɳa du da yiraamu
yi.

[Alla butuye yugon do yaxaren do samaqen wure]

⁸ Nellan muraanen biren ɳa, yugon d'i yaqen da **Tunka**
duumante Alla rixannen mugu do naaxon ɳa, ken di, i fuxu
Tunka duumante Alla yi naaxon yittun do me naxa. ⁹ Tunka
duumante Alla da yugon gangu nan ti: «An na minna?» ¹⁰ A ti: «N
d'an rixannen ya mugu naaxon di, n kanu, bawo, n duuron ya ni,
ken ya ni, n ga fuxu.» ¹¹ Tunka duumante Alla t'a da: «Kon d'a
koy'an ɳa t'an duuron ya ni? Nke ga d'an kaba yitte ke be
renmen yigayen ɳa, an da ken ya yiga ba?» ¹² Yugon ti: «An ga

da yaxare ke be kaf'in ɳa, ken ya da yitte ke renmen kin'in ɳa, n xa d'a yiga.»

¹³ Tunka duumante Alla ti yaxaren da: «An da ke ja n'a saxu mani kanma?» Yaxaren ti: «Samaqen ya d'in marasa, n xa d'a yiga.»

¹⁴ Ken falle, Tunka duumante Alla ti samaqen da:

«N'a sax'an da ke golle kanma,
n d'an langa, kaadundaabanun do gundundaabanun su
naxa!

An toqo xiirini an noxon ya kanma,
an na seyijuran ya yigan'an wuyun wuccen su di.

¹⁵ N wa xonnaaxun sabatindin'an do yaxaren naxa,
n'a sabatind'an bonconqun d'a bonconqun naxa.

Kun yogo wa riini anken yinkollan mojonqo,
anken xa wa riin'a tanjinqon xiji.»

¹⁶ Tunka duumante Alla ti yaxaren da:

«N w'an nuxuntaaxun xotondin'an kanma,
n'an rensaareyen xa ja tooxe yi an kanma.
Gant'an wa lijun kit'an'kiina yi,
nxa, aken w'an marana.»

¹⁷ Tunka duumante Alla ti yugon da:

«Xoy'an ga d'an yaqen ya terinka,
nke ga d'an kaba bakka yitte be renmen yigayen ɳa, na ken
yiga.

Ken di, n da piijen langa d'an sababun ɳa.

Tanpiye xoten falle, an nt'an biraadon kit'an'a yi, an wuyun
wuccen su di.

¹⁸ Saasen xabiila gabe yan riini funti piijen ɳa,
an xa wa birene piijen funtifoonaun ya yi.

¹⁹ An w'an biraadon kitan'a yi ti futiyi xote yi m'an kalle,
an ga wa riini saage katti niijne ke yi, an ga bug'aken be yi,
an ni dooren ya yi,
an wa saagene katti ken doore ya yi.»

[Adama do Haawa xataye bakka naaxon di]

²⁰ Ken di, Adama d'i yaqen toxora Haawa, [a wure ga ni:
«birante»], bawo, a ken ya ni hadamarenmen su ma yi. ²¹ Tunka
duumante Alla da fatanyiraamun dabari Adama d'i yaqen da, i
nan feetofata t'i ya.

²² Ken falle Tunka duumante Alla ti: «Hadamarenmen faayi ga
ja xoy'oku moxo, a wa fo siren do fo buren bakka me di. Saasa,
a nan maxa t'i w'i kitten fuutunu do birayinyitten xa batte, nan
t'i w'a renmen fatana n'a yiga, yell'i na birayi duumanten kita.»

²³ Ken biren ዘ, Tunka duumante Alla d'a xata bakka *Adeni*
naaxon noxon di, yell'a na niijen golli, a ga tage bakka ken be
yi. ²⁴ Bire be Alla ga da Adama xata bakka Adeni naaxon di, a da
xeribunun^d war'a kinbakkan ዘ, i do kaafa yinbinma, a wa
turinbene do tatten su yi, kuudo na birayinyitten killen tanga.

[Xaabila do Haabila xiisa]

4 ¹ Saxallenmaaxu ga dangi Adama d'i yaqe Haawa naxa,
yaqen da noxon wutu nan saare ti Xaabila^e yi. A ti: «Aa, n da
renyugo kita ti *Tunka duumanten* bariken ዘ!» ² Ken falle, a
saare t'a yaaxidon ዘ, Haabila. Haabila ዘ nagaana yi, Xaabila
ken ዘ soxaana yi.

³ Waxati falle, Xaabila d'i soxofoonun yogo ዘ sadaxa yi Tunka
duumanten da. ⁴ Haabila xa d'i tanmisun renfananun ዘ sadaxa
yi, n'i tiyen fo katen kini Tunka duumanten ዘ. Tunka
duumanten da Haabila sadaxan raga, ⁵ nxa, a ma Xaabila xallen
raga. Ken digi Xaabila yi n'a diinan bonondi.

^d3.24 *xeribunu* ni malika tangadaanu ya yi.

^e4.1 *Xaabila*: Abaraaninxannen di Kayina.

⁶ Tunka duumanten ti Xaabila da: «An butu mani yi n'an diinan bonondi? ⁷ An ga na fo siren ja, an wure wa wutini, an ga ma fo sire ja xa, fo buren ya wa daaxan'an raqen ja, n'an jarabi, nxa, anken ya n xaw'a marana.»

⁸ Ken falle, Xaabila t'i saaxanbaana Haabila da: «O n daga teenun di.» Bire be, i ga kije teenun di, Xaabila xen'i saaxanbaanan ja, n'a kari.

⁹ Ken di, Tunka duumanten da Xaabila tirindi: «An saaxanbaana Haabila na minna?» A ti: «N nt'a noqu tu, nke ya ni n saaxanbaanan tangandaanan ja ba?» ¹⁰ Tunka duumanten t'a da: «An da mani dabari ke yi? An saaxanbaanan foren sonqoxannen kij'in ja gilli jiijen ja, t'i tanbon nan tuge.

¹¹ Saasa, an ga d'an saaxanbaana be kari t'an kitten ja, jiijen d'a foren sugu, ken di, an lange, jiijen ntaxa dujen'an da.

¹² Bire be, an ga n'a soxo, a nta dujen'i soxofoonun kinn'an ja, an wa jaana sabatinbali yi, badanyaaraana yi jiijen kanma.»

¹³ Xaabila ti Tunka duumanten da: «N yanganqataye ke xot'in kanma moxo buru. ¹⁴ A faayi ke yi lenki, an d'in xata bakka jiije siren ja, n wa riini fux'an ja, nan ja sabatinbali yi, a do badanyaaraana yi t'in du yi jiijen kanma, sere be nd'in wari, a w'in kalli de!»

¹⁵ Tunka duumanten t'a da: «N d'a faamu. Sere be nda Xaabila kari, Xaabila tanbon wa tugen'a di ta neeru.»

Ken di, Tunka duumanten da tagumance ro Xaabila yi, kuudo sere be nd'a wari, a nan max'a kari. ¹⁶ Xaabila laato Tunka duumanten ja, a daga taaxu Nodif jamaanen di, Adeni kinbakkan ja.

[Xaabila bonconju]

¹⁷ Fi dangi falle, saxallenmaaxun dangi Xaabila d'i yaqen naxa, yaxaren da noxon wutu nan saare ti Hanoxi yi. Ken di, Xaabila da debe taaxundi n'a toxora i renyugon ja, Hanoxi.

^f4.16 *Nodi* wure ni: «badanyaaraana».

Soora 5 ... kaara 16

¹⁸ Hanoxi da Yiradi kita renme yi, Yiradi xa da Mehuyayeli kita renme yi, Mehuyayeli da Metusayeli kita renme yi, Metusayeli da Lemexi kita renme yi.

¹⁹ Lemexi da yaxaru filli yaxi: baanen toxon ni Ada, fillandin toxon ni Cilla. ²⁰ Ada saare ti Yabali ya, ken ya ni nagaananu xooxa yi, tillisigumun do daaba maraanu. ²¹ A xoxonen toxon ni Yubali, ken ga ni ganbaritimaanun do fulefutaanon xooxa yi.

²² Cilla xa saare ti Tubali-xaabila yi, ken ja tage yi, a ji jaxawallen^g do mexen gollini. Tubali-xaabila saaxanbaana yaxaren toxon ni Naama.

²³ Koota yi Lemexi t'i yaqun filli da:

«Ada, an do Cilla, xa d'in terinka moxo siri!
N yaqu, xa d'axa taron sigindi d'in sefe koninten ḥa!
Nke wa sere kall'in joogiyen da, na fonnangaye kar'in tugon
da.

²⁴ Xaabila tanbon wa tugene ta neeru,
nxa Lemexi tanbon wa tugene ta tanneere do neeru.»

[Adama renme Seeti d'a kisimaare Enosi]

²⁵ Saxallenmaaxu dangi Adama d'i yaqen naxa xadi, a saare ti renyugo yi, a d'a toxora Seeti, [a wure ga ni: «kuye»] nan ti: «Alla da soxode tana kin'in ḥa Haabila batten di, Xaabila ga d'a kari.»

²⁶ Seeti xa da renyugo kita, n'a toxora Enosi. Ken haxatin ya ni, soron ga joppe Alla xilli t'a toxo: Tunka duumante.

[Adama bonconju 5:1–6:8]

[Nan giri Adama katti Nuuhu renmun ḥa]

5 ¹ Adama soxodun taarixun faayi:

Bire be Alla ga da hadamarenmun taga, a d'i ḥa, kuudo, i n'ike yinme xawaraaxu. ² A d'i taga yugo do yaxare, na barike r'i d'i taga koota, n'i toxora hadamarenmu.

^g4.22 *Jaxawalle*: Abaraaninxannen di boronsin ya yi, ken ga ni jaxawallen do mexen jaxaminte.

³ Adama wuyun ga wa kame do tanjikke siine, a da renme kit'i yinme xawaran ja, i sawuran di. A d'a toxora Seeti. ⁴ Ken falle, Adama da kamo segi siine bire, a da renmu tananu kita. ⁵ A bono n'a wuyun toxo kamo kabi do tanjikke siine.

⁶ Bire be, Seeti ga kije kame do siinu karagi, a da Enosi kita renyugo yi. ⁷ Ken falle, a da kamo segi do siinu neeri bire, a da renmu tananu kita. ⁸ A bono n'a wuyun toxo kamo kabi do siinu tanmi do fillo.

⁹ Bire be, Enosi ga kije tankabe siine, a da Qenani kita renyugo yi. ¹⁰ Ken falle, a da kamo segi do siinu tanmi do karago bire, a da renmu tananu kita. ¹¹ A bono n'a wuyun toxo kamo kabi do siinu karagi.

¹² Bire be, Qenani ga kije tanjeere siine, a da Mahalaleli kita renyugo yi. ¹³ Ken falle, a da kamo segi do tannaxate siine bire, a da renmu tananu kita. ¹⁴ A bono n'a wuyun toxo kamo kabi do siinu tanmi.

¹⁵ Bire be, Mahalaleli ga kije tandunme do siinu karagi, a da Yeredi kita renyugo yi. ¹⁶ Ken falle, Mahalaleli da kamo segi do tanjikke siine bire, a da renmu tananu kita. ¹⁷ A bono n'a wuyun toxo kamo segi do tankabe do siinu karagi.

¹⁸ Bire be, Yeredi ga kije kame do tandunme do siinu filli, a da Hanoxi kita renyugo yi. ¹⁹ Ken falle, a da kamo segi siine bire, a da renmu tananu kita. ²⁰ A bono n'a wuyun toxo kamo kabi do tandunme do siinu filli.

²¹ Bire be, Hanoxi ga kije tandunme do siinu karagi, a da Metusaala kita renyugo yi. ²² Hanoxi d'i du kini Alla yi kamo sikki siine, na renmu tananu kita. ²³ A da kamo sikki do tandunme do siinu karagi ja, ²⁴ nan lagari birene do Alla batte, nan yaaxaransanku, bawo, Alla d'a wutu katt'i du yi.

²⁵ Bire be, Metusaala ga kije kame do tancege do siinu neeri, a da Lemexi kita renyugo yi. ²⁶ Ken falle, a da kamo neeri do tancege do siinu filli bire, a da renmu tananu kita. ²⁷ A bono n'a wuyun toxo kamo kabi do tandunme do siinu kabi.

Soora 6 ... kaara 18

²⁸ Bire be, Lemexi ga kije kame do tancege do siinu filli, a da renyugo kita. ²⁹ A d'a toxora Nuuhu, [a wure ga ni: «neenendaana»] nan ti: «Neenendaana, a ya wa riin'o neen'o gollun ɳa, a d'o tanpiye xotun ɳa bakka piijanxotte langante ke yi **Tunka duumanten** maxa.» ³⁰ Ken falle, Lemexi da kamo karagi do tankabe do siinu karagi bire, a da renmu tananu kita. ³¹ A bono n'a wuyun toxo kamo neeri do tanpeere do siinu neeri.

³² Nuuhu ga kije kamo karagi siine, a da renyugu sikki kita: Saami, Haami a do Yaafasi.

[Alla nimisiye hadamarenmun taganden di]

6 ¹ Biren be, hadamarenmun wa joŋe gabono piijen kanma na renyaxarun kita, ² kanmun taaxaanun^h jarabi renyaxaru ku yi. I da foonun sugand'i di n'i yaxi. ³ Ken bire, **Tunka duumanten** ti: «N ntanax katta hadamarenmun mujini, i ga wa birene t'in yonkin ɳa, bawo, i nt'in killen kanma, n wa kame do tanpille siine wucce kinn'i ya.»

⁴ Na wutu ken haxati, sere daru gilluni ya ni piijen kanma. Bire be xa kanmun taaxaanun ga kafu do hadamarenmun renyaxarun ɳa, i da renmun kita. Kun yan ɳa ken biren yugu saaga toxo buguntun ɳa.

⁵ Tunka duumanten d'a wari nan ti, hadamarenmun fo buren gabu piijen kanma, i sondonmun bono, koota su, i simmayen ni fo buren duuron ya yi. ⁶ A nimisi, mani max'i da hadamarenmen taga piijen kanma, a sondonmen suno. ⁷ Ken biren ɳa, a ti: «N wa riini piijen tagafoonun burunqu nan giri hadamarenmun ɳa nan dag'a wara daabanun do piijedufoonun do kanmun yeliŋu, bawo, n nimis'i taganden ɳa.» ⁸ Xa Nuuhu da Tunka duumanten neeman kita.

^h6.2 *Kanmun taaxaanu*: Alla tagafon ɳarintu beenu ga ni kanmun di, i ga jaarabi hadamarenyaxarun ɳa. Lasilinkitaaben d'i wa tin'i da «Alla renmu».

ⁱ6.4 *sere daru gillun*: Lasilin kitaaben di, i wa tin'i da Nefilinu.

[Nuuhu taarixu 6:9–9:29]

[*Nuuhu d'i renmu*]

⁹ Nuuhu d'i kaadunkon taarixun faayi:

Nuuhu ji sere telenjonte yi, sere tinmante, i haxatin soron naxa. A do Alla ji doome. ¹⁰ A da renyugu sikki kita: Saami, Haami, a do Yaafasi.

¹¹ Ken haxati, Alla d'a wari nan ti hadamarenmen bono, a da njijen tatten su ja golli bure yi nan xenu me yi. ¹² A d'a jaaten raga nan ti duna bono, hadamarenme su ntaxa kille sire kanma.

¹³ Ken biren ḥa, Alla ti Nuuhu da: «N fanq'a kanma na tagafoonu ku burunqu, n'a sababun ja hadamarenmun ḥa. Nijjen tatten su ja fo bure yi nan xenu me yi, n w'i halakini, na njijen xa halaki. ¹⁴ Nxa, anken na yitte fuure xoore dabari, n'a noxon ja konpullenmun ḥa, n'a noxon d'a sellan daari ti gudorongjin ḥa. ¹⁵ A dabari moxon faayi: An n'a gilloyen ja kamo sikki sogoje, n'a noxon ja tankarage sogoje, n'a yindanman ja tanjikke sogoje, ¹⁶ na xurayeroran wara bili do fuuren tatten naxa, sogoje baane haqe, na fuure ke noxon genmundi sankansoonu sikki yi, konpe wureranke, a do naxadunken do kanmuranke, na roraqen war'a tatten ḥa. ¹⁷ Ken biren ḥa, nke Alla, n wa tuufaana ḥamen ritini njijen kanma, na tagafo yonkinten su halaki kanmun wure. Fo wo fo ga wa njijen kanma, n w'a halakini. ¹⁸ Nxa, n w'in lahidu wut'in d'anken naxa. Nuuhu, anken d'an kaadunko, an renyugun d'an yaqe, d'an kalliyaxaru, axa wa roono fuure ke noxon di. ¹⁹ An na fillo-fillo, yugo do yaxare wutu daaba yonkinte su di d'an ḥa fuuren di, kun na toxo biraye di. ²⁰ Yeliju, daabanu, a do njijedufoonu noone su, fillo-fillo wa riini katt'an ḥa nan bire d'an ḥa. ²¹ An na fo wutu biraadon noone su di, na silafandan wut'i d'an yinme da, a do fi beenu ga wa kafun'an ḥa fuuren di.»

²² Nuuhu da Alla yaamariyen su n'i moxon di.

7 ¹Ken falle, *Tunka duumanten* ti Nuuhu da: «Anken d'an koren su, xa ro fuuren di, bawo, an baane ya wa killi telejonten kanma soron su di. ²An na daaba yugu neeri, a do daaba yaxaru neeri wutu daaba halaale su di, an na yugu baane do yaxarin baane wutu daaba haraamunte su di, ³na yugu neeri do yaxaru neeri wutu yeliŋen noone su di, yell'i soxoden nan sanqi niijen tatten su di. ⁴Bawo, bito neeri lenki falle, n wa kanmen ritini tannaxate koota wucce, kiyen do wuro. N ga da fo wo fo taga niijen kanma, n w'a su burunqunu.» ⁵Nuuhu da Tunka duumanten yamariyun su j'i moxon di.

⁶Bire be tuufaana ḥamen ga wa riini, a d'a ni Nuuhu wuyun wa kamo tunmi siine. ⁷A ro fuuren di, a d'i renyugu, d'i yaqe, d'i kalliyaxaru, yell'i nan kisi tuufaana ḥamen ḥa. ⁸Daaba halaalen do daaba haraamunte, yeliŋun do niijedufoonu, ⁹i su ri katta Nuuhu yi, yugo do yaxare, yell'i na ro fuuren di, xoyi Alla ga d'a ko Nuuhu da moxo be.

¹⁰Bito neeri dangi falle, tuufaana ḥamen joppe niijen kanma. ¹¹Nuuhu kamo tunmundin siine, xaso fillandin bito tanmi do neerundin koota, kanmun do niijen ji sawuranun su raqen wuji. ¹²Ken di, kanmen xenu riyen ḥa tannaxate koota, a wa riini kiyen do wuro.

¹³Ken koota baane yi, Nuuhu ro fuuren di, a d'i renyugu: Saami, Haami, Yaafasi, d'i yaqe, d'i kalliyaxarun sikki. ¹⁴I kun do gundufoonu, kaadundaabanu, niijedufoonu, yeliŋu noonan su do fo kanpinman su. ¹⁵Tagafo yonkinten noone su ri kafunu Nuuhu yi fuuren di. ¹⁶Ke tagafo su ni ga ri fillo-fillo, yugo do yaxare, xoyi Alla ga da yaamariyen kini moxo be. Ken falle Tunka duumanten da fuuren raqen texe Nuuhu yi.

¹⁷Ken di, tuufaana ḥamen duume riyen ḥa niijen kanma tannaxate koota. Jin gabu niijen kanma m'a ga wa fuuren yonkono bakka niijen ḥa. ¹⁸Namen xoro, nan kasafo, fuuren ni lingilangana jin kanma. ¹⁹Namen wurewuti na niijen kanma gidi

gillun su toni,²⁰ a wurewuti gidinjingu ku kanmara ti sogoju tanmi do karago.²¹ Fatantiyemanfo su ga ni dillene niijen kanma, a kara: yeliju, kaadundaabanun do gundufoonu, a do niijinedufoonun do hadamarenmu, a su kara.²² Fo wo fo ga ni neegunu niijen kanma, a kara.²³ Ke moxo ya ni, Tunka duumanten ga da tagafo yonkinten su burunqu bakka niijen kanma: nan giri hadamarenmun ja nan dag'a wara ma daabani, niijinedufoonu, a do kanmun yeliju, i su burunqe, n'a toxo Nuuhu do fi beenu ga ni d'a batte fuuren di.²⁴ Jin kasafoyen da kame do tankarage koota ya ja niijen kanma.

[Tuufaana ɣamen lagaru]

8 ¹Alla sinme Nuuhu yi, a do gundufoonu, do kaadundaabanu beenu su ga ni doome fuuren di. Alla da fanke yogo kara niijen kanma, jin joppe yanqana. ²Niijen ji sawuranun do kanmun ji sawuranun su raqen texe. Kanmen kuti. ³Jin toxo kaawana bakka niijen ja fonne-fonne. Kame do tankarage biton dangi falle, jiinun roxo. ⁴Xaso neerundin bito tanmi do neerundin koota, fuuren sigi Araratij gidinjingon kanma. ⁵Jin toxo roxono ma xaso tanmundi, ken xaso bito fana, gidinjingon joñe bangene.

⁶Tannaxate koota dangi falle, Nuuhu da fuuren fulunboten wuji. ⁷A da xaaxen wara bakka sellan ja. Xaaxen kanpi dagana, nan saage riini tawuye di, na daganansaagaye dantanu ja ma jin ga wa fiirene niijen kanma. ⁸Ken falle, Nuuhu da xodoxudon wara dagana niijen kanma faayi gen'a ga kaawa. ⁹Xa xodoxudon taanun ma sabatira kita, bawo jin su ma ni ga neme bakka niijen kanma. A saage riini, Nuuhu d'i kitten banb'a da, n'a rondi fuuren di. ¹⁰Bito neeri dangi falle, a da xodoxudon wara dagana sellan duxura xadi. ¹¹Nellen bire, a saage riini, sayituununyitten deren w'a soomen ja, a xaye-xaye. Nuuhu d'a tu nan ti jin roxo niijen kanma. ¹²Bito neeri tana dangi falle, a

^jGen 8.4 Ararati wa Turuki niijen kanma lenki. Ararati maran ni gidinnoqun ya yi.

Soora 9 ... kaara 22

da xodoxudon wara dagana duxurandi xadi. Keeta, xodoxudon ma xa saage riini.

¹³ Nuuhu wuyun kamon tunmi do siine baanendin xaso fanan bito fana, jin kaawa bakka niijen ja. Nuuhu da fuuren bilin wutu bakk'a yi na sellan faayi. A ti: «A faayi, niijen kaawa!»

¹⁴ Xaso fillandin tanpillen do peerundin koota, niijen su ji ga kaawa pewu-pewu.

¹⁵ Alla ti Nuuhu da: ¹⁶ «An d'an yaqen d'an renyugun d'an kalliyaxaru, xa bugu fuuren di. ¹⁷ Fo yonkinte be xa ga wa no, i su bugundi: yeliju, daabanu, do niijedufoonu, i nan bugu nan saare nan kugu nan gabu niijen kanma.»

¹⁸ Nuuhu d'i yaqen d'i renmun d'i kalliyaxarun bugu. ¹⁹ Fo yonkinten su bugu: niijedufoonu, yeliju, tagafo su ga wa dillene niijen kanma, i su bugu xabiila-xabiila.

²⁰ Nuuhu da *sadaxindinnoqun* taga *Tunka duumanten* da. A da fo raga daaba halaale su di, na fo raga yelin halaale su di, n'i ja sadaxabiyinte yi sadaxindinnoqun ja. ²¹ Tima lijen sege bakka sadaxa ke yi nan kije Tunka duumanten ja. A t'i yinme da: «Tonjun ya ni hadamarenmen sondonmen buren ni gell'a tugunne, nxa, n ntanaxa niijen langana d'a yi abada. N ntanaxa fo yonkinten su xahana halakini abada, xoy'in ga d'a ja moxo be.

²² Na niijen kanma toxo ke moxo yi:

tifinde, fatande,
mulle, jebere,
kunaye, xaa xo,
kiye, do wuro,
ku nta yillene abada.»

[Alla ga da lahidu be wutu Nuuhu da]

9 ¹ Alla da barike ro Nuuhu d'i renyugun di, nan t'i da: «Xa saare, axa nan gabu, na niijen kanma faga. ² Niijen daabanun su nan xaa'xa da, nan kan'xa yi, kanmun yeliju do daaba su ga wa dillene niijen kanma, do jin nexun su, i

laawar'axa da.³ Fo yonkinte su, n d'a kin'axa yi biraado yi, xoyi funtifoonun moxo, n d'i su laawar'axa da.⁴ Haxati su, axa ga na ji tiyen yigana, a nan ji yonkin ga bug'a di, ken ga ni foren ja.⁵ Axa birayen jonginten w'axa foren ya yi. Ken saabuda, n w'axa foren tanbon tugana. N w'a tanbon tugana daaban do hadamarenmen su yi, sere be nda sere foren joxu, a tanbon wa tugen'a d'a me yi.

⁶ Sere be nda hadamarenme foren joxu,
hadamarenme ya w'an xa foren joxunu,
bawo hadamarenmen tage Alla sawuran ya di.

⁷ Ken di, axakun nan saare,
axa nan gabu nan sanqi nijnen kanma.»

⁸ Ken biren ja, Alla ti Nuuhu d'i renyugun da:⁹ «Ken di, nke Alla, n w'in lahidu sabatindin'in d'axa naxa, d'axa bonconju beenu ga wa riin'axa falle,¹⁰ a do tagafo yonkinte su ga wa d'an batte: yeliju, kaadundaabanu, gundufoonu, do fo wo fo ga bugu d'axa batten ja fuuren di, a do nijnen kanma fo yonkinten su.¹¹ N w'in lahidun tinmandini d'axa yi, n ntaxa tagafo yonkinten su burunqunu xadi ti tuufaana jamen ja. Tuufaana ntaxa riini na nijnen halaki.»

¹² Alla ti xadi: «N lahidun tagumancen faayi, n ga wa ke be sabatindin'in d'axa naxa, do fo yonkinte su ga wa d'axa batte, d'axa bonconju beenu ga wa riini kiyen su di:¹³ N d'in bundanjen wara tabullen di, yelli, a nan ja lahidun tagumancen ja, n do nijnen naxa.¹⁴ Bire be, n ga na tabullun kafuma me yi nijnen kanmara, bundanje ke nda bange tabullen di,¹⁵ ken di, n wa sinmene n d'axa lahidun ja, a do fo yonkinte fatantiyemanfon su ya: ji ntaxa jaana tuufaana yi, na tagafoonun su burunqu.¹⁶ Bundanjen ga na bange tabullen di, n w'a faayini, yell'a n'in haqiren tox'in do nijnen fo yonkinten su, a do fatantiyemanfon su lahidu duumanten di.»

¹⁷ Alla ti Nuuhu da xadi: «Ke ya ni lahidu tagumancen ja, n do nijnen tagafo yonkinten su naxa.»

¹⁸ Nuuhu renmu beenu ga bugu fuuren di faayi ku yi: Saami, Haami, do Yaafasi. Haami ni Kanaana faaba yi. ¹⁹ Nuuhu do ku renmu sikki yan da piijen kanma faga. ²⁰ Nuuhu joje piijen kanma soxono. A da *resenyitte*^k yogo tutu. ²¹ Koota yogo, a da *resenqoncin* mini nan sikire, m'a ga w'i duuron wall'i tillisen wure. ²² Haami, ken ga ni Kanaana faaba yi, a d'i faaba duuron wari. A bugu n'a laxam'i waaxinun da. ²³ Ken di, Saami do Yaafasi da Nuuhu yiraame yogo wutu n'a sax'i kunkun ዳ, nan fallandiga katt'i faaba yi, na yiraamen xuf'a yi, i yaaxallaqun yillantu, kuudo, i nan max'i faaba duuron wari. ²⁴ Bire be, Nuuhu ga haqire bakka sikirayen ዳ, a renyugo tugunnen ga da ke be ዳ, a d'a mugu. ²⁵ Ken ga ዳ, a d'a langa nan ti:

«Ari na Kanaana halaki!

Ari n'a ዳ'i waaxinun komun fallanken ዳ.»

²⁶ Ken falle, a ti xadi:

«Alla barikanten ni, ken ga ni Tunka duumanten ዳ, Saami Alla.

Yaarabi Kanaana nan ዳ kome yi Saami da.

²⁷ Yall'Alla na wasaye ዳ Yaafasi da,
a nan taaxu Saami tillisen wure,
na Kanaana ዳ'i da kome yi!»

²⁸ Tuufaanan ዳamen falle, Nuuhu da kanmu sikki do tankarage siine bire. ²⁹ Bire be Nuuhu birantaaxu wuccen ga kije kanmu kabi do tankarage siine yi, a faati.

[Nuuhu renmun taarixu 10:1–11:9]

10 ¹ Tuufaanan jin dangi falle, Nuuhu renmun sikki, Saami, Haami do Yaafasi, i jiidi na soxodun kita. I taarixun faayi.

^k9.21 *resenyitte*: O maxa yere, a renmen do benbenrenmen yan xawa, m'a ga nta benben yittenman ya ni, resen wa neenunu ya.

[Yaafasi renmu]

² Yaafasi renyugun ni Gomeri, Magoogi, Madayi, Yawaani, Tubali, Mesexi do Tirasi yi.

³ Gomeri renyugun ni Asikanaji, Rifaata do Togaraama yi.

⁴ Yawaani renyugun ni Elisa, Tarisisi, Kitinu do Dodaninu yi.

⁵ Kuunun yan sanqi gunjun kanma do geejillaqun ja, nan taxandi jamaanun do me naxa: xabiila-xabiila, baane su d'i jama, d'i xanne.

[Haami renmu]

⁶ Haami renyugun ni Kuusi, Misira, Puta, a do Kanaana yi.

⁷ Kuusi renyugun ni Seeba, Haawila, Sabata, Raama, a do Sabatexa yi. Raama renyugun ni Seeba do Dedaani yi.

⁸ Kuusi da Namuruuju xa kita renme yi, Namuruuju ke be ga ja yugu saage yi jiijen kanma. ⁹ *Tunka duumanten* ni ga da Namuruuju ja togaana saage yi, ken ya ni, a ga ri taalin di: togaana saage ke xoyi Namuruuju. ¹⁰ A maranden debi fananun ni Baabila, Erexi, Akada do Kaleena ya yi, Baabila jiijen kanma. ¹¹ A bugu Baabila nan daga Asuura na Niniwe taaxundi no, a do Rehoboto-yiira do Kaala. ¹² A da debi xoore taaxundi Niniwe do Kaala naxa. Ken toxo ni Reseni.

¹³ Misira ni Ludinu, Anaminu, Lehabinun do Nafatuhinun xooxa ya yi, ¹⁴ a do Patarusinun do Kasaluhinu do Kafatorinu.

Filisitinun bugu Kasaluhinun ya di.

¹⁵ Kanaana renmun ni Cidoni, ken ni sooman ja, do Heeti.

¹⁶ Kanaana ya ni Yebusinun xa xooxa yi, a do Amorinun do Girigaasinu, ¹⁷ Hiiwinu, Araqinu, Sininu, ¹⁸ Arawaadinu, Camarinu, a do Hamaatinu. Ken falle, Kanaana xabiilan sanqi-sanqi. ¹⁹ Kanaana jamaanen ja wutunu Cidoni yi katta Garara yi ma Gaasa banjen ja, a do Sodoomu, Amoora, Adema do Ceboyima, ma katti Laasa yi. ²⁰ Ku ya ni Haami soxodun ja, baane su d'i xabiila, d'i xanne, d'i jamaane, d'i jama.

[Saami renmu]

²¹ Saami, ken ga ni Yaafasi gidanyugu xooren ḥa, a ya ni Abaraaninun¹ d'i bonconjun su xa xooxa yi. ²² A renmun ni Elaamu, Asuura, Aripaxisaadi, Luudu, a do Araama yi.

²³ Araama renmun ni Ucci, Hulli, Geteri, a do Maasi yi.

²⁴ Aripaxisaadi renmen ni Selaaha yi. Ke Selaaha da *Abaraani* kita renme yi. ²⁵ Abaraani da renyugu filli kita, baanen toxo ni Pelege, [a wure ga ni: «taxandiye»], bawo, a haxatin ḥa niijen taxandi. A xoxonen toxon ni Yaqataani.

²⁶ Yaqataani renmun ni Alimodaadi, Saleefi, Hacarimaweeti, Yara, ²⁷ Hadoraami, Ujali, Diqala, ²⁸ Ubaali, Abimayeeli, Seeba,

²⁹ Ufira, Haawila do Yobaabi. Ku su ni Yaqataani renmun ya yi. ³⁰ I taaxunten ji nan giri Meesa yi katta Sefaara giden ḥa, kinbakkan di. ³¹ Ku fo koonintu ya ni Saami soxodun ḥa, baane su d'i xabiila, d'i xanne, d'i jamaane, d'i jama. ³² Kuunu ya ni jama be ga bugu Nuuhu renyugun ḥa, baane su d'i bonconje, d'i xabiila. Tuufaana ḥamen dangi falle, xabiilanun su bugu ku ya yi, nan sanqi niijen kanma.

[Baabila tangandi gille]

11 ¹ Waxati yogo, niijen su ni xan baane, sefe kitti baane.

² Koota yogo, soron feregonte bakka do kinbakkan ḥa, i da biran xulli xoore wari Baabila niijen kanma, i xusa nan taaxu no. ³ I ti me da: «O na tufan katu n'a biyi ti yinben ḥa.» Ken di, tufan da gidinsigiran sur'i da, gudoronjin da doorinsigiran sur'i da. ⁴ Ken falle, i ti: «O na debe tag'o yinme da, na tagandi gille sigind'a di, a tonben ga wa kijene kanmun ḥa. Ken biren ḥa, o na ja toxonto yi, kuudo, o n maxa sanqi do niijen tatten su yi.»

⁵ Fi falle, Tunka duumanten yanqa bakka kanmun di, nan ri deben faayi, a do tagandi gille be hadamarenmun ga d'a dabari.

⁶ Ken di, a ti du da: «Ku faayi ga kafu me yi nan ja jama baane

¹ 10.21 *Abaraaninun* bugu Abaraani ya yi, ken ga ni «Eberi» yi abaraaninxannen di.

ya yi, i wa xan baane ya konni, ke faay'i gollen joŋaadun ɳa.
Saasa, fo wo fo ra ntax'i kaban'i golle danbe su jaaye yi. ⁷ Ken
di, o n yanqa, o n'i xanne ke kolonso, yell'i nan maxa me
faamu.» ⁸ Ken biren ɳa, Tunka duumanten d'i sanqi bakka non
ɳa do nijnen tatten su yi, ken ga ɳa, i tuuma bakka deben
taganden ɳa. ⁹ Ke ya saabuda, deben ga wa xilli Baabila, [a wure
ga ni: «kolonso»], bawo Tunka duumanten da hadamarenmen su
xannen kolonso non ya yi. Non ya ni xahana, a ga d'i sanqi do
nijnen tatte su yi.

[*Saami taarixu 11:10–26*]

[*Saami soxodun taarixu*]

¹⁰ Saami soxodun taarixun faayi: Tuufaanen dangi falle ti siinu
filli yi, na Saami wuyun toxo kame siine, a da Aripaxisaadi kita
renyugo yi. ¹¹ Ken falle, Saami da kamo karagi siine bire, a da
renmu tananu kita.

¹² Bire be, Aripaxisaadi ga kije tanjikke do siinu karagi, a da
Selaaha kita renyugo yi. ¹³ Ken falle, a da kamo naxati do siinu
sikki bire, a da renmu tananu kita.

¹⁴ Bire be, Selaaha ga kije tanjikke siine, a da *Abaraani* kita
renyugo yi. ¹⁵ Ken falle, a da kamo naxati do siinu sikki bire, a
da renmu tananu kita.

¹⁶ Bire be, Abaraani ga kije tanjikke do siinu naxati, a da
Pelege kita renyugo yi. ¹⁷ Ken falle, a da kamo naxati do tanjikke
siine bire, a da renmu tananu kita.

¹⁸ Bire be, Pelege ga kije tanjikke siine, a da Rewu kita renyugo
yi. ¹⁹ Ken falle, a da kamo filli do siinu kabi bire, a da renmu
tananu kita.

²⁰ Bire be, Rewu ga kije tanjikke do siinu filli, a da Seruga kita
renyugo yi. ²¹ Ken falle, a da kamo filli do siinu neeri bire, a da
renmu tananu kita.

Soora 12 ... kaara 28

²² Bire be, Seruga ga kije tanjikke siine, a da Nahooro kita renyugo yi. ²³ Ken falle, a da kamo filli siine bire, a da renmu tananu kita.

²⁴ Nahooro ga kije tanpille do siinu kabi, a da Teera kita renyugo yi. ²⁵ Ken falle, a da kame do siinu tanmi do kabu bire, a da renmu tananu kita.

²⁶ Teera ga kije tanjeere siine, a da Ibiraama do Nahooro do Haraani kita renmu yi.

Joppayen taxandi fillandi nan wutu Ibirahiima katta Yusufu 11:27–50:26]

[Ibirahiima d'i faaba Teera taarixu 11:27–25:11]

[Teera soxodun taarixu]

²⁷ Teera soxodun taarixun faayi: Teera da Ibiraama do Nahooro do Haraani kita renyugu yi, Haraani da Luuti kita renyugo yi.

²⁸ Haraani faat'i faaba Teera kaane, n'a tox'i saaredeben di, Uri, ken ga wa Kasaadinun maran di.

²⁹ Ibiraama do Nahooro da yaxaru wut'i du da. Ibiraama yaqen toxon ni Saara, Nahooro yaqen toxon ni Milika, Yisika waaxi, Haraani renyaxare ya ni. ³⁰ Saara ni boroge yi, renme ma n'a maxa.

³¹ Teera ferego bakka Uri, ken ga wa Kasaadinun maran di, a d'i kaadunko: a renyugo Ibiraama, a do Haraani renyugo Luuti, ken ga n'a ken kisimaaren ḥa, a d'a kalliyaxare Saara, Ibiraama yaqe, yell'i nan daga Kanaana jamaanen di. I ga kije Haraana, i taaxu non ḥa. ³² Teera da kamo filli do siinu karagi bire, ken falle, a faati Haraana.

[Ibiraama dagaye Kanaana]

12 ¹ Tunka duumanten ti Ibiraama da: «Bug'an jamaanen di, an n'an koren wara, an nan bug'an faaba kaara, an nan daga jamaane b'in ga w'a koyin'an ḥa. ² N wa riini jama xoore

bug'an di, na barike r'an di, n'an toxon xoorondi, n'an ja bariken sababun ja. ³ N wa sere barikandini, sere be ga duw'an da, na sere langa, sere be ga d'an langa, na jiijen xabiilanun su barikandi d'an sababun ja.»

⁴ Ibiraama daga xoyi Tunka duumanten ga d'a k'a da moxo be. Luuti xa daga d'a batte. Ibiraama ga ji bakka Haraana, a d'a ji, a wuyun wa tanjeere do siinu karagi. ⁵ A d'i kaagunyaxare Saara wutu d'i waixin renyugo Luuti, i do naaburu, do komu beenu ga j'i maxa Haraana. I bugu nan daga Kanaana.

⁶ Ibiraama da jamaanen kutu nan daga Sixemu, katta More yitti xooren noqun ja. Ken haxati, Kanaanankon ji ken jamaane di.

⁷ Tunka duumanten bange Ibiraama da, nan ti: «N wa riini ke jamaane kin'an bonconjen su ya yi.» Ibiraama da *sadaxindinnoqu* taga Tunka duumanten da, ken be ga bang'a da non ja. ⁸ Ken falle, a yille bakka no, nan daga giden ja Beteli kinbakkan ja. A d'i tillisen banba Beteli do Ayi naxa. Beteli wa kinqennan ja, Ayi wa kinbakkan ja. Non xa yi, a da sadaxindinnoqu taga Tunka duumanten da, nan xirindi ti Alla toxo, Tunka duumanten. ⁹ A da dagaye meerabatunten ja *Negeba*, [ken ga ni Kanaana funkitten ja].

[Ibiraama dagaye Misira]

¹⁰ Dullen ro jamaanen di. Ibiraama yanqa katti Misira yi, kuudo nan taaxu no, bawo, dulle ke ji ga xoto jamaanen di. ¹¹ Bire be, i ga tinto Misira yi, a t'i yaqe Saara da: «Nke w'a tu nan ti, an ni yaxaren faranpare yi. ¹² Misirankon ga na r'an wari, i wa tin'in yaqen ya n'an ja, i w'in kalli, n'anke toxo birene. ¹³ Ken di, an wa tini, n maarenmen ya n'an ja, yell'in ragamoxon nan siro d'an sababun ja. N yonkin na kisi xa, an saabuda.»

¹⁴ Bire be Ibiraama ga kije Misira, Misirankon d'a wari, a yaqen faranparen ni moxo buru. ¹⁵ *Misira tunkayugo*^m gollinajananu yingumun xa d'a wari n'a maxankutu tunkayugon da. Ken di, i

^m12.15 *Misira tunkayugo*: Lasilinkitaabu, a safanten ni: «*Firawuna*». Firawuna ma ji seren toxo yi, Misira tunkayugun daronditoxon ya ji.

Soora 13 ... kaara 30

do Saara daga tunkayugon kaara.¹⁶ A da Ibiraama raga moxonsirondi do Saara sababun ḥa, na xeerin j'a da, na tanmisun kin'a yi, a do naanun do farun do komi yugun do komi yaxarun do fari yaxarun do ḥogomu.¹⁷ Nxa, Tunka duumanten da watte xotu wara tunkayugon d'i kan ḥa do Saara batte, Ibiraama kaagunyaxare.¹⁸ Ken di, tunkayugon da Ibiraama xiri nan t'a da: «An xa da mani j'inke yi? Mann'an ga ma t'an yaqen ya ni? ¹⁹ An d'a koy'in ḥa mani yi, t'an maarenyaxaren ya ni, m'in ga w'a wutun'in du da yaqe yi? Saasa, an yaqen faayi, a raga nan daga.»

²⁰ Tunkayugon da yugu sax'a di nan dag'a d'i yaqen wara kille, a do fo wo fo ga j'a maxa.

[Ibiraama do Luuti fataye bakka me yi]

13 ¹ Ibiraama giri bakka Misira, katta *Negeba* yi, a d'i yaqen do fo wo fo ga ji d'a batte, kafunu Luuti yi.

² Ibiraama ni banna xoore yi, daaban do goden do kannjen di.

³ A da dagaye meerabatunten ja bakka Negeba, katta Beteli do Ayi naxan ḥa, a tillisen ga ji no be. ⁴ Noqu be xa, Ibiraama ga ji ga da *sadaxindinnoqun* sigindi no fanaṇu ke, a xirindi ti Tunka duumanten ḥa no.

⁵ Luuti, ke be ga ji do Ibiraama batte, tanmisun j'a xahana maxa do naanun do tillisenu. ⁶ I daabanun ji ga n gaba, i nan toxo doome, bawo, sokken ma j'i bakka. ⁷ Gajanje yogo dangi Ibiraama nagaananun do Luuti nagaananun naxa, nan kafu ke su yi, Kanaanankon do Perisinun xa taaxunten ji jiiye ke kanma. ⁸ Ken di, Ibiraama ti Luuti da: «N lenme, haqu toxo! Laxarumanxanje nta sir'inke d'anke naxa, a nta sir'o nagaananun naxa, bawo, o ni waixinun ya yi. ⁹ Niijen su faay'an kaane, an ra wa fatene bakk'in ḥa, an ga na daga kinbakkan ḥa, nke wa dagana kinqennan ḥa, an ga na daga kinqennan ḥa, nke wa dagana kinbakka.»

¹⁰ Luuti d'i yinmen wurewutu nan faayindi, a d'a wari Yarade fallaqun su mininten ni, nan dag'a wara ma Cowaara yi, ken d'a

ni Tunka duumanten ma Sodoomu do Amoora karanⁿ. Fallaqu ku ni xoyi Tunka duumanten naaxon do Misira jamaanen moxo.

¹¹ Luuti da Yarade fallaqun su sugand'i yinme da, nan daga do kinbakkan ja. Ke moxo ya ni, Ibiraama do Luuti ga fate bakka me yi. ¹² Ibiraama toxo Kanaana jamaanen di, nxo, Luuti daga toxo fallaqen debun di, n'i tillisenun banba katta Sodoomu banjen ja. ¹³ Sodoomunkon ni allakutaanu yi, i ni Tunka duumanten kutana t'i gollu buru gabun ja.

[Tunka duumanten lahidu]

¹⁴ Luuti fate falle bakka Ibiraama yi, Tunka duumanten ti Ibiraama da: «An yinmen wurewutu, an nan faayindi bakk'an sigira ke yi katta saahilin ja do fankitte, a do kinbakkan do kinqennan ja, ¹⁵ bawo, an yaaxen ga wa ke jamaane be yi, n w'a su kinn'an ja, n'a kin'an bonconjun ja haxatin su. ¹⁶ N wa riin'an bonconjun ja xoyi seyijura moxo, sere be nda katta seyijuran jaatene, an na katt'i jaatene. ¹⁷ Giri Ibiraama! An na jamaane ke su tere, bawo, n wa riin'a kin'an ya yi.»

¹⁸ Ken ga ja, Ibiraama d'i tillisenun gana katta Mamere yitti xoorun banjen ja, Heborona tatten ja, nan taaxu no. Non ja, a da sadaxindinnoqu taga Tunka duumanten da.

[Luuti buguye komaaxun ja]

14 ¹ Bire be, Baabila tunkayugo Amaraafala ga ni fankan di, do Elasaara tunkayugo Ariyoxa, do Elaama tunkayugo Kadarilamori, a do Goyimi tunkayugo Tidali, ² i da Sodoomu tunkayugo Beera gaja, a do Amoora tunkayugo Birasa, do Adema tunkayugo Sinebu, do Ceboyima tunkayugo Semabeeri, a do Beela tunkayugo, ken ga ni Cowaara yi. ³ Ku tunkayugu karagi kafuma me yi, na lahidun wutu me da Sidimi folonjen di, saasa, ken ga ni geeji, nexe ga nt'a di.

⁴ Gajanjen sababun ni: ku tunkayugu karagi da siinu tanmi do fillo ja komaaxun ja Kadarilamori maxa, siini tanmi do

ⁿ13:10 Luutigankon halakiyen faayi, Joppaye soora 19

Soora 14 ... kaara 32

sikkandi, i muriti.⁵ Siini tanmi do naxatandi, Kadarilamori do tunkayugu beenu ga ni d'a batte, i da Refayinun gaja Asiterotiqarinayimi piijen kanma, na Susinun gaja Haama piijen kanma, na Eminun gaja Qiriyatimi folonjen di,⁶ na Hoorinun gaja Seyiri gidun kanma nan kat'i su da, nan dag'a wara ma El-parana, gunjuran noqun tatten ja.⁷ Ken falle, tunkayugu ku naxati saage riini katta Ayini-misipaati yi, ken ga ni Qadesi, na Amaleqinun debun su gaja nan duguta, na Amorinu be taaxunten ga wa Hacaconi-tamara piijen kanma gaja nan kat'i da.

⁸ Ken biren ja, Sodoomu do Amoora do Adema do Ceboyima, a do Beela tunkayugo, i bugu nan ja kurenkitte yi Sidimi folonjen di,⁹ na Kadarilamori d'i jaman gaja non ja. Ken di, gajanjen ni ku naxati do baanu ku karagi naxa.¹⁰ Gedi xasu gabe ni Sidimi folonjen di, gudoronjin ya n'i di. Sodoomu do Amoora tunkayugu filli wurunten xen'i di, kuttun wuru nan daga giden ja.¹¹ Ken di, i da Sodoomu do Amoora naaburen su wutu, n'i biraadonun su wutu nan daga t'i ya.¹² I da Luuti xa raga, Ibiraama saaxanbaanan renme, nan daga t'a yi, a d'i kittirafon su, bawo, aken taaxunten ni Sodoomu.

¹³ Wuraanu ku yogo ri abaraaninke Ibiraama xibaari, a taaxunten ga ni Mamere yitti xooru banjen ja, Mamere ke be ga ni Amori bonconjen yogo yi, Esekoli do Aneri waixin ga ni, kuunu su ni ga da lahidun wutu do Ibiraama yi.¹⁴ Ibiraama ga d'a mugu nan t'i maarenmen kittirallage, a da kamo sikki do kurillenmu tanmi do segu kafuma me y'i kan yugu saagun di na tunkayugu ku batu ma Daana banjen ja.¹⁵ A d'i kurillenmun taxandi, sappa-sappa, nan xenu xonnu ku yi do wuron ja, n'i xoso, n'i batu dagana ma Huubata be ga wa Dimasiqa saahilin di,¹⁶ nan saage t'i kittirafoonun su yi, a d'i maarenme Luuti d'i kittirafoonun su, a do yaxarun d'a kaadunkon kuttu.

[Malika-cedeqi duwaye Ibiraama da]

¹⁷ Ibiraama saage falle bakka Kadarilamori gajaran ዳ, nan kat'a do tunkayugu beenu su ga እ doome da. Sodoomu tunkayugon bugu n'a gemu Saawe folonjen di, ken ga ni tunkayugon folonjen ዳ. ¹⁸ Salaamu tunkayugo Malika-cedeqi yan da buurun do xoncin bugundi. A ken ni Alla wuruginten *sadaxakijnandaana* yi. ¹⁹ A duwa Ibiraama da nan ti:

«Alla na barike ro Ibiraama di,
 Alla ke be ga ni Kamane wuruginte yi,
 kanmun do njinen tagandaana.
²⁰ Bariken wa Alla da, Alla wuruginte,
 Alla ke be ga d'an xonnun laawar'an da.»

Ibiraama do fo wo fo ga bugu gajaran ዳ, a d'a su taxandi tanmundin kin'a yi jakka yi.

²¹ Sodoomu tunkayugon xa ti Ibiraama da: «Soro ku kin'in ዳ, nxo, naabure, an yinme na ken wutu.» ²² Ibiraama d'a jaabi nan ti: «N w'in kitten wurewutunu nan kuna ti Tunka duumanten ዳ, Alla wuruginte, kanmun do njinen tagandaana. ²³ Hari toromojo ma seyinxullifunci baane nt'a wutunu bakk'a yi, an nan maxa ri ti, nke yan da Ibiraama bannaaxundi. ²⁴ N nta fo wo fo wutun'in yinme da, a ga nt'in kurillenmun ga da haqe be yiga, a do ku beenu ga da lahidun wut'in da: Aneri do Esekoli, a do Mamere, kun xa w'i taqen wutunu.»

[Alla lahidu Ibiraama da]

15 ¹ Kuunu su dangi falle, Tunka duumanten bange Ibiraama da nan t'a da: «Ibiraama, maxa kanu, nke ya n'an tangandaanan ዳ xoyi kotere. N wa riini tugaadu xoore kin'an ዳ.» ² Ibiraama jaabi nan ti: «N Kama, Tunka duumante, a faayi, n wa riini faati, renme nt'in maxa, an wa riini mani kin'inke yi? Dimasiqanke Eliyeseri ya wa riin'inke kaara xiyen wutu. ³ An ma bonconje xa kin'in ዳ, n kan noxon renme yogo ya wa riin'in

Soora 15 ... kaara 34

xiyen wutu.»⁴ A faayi, Tunka duumanten ga d'a jaabi ke be yi: «Ken nt'an xiyen wutunu, an yinme noxoran renmen ya wa riin'an xiyen wutu.»⁵ Ken falle, a d'a bugund'i tillisen wure nan t'a da: «Kanmu ke faayi, an na saanu ku jaate, an ga na katt'i jaatene, an bonconjun wa riini gabu kundu ya.»⁶ Ibiraama limaanaaxu ti Tunka duumanten ḥa, ken saabuda, Tunka duumanten d'a jaate telenjonte yi.

⁷ A t'a da xadi: «Nke ya ni Tunka duumante be ga d'an bugundi Uri, Kasaadinun maran di, kuudo na ke piije maranden kin'an ḥa.»⁸ Ibiraama jaabindi ti: «N Kama Tunka duumante, mani tagumance w'a koyin'inke yi t'inke wa riini ke piije mara?»

⁹ Tunka duumanten t'a da: «Siinosikkinnallenme raga, na siinosikkinsugo raga, na siinosikkinjaxandige raga, na xodoxudo noonu filli raga, n'i sadax'in da.»¹⁰ Ibiraama da ku fo koonintu su raga, na baane su boox'i naxaanen di, n'i kettun filli jonkoyi me yi, nxa, a ma yeliju ku booxo.¹¹ Janbanun yanqa tiyi furun kanma, nxa Ibiraama d'i xata.

¹² Futuron haxati, xenqu xote da Ibiraama raga, a xusa nan kuyi, kanuye xoore do bite yi.¹³ Ken di, Tunka duumanten ti Ibiraama da: «A tu danqanaaxu kanma, nan t'an bonconjun wa riini ḥa tuñaranku yi wandi jamaane kanma, i w'i ḥaana komu yi, n'i maxayanqa kamu naxati siine wucce,¹⁴ nxa, soro beenu ga w'i ḥaana komu yi, nke w'i kiitini, ken falle, an bonconju ku wa bakka ti naabure gabe yi,¹⁵ nxa, anken wa riini faati xeerin di. An wa riini wuyu barikante kita.¹⁶ An yillaye naxatandin ya wa riini saage yere, bawo, Amorinun junubun ma kij'i xenpan ḥa fina, n ga w'i xatana bakka yere.»

¹⁷ Bire be, biten ga ro moxo siri, Alla da furunen do tiiden do sunqunkumunten dangindi do tiyu kutuntu ku naxan ḥa.¹⁸ Ken kootan ḥa, Tunka duumanten da lahidun sabatind'i do Ibiraama naxa nan ti: «N wa ke piije kinn'an bonconjun ḥa, nan giri Misira fanje ke yi, nan dag'a wara Furaata fan xooren ḥa.

¹⁹ Noqu ke ni Qeninun do Qenijinun ya piije do Qadamoninun

²⁰ do Heetinun do Perisinun do Refayinun ²¹ do Amorinun do Kanaanankon do Girigaasinu, a do Yebusinu.»

[Sumayila bangaye]

16 ¹ Ke haxati, Ibiraama kaagunyaxare Saara ma renme kit'a da. Tunbaare yaxare yogo j'a maxa, Misiranke, a toxon ni Haajara. ² Ken di Saara ti Ibiraama da: «A faayi ke yi, Tunka duumanten ma duje renme kin'inke yi, an ra w'in tunbaare ke yaxini, a yogo di, a na renyugo kit'in da.» Ibiraama d'i kaagunyaxare Saara haqirilan batu. ³ Saara d'i tunbaare Haajara wutu n'a kin'a yi yaqe yi, i taaxu falle Kanaana ti siinu tanmi yi.

⁴ Saxallenmaaxu dangi falle Ibiraama do Haajara naxa, a da noxo wutu. Bire be, a ga d'a tu nan t'i nuxunten ni, a kamanyaxaren fiinun toxo roxon'a maxa. ⁵ Saara ti Ibiraama da: «Toora be ga w'inke kanma, an ya toora ni, nke yan d'in tunbaaren kin'an ja, gill'a ga d'a war'i warijaxinten ni, nke ntanax jaaten'a maxa xadi, nxa, Tunka duumanten wa kiitin'inke d'an naxa.» ⁶ Ibiraama ti Saara da: «An tunbaaren ya ni, a w'an maranden di, fi be ga lin'an da, ken j'a yi.» Ken di, Saara da yangaqatayen jonkoy'a yi, Haajara wuru laatono bakk'a yi.

⁷ Tunka duumanten malika yogo da Haajara ni jinyaaxe yogo tatten ja gunnen di, Suura killen di. ⁸ A ti: «Haajara, Saara tunbaare, an bugu minna? An wa dagana minna?» A jaabindi: «N wa wurunu laatono bakk'in kamanyaxare Saara ya yi.» ⁹ Tunka duumanten malikan t'a da: «Saage katt'an kamanyaxaren ja, an na maxayanq'a da.» ¹⁰ A t'a da xadi: «N wa riin'an bonconjun gabondi dangi haqe, i ga ra nta jaatene gaboyen maxa.» ¹¹ A t'a da xadi:

«An faayi ke yi, an warijaxinten ni,
an wa riini saare ti renyugo yi,
an w'a toxorana Sumayila,
[a wure ga ni: «Alla w'a mukku»],
bawo, Tunka duumanten d'an yanganqatayen wari.

¹² A wa riini j'i duran sere yi,
a kitten wa be su yi,
be su xa kitten w'a yi.

A wa riini taax'i maarenmen su laatoyen di.»

¹³ Tunka duumanten be ga ji ga sef'a da, Haajara d'a toxon xiri Alla warindaana, baw'a ti: «Tonjun ya ni, nke ra wa Alla warini n'in biranten toxo?» ¹⁴ Ken ya saabuda ni, gede ke ga xiri: Lahayi-royi, a wure ga ni narin ten warindaanan gede. Ken ga wa Qadesi do Beredi naxa.

¹⁵ Ken di Haajara [saage riini kan di] nan jiidi ti yugo yi. Ibiraama d'a toxora Sumayila, ¹⁶ a d'a ji Ibiraama wuyun wa tancege a do siinu tunmi.

[Alla lahidun kurunbaaxuye Ibiraama da]

17 ¹ Bire be, Ibiraama wuyun ga ji tankabe do kabu siine, Tunka duumanten bang'a da nan ti: «Nke ya ni *Alla katudanken*^o ja, an birayen ja d'in batte, an na ja sere tinmante yi. ² N w'in lahidun kurunbankaaxundini d'an batte, n'an bonconjen gabondi dangi haqe.» ³ Ibiraama sujudi seyen di.

Ken di Alla t'a da: ⁴ «N faayi ke yi, lahidun sabatin'an da: an wa jaana xabiila gabu xooxa yi. ⁵ An ntanax xilli Ibiraama, [a wure ga ni: «faabe wuruginte»], nxa, an toxon wa jaana Ibirahiima, [wure ga ni «xabiila gabu faaba»], bawo, n w'an jaana xabiila gabu faaba yi. ⁶ N w'an gabondini dangi haqe, na xabiila gabu bug'an di, na tunkayugun bug'an di. ⁷ Ke lahidu wa sabatin'an da, n'a ja lahidu duumante yi, n'a sabatind'an bonconjun d'i yillayen su da, kuud'in nan ja Kamane y'an da, nan ja Kamane y'an bonconjun da. ⁸ An faayi mukkaaxun ja njije be kanma, Kanaana njije, n wa riin'a marayen kinn'an d'an bonconjun ja, maraye duumante yi, nke ya wa riini j'i Kamanen ja.»

^o17.1 *Alla katudanke*: Alla kattaana

⁹⁻¹⁰ Alla ti Ibirahiima da xadi: «N lahidun tanga, an bonconjun d'i yillayen su n'a tanga. Lahidun tagumancen faayi ke yi: an d'an bonconjun fo yugon su, xa sunne. ¹¹ Axa sunnanden wa jaana lahidun tagumancen ḥa, nke d'axa naxa. ¹² Axa yillayen su di, renyugo su ga kine bito segi, an n'a sunnandi. Ke tagumance ro yugon su yi, fi be saare kan di, walim'a xobe, walima mukke renyugo, an yinme soxode ga fe, an n'a r'a su yi. ¹³ An kan ren saaranten su, a do fi be ga xobe, n lahidun tagumancen nan ja lahidu duumante yi axa faten di, ¹⁴ nxa, yugo be ga ma sunne, a wa xatene bakk'i soron ḥa, bawo, a m'in lahidun tagumancen sabatindi.»

[Lahidun xiyywutaana]

¹⁵ Tunka duumant ti Ibirahiima da xadi: «An kaagunyaxare, max'a xiri Saara xadi, [a wure ga ni: «tunkarenme»], nxa, an wa toq'a xilli Saaratu, [a wure ga ni: «n tunkarenme»]. ¹⁶ N w'a barikandini moxo siri na renyugo kin'an ḥa bakk'a yi, xabiilanun wa bakk'a yi, tunkayugun xa wa bakk'a yi.» ¹⁷ Ibirahiima sujudi seyen di, nan soyi. A t'i du da: «Yugu xase kame siine, walima yaxarin xase tankabe siine wa renme kitana harisa?»

¹⁸ Ibirahiima ti Alla da: «An ga na Sumayila birand'o da n'a barikandi, a wase.» ¹⁹ Alla ti ken di: «Danqanaaxu kanma, an yaqe Saaratu wa riini renyugo saar'an da, an w'a toxorana Isaaxa. N w'in lahidun sabatindini d'a batte, a d'i bonconju, n'a ja lahidu duumante yi. ²⁰ Fi be ga ni Sumayila yi, n d'an duwaawu mug'a da, n w'a barikandini, n'a jiidini, n'a gabondi dangi haqe. Yingumu tanmi do fillo wa bakk'a yi, a wa jaana xabiila xoore yi, ²¹ nxa, n w'in lahidun sabatindini do Isaaxa ya batte, Saaratu ga w'a saaran'an da, waaga do ke haxati me.»

²² Bire be, Alla ga duguta sefen ḥa do Ibirahiima batte, a daga. ²³ Ken koota baane su yi, Ibirahiima d'i renyugo Sumayila raga, a do leminu beenu ga saar'a kan di, do fi beenu ga xobe, a d'i kan noxon yugon su sunnandi xoyi Alla ga d'a k'a da moxo be. ²⁴ Ibirahiima ga ḥi sunnene, a d'a ḥi, a wuyun wa tankabe do

siinu kabi,²⁵ a renyugo Sumayila wuyun ni siinu tanmi do sikko.
²⁶ Ke moxo di, Ibirahiima d'i renyugo Sumayila sunnandi,²⁷ a do
kan yugo su ga saare no, a do mukku beenu ga wa no, i ga
xobe, i su sunne d'a yi.

[Ibirahiima xubariye ti Saaratu renkitayen ɳa]

18 ¹Tunka duumanten bange Ibirahiima da Mamere yitti
xoорун таттен ɳа. Кoota yi, Ibirahiima ga wa taaxun'i tillisen
raqen ɳа, kincigin haxati. ²A d'i yinmen wurewutu, a xusa na
yugu sikki wari. A ga d'i wari, a paxali n'i gemu, nan sujudin
xenundi. ³A ti: «N Kama, gen'in ga wa xeeri kitan'an ɳа, maxa
dang'in ɳа kundu, n'a tox'in ma darontaaxu ɳ'an da. ⁴N wa jin
kinn'axa yi, axa n'axa taanun yanqi, axa nan tuuma fonne ku
yittu wure. ⁵N wa riini ti baase yi, axa n'axa du senbendi t'a yi
katt'axa ga wa dangini, bawo, axa w'axa xidimindaanan ya
noqu yi.» I ti: «A siro, a dabari xoy'an ga d'a ko moxo be.»
⁶Ibirahiima d'a jewondi dagana tillisen wure katti Saaratu yi, a
t'a da: «A jewondi, an na muudi sikki farinijura wutu, n'a xooti
n'a dabari buurun ɳа.» ⁷Ken falle, a d'a jewondi dagana
daabanun banjen ɳа, na gunbulleñ kate raga, n'a kini
yaxanbaane yi, a n'a dabari fane.

⁸Bire be, i su moxon ga siro, a da te xayen do xatin wutu, a do
gunbulleñ biyinte, n'i taaxundi mukkun wure. I yige, n'a yinme
toxo sikki do yitten ɳа, i tatten ɳа.

⁹I ga duguta yigeyen ɳа, i t'a da: «An kaagunyaxare Saaratu na
minna?» A t'i da: «A wa dooru, tillisen wure.» ¹⁰I yogo saage nan
ti: «Danqanaaxu kanma, n wa saagene riini katt'an ɳа waaga do
ke haxati yi, an kaagunyaxare Saaratu xa wa renyugo kitana.»
Saaratu d'i sefun terinka tillisen laqen ɳа. ¹¹Ken d'a ni,
Ibirahiima do Saaratu xaso na siinu gabu kita. Saaratu ma ni
yaxarun xasollaadan walli xadi. ¹²Ken ɳа, Saaratu nuxudunsoyi
nan t'i du da: «Nke ɳeme falle ya ni, n ga wa riini warijaaxe kita?
N kamanyugon xa xaso!» ¹³Tunka duumanten ti Ibirahiima da:

«Mani Saaratu ga wa soyini, nan ti: "Tonjun ዳ, nke wa riini saare, n xa xaso?"¹⁴ Fo naaye ra wa kabene Tunka duumanten ዳ ba? Waaga do ke haxati, n wa saagene riini katt'an ዳ, Saaratu xa wa renyugo kitana.»¹⁵ Saaratu nakkarindi nan ti: «N ma soyi!» Bawo, a kanu. Tunka duumanten ti: «Tonju, an soyi!»

[Ibirahiima naagande Sodoomunkon da]

¹⁶ Ken falle, yugu ku sikki giri bakka no, n'i jonkoyi katta Sodoomu yi. Ibirahiima dag'i wara kille.¹⁷ Tunka duumanten d'i du sefellenmaaxu ti: «N ga wa riini ke be ዳ, n nan xaw'a fuxundini Ibirahiima yi ba?¹⁸ Na toxo Ibirahiima, xabiila xoore senbenton ya wa riini bug'a di, nijen xabiilan su xa wa barikene d'a sababun ዳ,¹⁹ n d'a sugandi ya kuud'a n'i bonconnun waju, a d'i kan noxon seren su, yell'a ken dangi falle, i na Tunka duumanten killen tanga, na fo siren do fo telenonten golli, n'in sefe konuntun sabatindi do Ibirahiima yi.»

²⁰ Ken di, Tunka duumanten ti Ibirahiima da: «Sodoomunkon do Amooranko, i jaragin gabو, i fo buren xa xoro moxo buru.

²¹ Nke xoni wa yanqana dagana non faayi gell'i ga w'i jukkun konn'in da moxo be, tonjun ዳ, i ga wa kundun ዳ.»²² Ken di, yugun filli jokki do Sodoomu killen ዳ, nxa, Ibirahiima siginten tox'i batten di Tunka duumanten jon di.

²³ Ibirahiima tinto nan ti: «A ko tonjun ዳ, an wa sere sirun halakini do sere burun batte?²⁴ A ra wa የናና tankarage sere sire wa deben noxon di. A ko, an wa debe ke su halakini? An nt'a toqo tankaragen sere ke saabuda?²⁵ An nan xoora ke da, na sere siren do sere buren su kiiten ዳ baane yi, n'i kari ti me yi. Nijen su kiitaanan nan xawa kiiten kutunu ti telenontaaxun ya yi ma kan moxo?»²⁶ Tunka duumanten d'a jaabi: «N ga na tankarage sere sire እና Sodoomu noxon di, n wa yafana deben su da d'i sababun ዳ.»²⁷ A saage nan ti: «Nke faayi jojene sefene d'in Kaman ዳ, nke xa hinti fo tana yi, ji do doore falle.²⁸ A ra wa የናና tankarage sere ke wa kumene ti sere siru karagi. An wa dujene deben su halakini do ku karagi batte?» A t'a da: «N

Soora 19 ... kaara 40

ga na tannaxate do karago ni no, n nt'a halakini.»²⁹ A t'a da xadi: «A ra wa jaana tannaxate sere sire ya wa kitene no.» A ti: «N nta deben halakini na tannaxate sere sire toxo no.»³⁰ A ti: «Kamane, maxa but'in wure t'in tirinden gaboyen ja. A ra wa jaana tanjikke sere sire ya wa no?» A ti: «N nt'a halakini, n ga na tanjikke ni no.»³¹ A ti: «A faayi, nke saago nan sefe d'in Kaman ja, a ra wa jaana tanpille baane ya wa no.» A ti: «N nt'a halakini, n ga na tanpille ni no.»³² A ti: «N Kama, maxa butu de, n wa sefene ke ta baane ya, a ra wa jaana sere siru tanmi baane ya wa no.» A ti: «N nt'a halakini, n ga na sere siru tanmi ni no.»

³³ Bire be, Tunka duumanten ga duguta sefene do Ibirahiima batte, a daga. Ibirahiima xa saag'i noqun ja.

[Luutinkon halakiye]

19 ¹ Nelle muraanen biren ja, malikanun filli ri Sodoomu na

Luuti ni taaxunu *deben roraqen* ja. Bire be, a ga d'i filli wari, a giri n'i gemu, na sujudin xenundi seyen di.² A ti ken di: «N kamanu, xa bisimilla axa xidimindaanan kaara, axa n'axa taanun yanqi nan wuyi. Ken di, axa na furute d'axa killen ja.» I ti: «Ayi, o wa wuyini yere.»³ Luuti d'a xotond'i kanma siri. I lagari dagana d'a batte. A da mukkinbaase dabar'i da, a do buuru fuuxuntanbali, i d'i yiga.

⁴ I saxu haxati, deben yugun su ri koori kan ja, nan gir'a fonnangayen ja m'a yugu xason ja. ⁵ I wa tini: «Luuti, Luuti! Yugu filli be ga r'an kaara wuro ke, i na minna? I bugundi riini! O n saxu d'i batte.»⁶ Luuti bugu riini katt'i ya borollaqen ja, na laqen texe. ⁷ A ti: «N maarenmu, n w'axa jaagana, xa maxa fo bure ja. ⁸ A faayi ke, renyaxaru filli w'in maxa, i wa xusaaxun di, n w'i bugundini katt'axa yi, fi be ga liŋ'axa da n'a ja kun ja, nxa, ku yugu filli, xa maxa fo j'i ya, bawo, i ri xarif'in ḥ'in kaara.»⁹ I t'a da: «Daga bakka no!» I saage tini me da: «Ke allankome mukkenman ya nan ri taaxu yere, ayiwa saasa, a d'i

du ja kiitaana yi.» Ken di, i ti Luuti da: «O wa fo jaan'anken ja, a gan bonont'an mukkun xallen ja.» Ken falle, i d'a ponto ti fanka yi, i w'a munda na borollaqen xoso.¹⁰ Ken biren ja, yugu ku filli d'i kittun fuutu Luuti da, n'a rondi kan noxon di, na laqen texe.¹¹ Nxa, sere beenu ga ni laqen ja, i da finkun war'i ya, nan gir'i fo tugunnen ja n'a war'i fo xooren ja. I maxa katta laqen kitana.

¹² Yugu ku ti Luuti da: «Soro w'an maxa debe ke di harisa? An renmun d'an kallinu, a do kaadunke fo wo fo ga w'an maxa debe ke di, a su bugundi bakka no,¹³ bawo, o wa riini noqu ke halaki, bawo, i jaragin gabu Tunka duumanten da. Ken di, a d'o wara riin'i halaki.»

¹⁴ Ken biren ja, Luuti bugu nan daga sefe d'i kalliyugun ja, fi beenu ga ni ga d'a renyaxarun tanman wutu, a t'i da: «Xa giri, axa n bugu yere, bawo, Tunka duumanten wa riini ke debe halaki.» Luuti ja xoyi sangaana, i kalliyugun maxa.

¹⁵ Bire be fajirin ga sege, malikanun filli d'a jewondi do Luuti batten nan t'a da: «Giri, an nan bugu t'an yaqe, a d'an renyaxaru filli be ga wa no, i n maxa ri halaki do deben fo buren batte.»

¹⁶ Bire be Luuti ga sikka fonne, yugun filli d'a raga t'i kitten ja, a d'a yaqe, d'a renyaxarun filli, n'i bugundi n'i wara deben falle, Tunka duumanten hinnayen saabuda.

¹⁷ Bire be, i ga kije deben falle, malika baanen t'a da: «Ayiwa, wuru! An n'an yonkin kisindi, max'an falle faayi, maxa sigi folonjen noqu su di! Wuru dagana katti giden ja, kuudo, an nan maxa halaki!»¹⁸ Luuti ti: «N Kama, n w'axa jaaga, n nt'a munda nan daga do giden banjen ja.»¹⁹ N baati n'an neeman kita, an duguta n'an hinnayen xa koy'in ja, n'in yonkin kisindi, ken di, nke ra nta wurunu dagana giden banjen ja, balawu nan max'in kita killen di, n ga wa kalla.²⁰ Debe tugunne yogo faayi ken ja dooru, a n tinta wuraana da, n wa wurunu dagana non ja, n yonkin na kisi ke fi xoore yi.»²¹ Malikan t'a da: «A siro, n dun'an muurufon ja, an ga da debe be ko, n nta balawu yanqandini no.²² Ken di, a jewondi, an nan wuru dagana no, bawo, n ra nta fo

Soora 19 ... kaara 42

wo fo jaana, an ga ma kije no.» Ken ya saabuda, debe ke toxon xiri Cowaara, [a wure ga ni: «fo tugunne»].

²³ Kiyan bugu haxati, Luuti kije Cowaara. ²⁴ Ken falle, Tunka duumante yan da yinbinnoonu filli surundu Sodoomu do Amoora kanma, bakka kanmun di. ²⁵ A da kun debu d'i taaxaanun su yill'i xannun kanma, a do folonjen d'i funtifoonun su t'i yinbu yi. ²⁶ Nxa, Luuti yaqen d'i falle faayi, a yille nan ja sappintunguron ja.

²⁷ Ibirahiima furute dagana noqu be, a ga sigi do Tunka duumanten ja. ²⁸ A d'i jon koyi Sodoomu do Amoora do folonjen su banjen ja. A d'a ni tiide binne xoore w'a yi nan sege do kanmun ja.

²⁹ Bire be, Alla ga wa folonjen debun halakini, a haqiren yanqa Ibirahiima di, ken saabuda, a ga ni balawun yanqandini Luuti deben kanma, a da Luuti bugundi.

[Luuti bonconju]

³⁰ Waxati dangi falle, Luuti kanu nan taaxu Cowaara, ken ya saabuda, a d'i renyaxarun filli giri bakka no, nan daga taaxu gidinkunmen di. ³¹ Ta yi, renyaxarin fanan ti fo tugunnen da: «O faaba xaso, ayiwa, yugo ntaxa jamaanen di, i ga wa riini katt'o yi xoyi be su laadan moxo. ³² O nta faayini, n'o faaba minindi xoncin ja, nan saxu d'a batte, o na soxode tox'a da.» ³³ Ken wuro yi, i da faaben minindi xoncin ja, renyaxarin fanan daga saxu d'a batte. Faaben ma bug'a saxu seedo, a ma bug'a giri seedo.

³⁴ A yillankara, renyaxarin fanan ti fo tugunnen da: «Wuri, nke saxu d'o faaba yi. Wuro ke xa, o n'a minindi xoncin ja, an xa na daga saxu d'a batte, o na soxode tox'a da.» ³⁵ I da faaben minindi ken wuro xa yi, renyaxaren tugunnen daga saxu d'a batte. Faaben ma bug'a saxu seedo, a ma bug'a giri seedo.

³⁶ Ke moxo di, Luuti renmun filli su da noxo wut'a da.

³⁷ Renyaxarin fanan saare ti yugo yi, a d'a toxora Mowaba, [a wure ga ni: «n faaba soxode»]. A ken ya ni Mowabanun xooxa yi.

³⁸ Renyaxarin tugunnen xa saare ti yugo yi. A d'a toxora Beniamoni, [a wure ga ni: «N xaabilan renyugo»]. A ken ya ni Amoninun xooxa yi.

[Abimelexi d'i kaadunkon wattuye do Saaratu batte]

20 ¹ Fi falle, Ibirahiima yille bakka Mamere yitti xoorun banjen ja nan daga *Negeba*. A taaxu Garara, Qadesi do Suura naxa, na wucce ja no. ² Ibirahiima ni tini soron da t'i maarenyxaren ya ni Saaratu yi. Ken saabuda, Garara tunkayugo Abimelexi da faare wara do Saaratu batte.

³ Alla ri katta Abimelexi yi kyun di nan t'a da: «An ga da yaxare ke be wut'an du da, an wa kalla d'a sababun ja, bawo kiinagumen ya ni.» ⁴ Nxa, Abimelexi ma ni ga tinto Saaratu yi. A jaabindi: «N Kama, an w'inke d'in jama kalli har'o ga ma fo ja?

⁵ Yugon yinme yan t'i maarenyxaren ya ni. Yaxaren yinme xa t'i maarenyugon ya ni. N ma ke wutu fo bure xanne maxa, n m'a wutu ti janniye bure xa yi.» ⁶ Alla d'a jaabi kyun di: «N d'a tu, nan t'an d'a ja ti janniye sire ya yi, ken saabuda, n d'an kaba, an nan maxa kati Saaratu yi, kuud'an nan max'in kuta. ⁷ Saasa, yugon yaqen saag'a yi, annebiyinme ya ni, a na duw'an da, an na bire. An ga m'a saagandi, an do fo wo fo ga w'an maranden di, a xa su wa kalla.»

⁸ A yillankara, Abimelexi furute n'i gollijanaanun su xiri, n'i kyun laxam'i da, i kanu siri. ⁹ Ken falle, Abimelexi da Ibirahiima xiri nan t'a da: «An da mani j'o ya ke yi? Nke xa da mani j'an ja, an ga da ke balawu xoore jonkoy'inke d'in maranden ja? Gollu beenu ga nta xawa jaana, na kun j'in ja. ¹⁰ An da mani wari, an ga da ke ja?» ¹¹ Ibirahiima ti: «Nke ti, allankanne nta ke jijnen kanma fewu, i n maxa r'in kari d'in yaqen batte.

¹² Tonjun ja, n maarenyxaren ya ni. O wa faabe yi, nx'o nta saaxe yi, aken j'inke yaqen ja. ¹³ Bire be, Alla ga d'a ja, nke ga d'in faabankan wara, n t'a da: "An du domindi ke y'in da: o nda kijne dingira su yi, an nan t'an gida ya n'in ja."»

¹⁴ Ken di, Abimelexi da tanmisun do naanun do komi yugun do komi yaxarun wutu, n'i kini Ibirahiima yi, n'a yaqe Saaratu xa saag'a yi. ¹⁵ A t'a da xadi: «Ke faay'inke jiijen ya y'an wure, noqu be ga n lij'an da, taaxu no.» ¹⁶ A ti Saaratu da: «N da wujine godoxulle kin'an maarenyugon ḥa, a n'a kin'an ḥa muso yi, n'an telejontaaxun koy'an terallenman su yi, a nan j'an da darontaaxu xa yi.»

¹⁷ Ken di, Ibirahiima da Alla jaaga, Alla xa xusa na Abimelexi sahandi n'a yaqen d'a komi yaxarun su sahandi, n'i saarandi, ¹⁸ bawo, Tunka duumanten ni ga da Abimelexi kaara yaxarun su saarankan sutu, n'a sababun ja Ibirahiima yaqe Saaratu yi.

[Isaaxa bangaye]

21 ¹ Tunka duumante yan da siroyen ja Saaratu da, xoy'a ga ni ga d'a ko moxo be. A ga ni ga da lahidu be xa wutu, a d'a tinmand'a da. ² Saaratu da noxo wutu nan jiidi ti yugo yi Ibirahiima da, nan gemu ti Alla ga da haxati be ko, ken d'a ni, Ibirahiima xirisaaxu moxo siri. ³ Saaratu ga da renyugo be saara Ibirahiima da, Ibirahiima d'a toxora Isaaxa, [a wure ga ni: «soyiye】. ⁴ A d'a sunnand'a saareyen bito segundi, xoyi Alla ga d'a yamari moxo be. ⁵ Isaaxa saare haxati, Ibirahiima wuyun ni kame siine. ⁶ Ken di Saaratu ti: «Alla da paxalifi kin'in ḥa, n ga wa soyini, ayiwa, sere su nd'a mugu, a wa soyini d'in batte.» ⁷ A ti xadi: «Kon ni katta tini Ibirahiima da, koota yi Saaratu wa riini renme sugundi? A faayi ke yi, n da renyugo kin'a y'a xirisaaxun di.»

[Haajara d'i renme Sumayila xataye]

⁸ Isaaxa ga xoro, Saaratu d'a fata bakka konbon ḥa. A fata koota, Ibirahiima da waliima xoore dabari. ⁹ Haajara ga da renyugo be kita Ibirahiima da, Saaratu d'a d'i renme Isaaxa wari sangana. ¹⁰ Ken di, a ti Ibirahiima da: «Ke komi yaxare d'i renyugon xata, bawo, a nta xawa xiye taxandini d'inke renyugo

Isaaxa batte.»¹¹ Ke sefe da Ibirahiima sunondi moxo siri, n'a sababun j'a renyugon ja.

¹² Nxa, Alla t'a da: «Maxa suno n'a sababun ja renyugo ke do tunbaare yaxaren ja. Saaratu sefexannun su batu, bawo, n ga d'an bonconje be lahidun wutu, n w'a bangandini Isaaxa ya di.

¹³ Nxa, tunbaare yaxare ke renyugon xahana, n wa xabiila xoore bakk'a di, bawo, a xa n'an renmen ya yi.»

¹⁴ A yellankaran soxoba fana, Ibirahiima da silafandan do sumalle hakka ji kini Haajara yi, n'i sax'a kunken kanma, n'a renyugon xa kin'a yi, n'a laawara. A daga do gunjuran ja, nan sanku Beri-saba banjen ja. ¹⁵ Bire be, sumallen jin ga jeme, a da renmen wara yitte yogo wure, ¹⁶ nan daga taaxu laatoye di bakk'a yi, kamo filli sogone haqe. A ni tini du da: «N nta munda n'in renmen karanten wari.» A toxo taaxun'a jonkoyinten w'a yi, nan wu.

¹⁷ Alla da renyugo ke xannen mugu, Alla malikan da Haajara gangu bakka do kanmun ja nan t'a da: «Haajara, mani n ja? Maxa kanu, bawo, Alla da lemine ke xannen mugu n'a tox'i saxuran ja. ¹⁸ Gir'an nan sigi, an n'an renme ke raga t'an kitten ja, bawo, n wa riini xabiila xoore bug'a di.» ¹⁹ Alla d'a yaaxun wuni, a xusa na jinyaaxe yogo wari. A daga sumallen fag'a jin ja na renmen minind'a yi.

²⁰⁻²¹ Alla ni do renme ke batte, a xooro, n'i birayen ja Parana gunjuran di, non ja, a ja togaana kittiralliye yi ti bundanjen ja. A ma da yaqe kin'a yi bakka Misira jamaanen di.

[Ibirahiima do Abimelexi lahidu]

²² Ken haxati baane, Abimelexi d'i kuren yingume Pixoli, i ri Ibirahiima noqun ja nan t'a da: «Alla wa d'anken batt'an fi jenant su di. ²³ Ken di saasa, kun'in da ti Alla yi nan ti, an nt'inke janbana, an nt'in renmun janbana, an nt'in bonconjun janbana. Xoy'in ga sir'an da moxo be, an wa siron'in da, nan siro jamaane ke da, an ga faayi mukkaaxun ja jamaane ke be di.» ²⁴ Ibirahiima d'a jaab'i muurufon ja, nan kun'a da.

Soora 22 ... kaara 46

²⁵ Ken falle, Ibirahiima da jaraginde jonkoyi Abimelexi yi, n'a sababun ja, a gollinjaanun da gede yogo boosi Ibirahiima soron ja. ²⁶ Abimelexi d'a jaabi: «Nke nta ke golle jaanjaanan tu, anken m'a k'in da, lenki falle xa, n m'a mugu.» ²⁷ Ibirahiima da tanmisun do naanun yogo raga n'i kini Abimelexi. Ken di, i filli su da lahidun sabatindi doome. ²⁸ Ken falle, Ibirahiima da jaxa yaxaru neeri war'i dura. ²⁹ Abimelexi d'a tirindi: «An da ku jaxu neeri war'i dura mani yi xa?» ³⁰ A d'a jaabi ti: «Ku jaxu neeri raga, n kitten d'an kitte, kuudo nan ja seeday'in da, nan t'inke yan da ke gede soxo.»

³¹ Ken ya saabuda, noqu ke toxon ga xiri Beri-saba^p, bawo, i filli su kuna non ja. ³² Ke moxo ya ni, i da lahidun sabatindi Beri-saba. Ken falle, Abimelexi d'i kuren yingume Pixoli saage dagana Filisitinu jamaanen di. ³³ Ibirahiima, ken da yitte tutu Beri-saba, non ja, a da Alla duumanten xiri t'i toxo Tunka duumante. ³⁴ Kuunu falle, Ibirahiima da wucce gillen ja Filisitinu jamaanen di.

[Ibirahiima jaarabiye Alla maxa]

22 ¹ Ku fiinu dangi falle, Alla da Ibirahiima jaarabi. A d'a xiri:

«Ibirahiima!» A ti: «N faayi ke yi.» ² Alla t'a da: «An renyugo baane Isaaxa be an ga w'a munda, a raga nan daga t'a yi Moriya jamaanen di, non ja, an w'a sadaxan'in da, n'a xurus, n'a biyi gide kanma, n ga wa riin'a koy'an ja.»

³ A yillankara, Ibirahiima furute n'i faren moxonsirondi, n'i gollinjaanu filli wutu, a d'i renyugo Isaaxa. A da suwan yogo xa kara sadaxa biyen xanne maxa. Ken falle, a daga noqu be Alla ga d'a koy'a yi. ⁴ Bito sikki terende falle, Ibirahiima d'i yinmen wurewutu, a da dingira ke wari laatoyen di. ⁵ Ken di, a t'i gollinjaanu ku da: «Axa do faren nan toxo yere. Nke do lemine

^p21.31 *Beri-saba*: a wure ni abaraaninxannen di: «gedu neeri» ma «kunanden gede».

ke wa dagana Alla batu ma dooru, ken di, o wa saagene riini katt'axa yi.»

⁶ Ken biren ወያ, Ibirahiima da suwan saxu Isaaxa yinmen di, a yinme da yinben do labon wutu, ken di, i daga doome. ⁷ Isaaxa d'i faaba sefellenmaaxu, a ti: «N faaba.» Ibirahiima t'a da: «Mani n na xa, n renme?» Isaaxa ti: «Ke faayi suwan do yinben ya yi, nxa, jaxe be ga wa biyini wa minna?» ⁸ Ibirahiima t'a da: «N renme, jaxe be ga wa biyini, Alla yaaxen w'a yi.» Ken di, i filli jokki d'i killen ወያ doome.

⁹ Bire be, i ga kiye dingira be Alla ga da non ko, Ibirahiima da sadaxindinnoqun sigindi, na suwanun sax'a kanma. Ken di, a d'i renyugo Isaaxa siiti, n'a saxundi suwanun kanma. ¹⁰ Ken falle, a d'i labon wutu kuudo n'i renmen xurusi. ¹¹ Ken haxatin ወያ, Tunka duumante malikan gangundi do kanmun ወያ: «Ibirahiima! Ibirahiima!» A ti: «N faayi ke yi.» ¹² A t'a da: «Max'an renmen xurusi, maxa fo ን'yi, bawo, n d'a tu saasa, t'an wa kann'inke Alla yi, an ma bar'an ren baanen kinn'in ወያ.»

¹³ Ibirahiima d'i yinmen wurewutu, nan faayindi, a xusa na jaxe wari, a balanten wa t'i bennun filli ya yitti deppe yi. A daga jaxen raga, n'a saxundi *sadaxindinnoqun* ወያ, i renmen batten di. ¹⁴ A da noqu ke toxon xiri Adonayi-yire, [a wure ga ni: «Kamanen yaaxen w'a yi]], ken saabuda, gelli ke haxati soron wa tini: Tunka duumanten yaaxe w'a yi giden kanma.

¹⁵ Tunka duumanten malikan da Ibirahiima gangu ta fillandi yi bakka kanmun di nan ti: ¹⁶ «N kuna t'in yinme jaatin ወያ, Tunka duumanten sefen ya ni, n'a tox'an da ke fi ወያ, an ma bar'an renyugo baanen kinn'in ወያ. ¹⁷ N w'an barikandini barika xoore yi, n'an bonconjen gabondi xoyi kanmun saanun moxo, a do xoyi seyifuncen moxo geejillaqen ወያ, i wa riin'i xonnun xa mara. ¹⁸ Niijen xabiilan su xa wa barikene d'an bonconjen batte, nan sababu, an d'in sefen batu.»

¹⁹ Ken falle, Ibirahiima d'i renmen saage katt'i gollijaaanun filli yi, i su giri nan daga doome Beri-saba, i gooren banje ወያ, nan toxo non ወያ.

[Nahooro bonconju]

²⁰ Ku fiinu dangi falle, a koni Ibirahiima da ti, Milika da renmu saar'a waaxi Nahooro da: ²¹ Ucca do Buuja, a do Qemuyeli, ken ni Araama faaba yi, ²² a do Kesedi do Hajo do Pilidaasi do Yidalafa do Betuyeli. ²³ Betuyeli, ken da Rebeqa kita renme yi. Ku ya ni renyugu segi be Milika ga d'i saara Nahooro da. ²⁴ A tunbaarayaxaren Reyuumma xa da renmu saar'a da. Kun ni: Teba, Gahama, Tahasa, a do Maaxa.

[Saaratu faatiyen d'a xaburu]

23 ¹ Saaratu da kame do tanpille do siinu neeri ya bire. ² A faati Qiriyata–araba, ken ga ni Heborona yi, Kanaana jamaanen di. Ibirahiima daga Saaratu furen wure, n'a wu. ³ Ken falle, a giri bakk'a wure nan daga Heetinun sefellenmaaxu. ⁴ A ti: «Nke ni mukke ya y'axa maxa yere, ken di, n w'a munda, axa na noqu gaag'in ḥa, kuudo n'in furen buru no.» ⁵ Heetinun t'a da: ⁶ «O yinmanke! O terinka! Anke ni sere xoore ya yi, oku naxa yere. Furugooronun faayi, noqu be ga liŋ'an da, an furen buru no. Sere nt'o di yere, fi be ga ra w'an kaban'an furen buriyen ḥa no.»

⁷ Ibirahiima giri, nan sujudi niije ke taaxaanun da. ⁸ Ken falle, a t'i da: «Xoy'axa duŋ'in n'in furen buru yere, ken di, n w'a mundun'axa maxa, axa na Cohaara renyugo Eferoona jaag'in da, ⁹ a na Maxapela gidinkunme ke be ga w'a ten laqen ḥa gaag'in ḥa ti jonko tinmante yi, axa jon di, n'a na fururora yi.» ¹⁰ A d'a ḥi Eferoona taaxunten wa Heetinun naxa. A xusa na Ibirahiima jaab'i su jon di, a do sere su ga ni *deben roragen* ḥa, a t'a da: ¹¹ «N kamanyugo, n terinka! N da te ke do gidinkunme be ga w'a di kuy'an ḥa. N d'a kuy'an ḥ'in jaman su jon di, an n'an furen rondi no.» ¹² Ibirahiima da sujudin xenundi xadi soro ku jon di, ¹³ nan sefe Eferoona da moxo di, be su ga w'a digaamen mukku: «N w'an jaagan'an n'in terinka. N wa te ke jonkon kinn'an ḥa, an n'a raga, ken di, n'in furen buru no.» ¹⁴ Eferoona d'a jaabi nan ti: ¹⁵ «N yinmanke, n terinka! Niije be nta dangini

kamu naxati godongalanje di, ken nt'in d'an naxa, an furen rondi no.»

¹⁶ Ibirahiima ga da Eferoona digaamen mugu, a xusa na godoxulle ke haqen jaat'a da, a yinme ga da haqe be ko Heetinun su jon di, kamu naxati godongalanje, ken haxati goden di. ¹⁷ Ken biren ḥa, Eferoona te be ga wa Maxapela, Mamere kinbakkan di, a do gidinkunme be ga w'a di, do yitte su ga wa ten di, walim'a ga w'a koorini, ¹⁸ i su ḥa Ibirahiima fo yi Heetinun do sere su ga ni deben roraqen ḥa jon di.

¹⁹ Ken falle, Ibirahiima d'i yaqe Saaratu furen rondi Maxapela gidinkunmen di, Mamere kinbakkan di, non ga ni Heborona yi, Kanaana ḥiijen di. ²⁰ Ken di, ten do gidinkunmen be ga w'a di, i kamanaaxun sabati Ibirahiima da n'a ḥa fururora yi Heetinun maxa.

[Isaaxa yaqen munduye]

24 ¹ Ibirahiima ḥi ga xirisaaxu na wuyun kita moxo siri, Tunka duumanten ḥi ga da barike r'a fiinun su di. ² Koota yi, a t'i gollijan xirisen da, fi be beesinten ga ḥa fiinun su yi: «Haqun tox'in da, an kitten sax'in kitten di^q, ³ an nan kun'in da ti Tunka duumanten ḥa, kanmun do ḥiijen Kama, nan t'an nta riini yaxare kin'in renyugon ḥa Kanaananko renyaxarun di, kun be n taaxunten ga w'i naxa, ⁴ nxa, nan t'an wa dagan'in yinme faabankan di, na yaxare wut'in soron di, n renyugo Isaaxa da.» ⁵ Gollijanjaanan d'a jaabi: «A ra wa ḥaana yaxaren nta dujen'in batunu riini yere. Ken di, o ra wa dagana t'an renyugon ḥ'an faabankan di ba?» ⁶ Ibirahiima t'a da: «Ayi, maxa daga t'in renyugon ḥa no. ⁷ Tunka duumante ke be ga ni kanmun tagandaanan ḥa, aken ya d'in bugund'in faabankan di, n

^q24.2 *An kitten sax'in kitten di*: A wa lasilinkitaaben di, «an kitten sax'in togen wure».

Soora 24 ... kaara 50

saarajije, aken Alla yan sef'in da nan kun'in da ti: «N wa ke jamaane kinn'an bonconjun ḥa.» A w'i malikan warana dagan'an kaane, kuud'an nan ri ti yaxare yi bakka no, n renyugon da. ⁸ Yaxare ke nda bar'an batunu riini, ken di, an baari bakk'in kunanden ḥa, nxa renyugo ke, maxa daga t'a yi non ḥa. ⁹ Ken biren ḥa, gollinajaanan d'i kitten kini Ibirahiima yi nan kun'a da ke fi kanma.

¹⁰ Ken falle, a d'i kamanyugon ḥogomu tanmi d'a xeerin noone gabe raga nan daga katta Mesopotamir yi, Nahooro taaxunten ga ji debe be yi. ¹¹ A ga kije no, a da ḥogomun tusindi gedillaqe yogo yi kanfallun ḥa, nellan muraanen biren ya ni yaxarun ḥojo haxatin ḥa. ¹² Ken biren ḥ'a duwa: «Tunka duumante, n yinmanke Ibirahiima Alla, an siroyen koy'in yinmanken ḥa, n ga wa ke be mundunu, n'a kita lenki. ¹³ N faayi ke sikki geden tatten ḥa, deben soron renyaxarun wa riini ḥojo yere. ¹⁴ N ga na ti xusunne be da: "Haqu toxo, an na ji kin'in ḥa n nan mini," a nan ti: "Mini! Ayiwa, n w'an ḥogomun xa minindini," ken ya nan ḥa, an gollinajaana Isaaxa yaqen ḥa. Ken di, n w'a tuunu t'an sir'in yinmanken da.»

¹⁵ A ma hari dugut'i sefen ḥa, Rebeqa xusa ri, ḥojo yokken w'a kunken ḥa. Rebeqa ni Ibirahiima waaxi Nahooro do Milika renyugo Betuyeli renyaxaren ya yi. ¹⁶ Renyaxare ke faranparen ji moxo siri, xuso yan ji, a ma yugo war'abada. A yanqa gedillaqen ḥa n'i yokken faga nan saage. ¹⁷ Gollinajaanan wuru d'a batte, nan t'a da: «Haqu toxo, an na ji kin'in ḥa n nan mini.» ¹⁸ A t'a da: «Yabo, n yinmanke.» A d'a jewondi n'i yokken yanqandi na jin kini, yugon nan mini. ¹⁹ Ken falle, a ti: «N wa jin kinni, an ḥogomun xa na mini moxo siri.» ²⁰ A d'a jewondi n'i jin yilla waaron di nan wuru dagana geden ḥa, na jin bugundi ḥogomen su da. ²¹ Gollinajaanan kayihinten toxo, a ra nta nan

^{24.10} *Mesopotami*: Lasilinkitaaben di «Araama-naharimi» ya safanten ni, a wure ni: «Araama fanjun filli naxa», lenki no ni Mesopotami saahilin ḥa.

hari sefe, a w'a yi n'i du tirindi: «Ke n'inke terenden sironten ḥa Tunka duumanten maxa.»

²² Bire be, ḥogomun ga duguta minni, a da nuxundunkanje wutu, a xotoyen wa menqalli baane do fonne, na kanginbanu filli wutu, baane su xotoyen wa tanpille menqalle. ²³ Ken falle, a da xusunne ke tirindi: «Anken ni ko renme yi? Wuyira wa kit'en'an faaban kaara, sere ga ra wa wuyini no ba?» ²⁴ A t'a da: «Nke ni Betuyeli renyaxaren ya yi, Milika do Nahooro kisimaare. ²⁵ Yabo, wuyiran w'in faaba kaara, daaban yiganden gaben xa w'a maxa.»

²⁶ Ken di, gollinjaanaan da sujudin xenundi Tunka duumanten da, ²⁷ nan ti: «Tiigayen wa Tunka duumanten da, n kamanyugo Ibirahiima Alla, an d'an siroyen d'an saxuraaxun koy'in kamanyugon ḥa. An d'in gees'in terende ke di, m'an ga w'in wall'in kamanyugon soron kaara.»

²⁸ Rebeqa wuru dagan'i ma noqun ḥa, fi be ga ja n'a su laxam'a da. ²⁹⁻³⁰ Gidanyugo j'a maxa, a toxon ni Labani. A ga da nuxundunkanje do ginbanun war'i xoxone yaxaren kitten ḥa, a d'a ga da yugon fi nanton mugu, a d'a jewondi nan daga do gollinjaanaan batte gedillaqen ḥa, a d'a d'i ḥogomun ji no. ³¹ A d'a kuuni nan t'a da: «O n daga, Tunka duumanten ga da sere be barikandi, an wa mani mundunu sellan ḥa yere? Nke baati na wuyira moxo sirond'an da, na noqu dabar'an ḥogomun xa da.»

³² Ken di, yugon daga d'a yi kan di. I da ḥogomun likken yanqandi, na biraadon kin'i ya, na jin kini yugo ke n'i taanun yanqi, a d'a do fi beenu ga ji doome. ³³ Ken falle, i da yiganden kin'i ya, nxa, gollinjaanaan da sefen wutu nan ti: «Nke ra nta yigene n'a toxo fi be ga w'in maxa n m'a ko.» Labani t'a da: «A siro, a ko.» ³⁴ A ti: «Nke ni Ibirahiima gollinjaanaan ya yi.

³⁵ Tunka duumanten d'in kamanyugon barikandi moxo siri, n'a ja sere xoore yi, na tanmisun do naanun kin'a yi, a do godoxullen do kanje, a do komi yugun do komi yaxaru, do ḥogomun do faru. ³⁶ Saaratu, ken ga n'in kamanyugo Ibirahiima

Soora 24 ... kaara 52

kaagunyaxaren ዳ, a xaso falle, a saare ti renyugo yi, ken di, fo wo fo ga የin kamanyugon maxa, a d'a su kin'a yi.

³⁷ Ken di, n kamanyugon d'in kunandi nan ti: "Maxa yaxare kin'in renyugon ዳ Kanaananko renyaxarun di, kun be, n taaxunten ga w'i naxa, ³⁸ nxa, an wa dagan'in yinme faabankan di, na yaxare mund'in renyugon da non ዳ." ³⁹ N t'in kamanyugon da: "A ra wa ዳana yaxaren nta dujen'in batunu riini yere." ⁴⁰ Ken di, a t'in da: "N ga wa terene do Tunka duumanten be lijun ዳ, a wa malikan walla d'an kaane, a w'an killen lijondini, kuud'an na yaxare kit'in renyugon da, n soron di, n faabankan di. ⁴¹ Anken ga na kip'in soron ዳ, i nda bara yaxaren walla riini d'an batte, an kuneke nt'an ragana."

⁴² Ken di, nke ga kijne gedillaqe ke yi lenki, n duwa: "Tunka duumante, n yinmanke Ibirahiima Alla, gen'an ga w'in terende ke lijondini, n ga faayi terende be di, ⁴³ ayiwa, n siginten ya faayi gedillaqen ዳ, ken di, xusunne be nda bugu nan ri ji bugundi, n ga na t'a da: 'ji yogo kin'in ዳ n nan mini', ⁴⁴ a nan ti, 'mini, ayiwa, n w'an pogomun xa minindini'. Ken na ዳ yaxare be Tunka duumanten ga da xerexere n kamanyugon renyugon da."

⁴⁵ N ma hari dugut'in duwaawun ዳ, m'in yaaxen wa Rebeqa yi bakka, a የojo yokken w'a kunken ዳ. A yanqa gedillaqen ዳ, na jin bugundi. N t'a da: "Ji yogo kin'in ዳ n nan mini." ⁴⁶ A d'a jewondi n'i yokken yanqandi nan ti: "Mini, ayiwa, n w'an pogomun xahana minindini." N mini, n pogomun xa mini. ⁴⁷ Ken falle, n d'a tirindi nan ti: "Xusunne, anke ni ko renme yi?" A d'in jaabi ti: "Nke ni Betuyeli renyaxaren ya yi, Nahooro do Milika kisimaare." Ken biren ዳ, n da kanjen r'a nuxunnen ዳ, na ginbanun r'a kitten ዳ. ⁴⁸ Ken falle na sujudin xenundi Tunka duumanten da, na tiigayen saxund'a da, n kamanyugo Ibirahiima Alla, aken be ga d'in kanda killi siren kanma, n'in kamanyugon waaxin renyaxaren kit'a renyugon da. ⁴⁹ Ayiwa saasa, gen'axa ga w'a munda na siroye do saxuraaxu sax'in kamanyugon kanma, xa d'in xibaari. Geni ken ga fe xa, xa d'a k'in da, n nan daga noqu tana.»

⁵⁰ Labani do Betuyeli jaabindi nan ti: «Ke fi giri Tunka duumanten ya yi. Oku ra nta fo wo fo konni ke di, a jnayen kaf'o jnayenbalaaxun ḥa. ⁵¹ Rebeqa faay'an kaane, a rag'an nan daga t'a yi, a nan j'an kamanyugon renyugon yaqen ḥa xoyi Tunka duumanten ga d'a ko moxo be.» ⁵² Bire be Ibirahiima gollijajaanan ga da ke sefe mugu, a da sujudin xenundi Tunka duumanten da.

⁵³ Ken falle, a da godoxullen do kanmaxanjetten do yiraamun bugundi n'i kini Rebeqa yi, nan saage na jaxalifo nafanma kin'a gidanyugon d'a ma yi. ⁵⁴ Ku fiinu dangi falle, a d'i terallenmun yige nan mini nan wuyi.

A yillankara, a ti Rebeqa gidanyugon d'a ma da: «N wa killen mundunu nan saage dagan'in kamanyugon noqun ḥa.» ⁵⁵ I ti: «O w'a munda xuson nan tox'o maxa bitonnu, ma bito tanmi me, ken falle, a na daga.» ⁵⁶ A t'i da: «Xa max'in leelendi xadi, Tunka duumanten baati n'in kille lijondi. Xa d'in laawara ke batte su di, n nan saage dagan'in kamanyugon noqun ḥa.» ⁵⁷ I t'i na renyaxaren xiri, kuudo n'a tirind'i haqirilan ḥa. ⁵⁸ I da Rebeqa xiri n'a tirindi: «An w'a munda nan daga do ke yugo batte lenki ba?» A t'i da: «Yabo.» ⁵⁹ Ken biren ḥa, i da Rebeqa d'i xoorondaana yaxare^s wara dagana do Ibirahiima gollijajaanan d'i terallenmun batte. ⁶⁰ I duwa Rebeqa da nan ti:

«O saaxanbaana yaxare,
yell'an ga na ja wujinen wujunun seren ma yi,
yell'an bonconjun ga na j'i xonnun maraanu yi.»

⁶¹ Rebeqa d'i komi yaxarun giri nan setu nogomun kanma nan daga do gollijajaanan batte.

⁶² Ken da ni, Isaaxa giri bakka Lahayi-royi geden banjen ḥa, a sabatinten ni *Negeba*. ⁶³ Nelle yogo, Isaaxa baane ni ga dag'i taadunyaara gunnen di. A ga d'i yinmen wurewutu, a xusa na nogomu wari laatoyen di katt'i ya. ⁶⁴ Rebeqa xa d'i yinmen

^s24.59 *xoorondaana yaxare*: Ke ni komi yaxare be ga j'i haqiren toqo leminen di, a w'a yigandini, a w'a senondini, a w'a neenene.

Soora 25 ... kaara 54

wurewutu, a da Isaaxa wari, a xusa na donbi bakka nogomen kanma.⁶⁵ A da gollinjaananan tirindi: «Ke yugo ni ko yi, a ga wa riin'o gemu ke gunne di yere?» A d'a jaabi: «N kamanyugo Isaaxa ya ni.» Ken di, a d'i xufundon wutu n'i yaaxallaqen texe.

⁶⁶ Ken di, fo wo fo ga ja, gollinjaananan d'a su laxami Isaaxa da. ⁶⁷ Ken falle, Isaaxa da Rebeqa rond'i ma Saaratu tillisen wure, n'a wutu yaqe yi, a j'a munda xa. Ke yan da Isaaxa yonkin laxahiyand'a ma bonnen falle.

[Ibirahiima soxodu beenu ga bugu Qetura yi taarixun faayi]

25 ¹ Ayiwa, yaxare tana ji Ibirahiima maxa, a toxon ni Qetura.

² A saar'a da ti: Simarani, Yaqasaani, Medaani, Madiyana, Yisibaqa, a do Suuha. ³ Yaqasaani ni Seeba do Dedaani faaba yi. Dedaani ken soxodun ni Asurinu, a do Letusinun do Leyuminun ja. ⁴ Madiyana ken soxodun ni Eyifa do Eferu, a do Hanoxi do Abida do Elida. Kuunu ya ni Qetura soxodun ja.

⁵ Fo wo fo ga ji Ibirahiima maranden di, a d'a su kini Isaaxa yi.

⁶ Yaxaru tananu be renmu ga ji Ibirahiima maxa, a d'i kittiranku, nxa, gill'a yinme ɻarintaaxun di, a d'i wara dagana taaxu kinbakkan jiijje tana di, nan bugu Isaaxa tatten ja.

[Ibirahiima faatiye]

⁷ Ibirahiima da kame do tanpeere do siinu karagi bire. ⁸ Ken falle, a d'i neeguye lagaren ja. A faati ti wuyu barikante tinmante yi nan kaf'i solo fananun ja. ⁹ A renyugu, Isaaxa do Sumayila d'a rondi Maxapela gidinkunmen di, Heetinke, Cohaara renyugo Eferoona ten di, ken ga wa Mamere tatten ja, ¹⁰ te ke be Ibirahiima ga d'a xobo Heetinun maxa. Ibirahiima r'i yaqe Saaratu tatten ja. ¹¹ Ibirahiima bono falle, Alla d'a renyugo Isaaxa barikandi, ken be ga taaxu Lahayi-royi geden tatten ja.

[Sumayila taarixu 25:12–18]

[Sumayila soxodun taarixu]

¹² Sumayila soxodun taarixun faayi, Ibirahiima ga d'i renyugo be kita Haajara yi, Saaratu tunbaare yaxare, Misiranke.

¹³ Sumayila renmun toxonun faayi d'i saara moxonun ḥa: Nebayoti, Qedari, Adabiyeli, Mibasami, ¹⁴ Misima, Duuma, Maasa, ¹⁵ Hadadi, Teema, Yetuuru, Naafisa do Qedima. ¹⁶ Kuunu ya ni Sumayila renmun toxonun ḥa. I ya n ḥa yingumun tanmi do fillon ḥa, baane su toxon saxunten w'a debe maranten d'a xabiilan ḥa.

¹⁷ Sumayila da kame do tanjikke do siino neeri ya bire. Ken falle, a d'i neeguye lagaren ḥa, nan faati nan kaf'i soro fananun ḥa. ¹⁸ A bonconjun taaxu nan giri Haawila nan dag'a wara Suura be ga wa Misira tatten ḥa, Asuura killen di. I taaxunten j'i waixinun kuttun laatoyen di.

[Isaaxa taarixu 25.19–26.25]

[Isaaxa d'i kaadunkon taarixu]

¹⁹ Ibirahiima renme Isaaxa soxodun taarixun faayi. ²⁰ Isaaxa ga ji Rebeqa yaxini, a wuyun ji tannaxate siine. Rebeqa ni Betuyeli renyaxaren ya yi, Labani xoxone. I su ni Araaminkon ya yi nan giri Mesopotamit. ²¹ Rebeqa ji boroge yi. Isaaxa da Tunka duumanten jaag'a da. Tunka duumanten d'a duwaawun jaabi. Rebeqa warijaaxe ti funu yi. ²² I ni me jonton'a noxonkan di, a ti: «Mani wa nan j'in ke yi?» A d'a fi wurewutu katta Tunka duumanten ḥa. Ken d'a jaabi ti:

²³ «Xabiilanu filli ya w'an noxon di,
jamanu filli ya wa riini bug'an di,

^t25.20 *Mesopotami*: Lasilinkitaaben di «Padana–araama» ya safanten ni, a wure ni: «Araama folonje». Joppaye 24.10 a safante ni: «Araama–naharimi», a wure ni: «Araama fanjun filli naxa». I su ni Mesopotami jamaane toxonu tana yi.

i nta riini gemu.

Baanen wa senbene diina baanen ዘ, giden wa xayene xoxonen da.»

²⁴ Bire be, a saara haxatin ga kine, danqanaaxu kanma funun ya ji. ²⁵ Fana be ga bange, a dunben ji na faten su ja yinte yi, xoyi daaban moxo. I d'a toxora Esawu, [a wure ga ni: «yintinte»].

²⁶ Ken falle, a xoxonen bange, a wa na Esawu raga t'i tanjinqon ዘ, i d'a toxora Yaquba, [a wure ga ni: «tanjinqo» walima «janbante»]. Ken d'a ji Isaaxa wuyun wa tandunme siine.

[Esawu soomaaxun haqen faraaxuye Yaquba maxa]

²⁷ Leminun filli xoro. Esawu, ken ja togaana kittilliye yi, a wa gunyaarayen munda. Yaquba, ken ja kaadunsere yi, sere laxahiyante. ²⁸ Isaaxa ji Esawu ya munda, nan sababu guntiye nan lij'a da, nxa Rebeqa ji Yaquba ya munda.

²⁹ Koota yogo, Yaquba da moxonji dabari, Esawu ri bakka gunnen di, a dullunte. ³⁰ A ti Yaquba da: «N tanpi moxo buru, an moxonji dunbe ke yogo kin'in ዘ de.» Ken ya saabuda, a toxon xiri Edomu, [a wure ga ni: «dunbiye»]. ³¹ Yaquba t'a da: «An soomaaxun haqen faraax'in ዘ fina.» ³² Esawu d'a jaabi: «N wa riini kara dullen maxa, soomaaxun haqen wa mani siron'in da?» ³³ Yaquba d'a xotondi nan ti: «Kun'in da fina.» Esawu kun'a da n'i soomaaxun haqen faraax'a yi. ³⁴ Ken di, Yaquba da buurun kin'a yi, a do mollonmoxonji, Esawu d'i yiga nan mini nan giri nan daga. Ke moxo ya ni, Esawu ma xiima r'i soomaaxun haqen ዘ.

[Isaaxa do Garara tunkayugo Abimelexi xiisa]

26 ¹ Waxati be Isaaxa ga ji Lahayi-royi, dullen ro jamaanen di xo Ibirahiima haxatin xallen moxo. Ken di, Isaaxa yille Garara, Filisitinun tunkayugo Abimelexi noqun ዘ. ² Tunka duumanten bang'a da nan ti: «Maxa daga Misira! N ga wa riini noqu be k'an da, daga taaxu non ዘ. ³ Taaxu ke jamaane di

yere, n wa jaana d'an batte, n w'an barikandini, n wa ke jamaane xa kinn'an d'an bonconjun ya yi. Ayiwa! N ga da lahidu be wutu d'an faaba Ibirahiima batte, n w'a tinmandini.⁴ N w'an bonconjun gabondini xoyi saanun moxo, na ke jamaane su kin'i ya. Niijen xabiilan su xa wa barikene d'i sababun ḥa,⁵ bawo, Ibirahiima d'in daro, n'in sefun terinka, n'in yamariyun batu, a d'in farilanun d'in sariyaanu.»⁶ Ke ya saabuda, Isaaxa taaxu Garara.

⁷ Bire su jamaane ke soron ga n'a tirindi Rebeqa xibaaren ḥa, a ni tin'i da, i maarenyaxaren ya ni. A ma ni tin'i yaqen ya ni, i n maxa r'i kari d'a batte, bawo, a faranparen ni moxo buru.

⁸ Bire be Isaaxa ga da wucce ja jamaane ke di, koota yogo, Filisitinun tunkayugo Abimelexi faayindinte do fulunboten ḥa, a xusa na Isaaxa wari kittiranqatene do Rebeqa batte.⁹ A da faare wara n'a xiri nan t'a da: «Danqanaaxu kanma, an yaqen ya ni. Mann'an ga t'an maarenyaxaren ya ni?» Isaaxa t'a da: «N ni ken konni ya, yell'in nan maxa kara d'a sababun ḥa.»¹⁰ Abimelexi t'a da: «An da mani j'o ya ke yi? Fonne nke jama ke yugo ga ni kijen'an yaqe ke yi, an ma yi fi kijan'o yi?»¹¹ Ken di, Abimelexi t'i jaman su da, sere su nda kati ke yugo yi walam'a yaqen ḥa, a wa yanganqatane ti kallen ḥa.

[Isaaxa xataye Filisitinun maxa]

¹² Xaaxon ga kine, Isaaxa soxo n'i soxofon me kame kita, Tunka duumanten d'a barikandi.¹³ A kittirafoonun toxo gabono m'a ga wa jaana banna xoore yi, nan ja sere senbente yi.

¹⁴ Tanmisun do naanun xatandira gabu n'a maxa, a do komo gabu, ma Filisitinun ga w'a faasidaaxunu.¹⁵ Ken saabuda, a faaba Ibirahiima komun ga ni ga da gedu beenu sox'a birantaaxun di, i d'i su buru ti seyen ḥa.¹⁶ Ken di Abimelexi ti Isaaxa da: «Daga, an n'o jamaanen tox'o da, bawo, an y'an sebent'o yi.»¹⁷ Isaaxa dag'i tillisen banba Garara warallaqen ḥa, nan sabati no.

Soora 26 ... kaara 58

¹⁸ N'a toxo non ɳa, gedu beenu ga ni ga sox'a faaba Ibirahiima birantaaxun di, a d'i jaaba, bawo, Filisitinun ni ga d'i buru Ibirahiima faati falle, nan saage na faaben toxo saxunten toxo gedu ku yi.

¹⁹ Koota yi, Isaaxa gollinjaanun gedi soxonte bugu jin yaaxe xoore kanma. ²⁰ Garara nagaananun do Isaaxa nagaananun gaje nan t'ikun ya fo ni ji ke yi. Isaaxa da gede ke toxora Eseqa, [a wure ga ni ganjanje], bawo, i gaje d'a batte. ²¹ I da gede fillandi soxo, i gaje do ken xa batte. A da ken toxora Sitina, [a wure ga ni kutande]. ²² Ken di, a giri bakka no nan yille noqu tana, na gede sikkandi soxo no, nxo, i m'a gaje do ken ɳa. A d'a toxon saxu Rehoboto, [a wure ga ni feesente], a ti: «Tunka duumanten d'o bisimilla noqu feesente, ayiwa, o wa riini gaboxa.»

²³ A d'i toxo no nan yille Beri-saba. ²⁴ A kijne wuron ɳa no, Tunka duumanten bang'a da nan ti: «Nke ya n'an faaba Ibirahiima Alla yi, maxa kanu, bawo, n wa d'an batte, n w'an barikandini, na bonconju gabe kin'an ɳa, n kome Ibirahiima saabuda.» ²⁵ Isaaxa da *sadaxindinnoqu* sigindi no, na Alla xiri t'i toxo, Tunka duumante. A d'i tillisen xa banba no. A gollinjaanun daga gede tana soxo non ɳa.

[Isaaxa do Abimelexi lahidullenmaaxu]

²⁶ Koota yogo, Abimelexi d'i gundallenma Ahusati d'i kuren yingume Pixoli bugu Garara nan ri Isaaxa noqun ɳa. ²⁷ Isaaxa t'i da: «Mani saabuda, axa ga r'inke ni yere? Axa d'in xoni n'in xata bakk'axa jamaanen di.» ²⁸ I d'a jaabi nan ti: «Oku d'a wari nan ti Tunka duumanten wa d'an batte. Oku ti ken di, o d'anken nan xawa kunana me da ya. O xoni w'a munda na lahidu sabatind'o d'an naxa. ²⁹ Kuna! An na lahidu wut'o da nan t'an nta fo buren ɳaan'o yi xoy'o ga ma fo buren ɳ'an ɳa moxo be, bawo, o d'an raga moxonsirondi, n'an wara dagan'an kisinte. Ayiwa saasa, a xur'o da nan ti Tunka duumanten d'an barikandi.» ³⁰ Ken di, Isaaxa da waliima xoore dabari da, i yige nan mini. ³¹ A

yillankaran soxoba fana, i kuna me da na lahidun sabatind'i do me naxa. Ken di, Isaaxa d'i wara kille, i daga ti horoma yi.

³² Ken koota baane su yi, Isaaxa gollinjaanun r'a k'a da ti, i ga ni kanma na gede be soxo, a ware jin ḥa. ³³ Isaaxa xusa na gede ke toxon xiri Saba. Ken ya saabuda debe ke toxon wa xirini hari lenki Beri-saba, [a wure ga ni kunanden gede].

[Esawu yaxu]

³⁴ Esawu wuyun ga kiñe tannaxate siine, a da yaxaru filli yaxi: Yehuditi, Beeri Heetinke renyaxare, a do Basamata, Elona Heetinke renyaxare. ³⁵ I filli su gollinallenmaaxun xoto Isaaxa do Rebeqa kanma.

Haoussa version est 3.1 consultant checked, prepared for printing

[Yaquba d'i kaadunkon taarixu 27.1–35.29]

[Isaaxa duwaye Yaquba da]

27 ¹ Isaaxa ga xirisaaxu, a yaaxun toxo laahunu m'i ga wa ragene. A d'i renyugo fana Esawu xiri nan t'a da: «N renme.» Esawu ti: «Naamu.» ² «Ayiw'a faayi ke yi, nke baat'in xaso, n nt'a tu n koota kutten toxo manime. ³ Ken di saasa, an tanmun d'an bundanjuun wutu, an nan daga togindi, n'in falla guntiye. ⁴ An na fo lije sor'in d'a di xoy'in ga w'a munda moxo be, n n'a yiga nan duw'an da katt'in ga wa faatini.» ⁵ Ken d'a ni, Rebeqa wa na Isaaxa sefe koninten terinka Esawu da. Esawu daga togi.

⁶ Ken biren ḥa, Rebeqa d'i renyugo Yaquba xiri nan t'a da: «N d'a mugu, an faaba wa tini Esawu da: ⁷ "Tiye fall'in ḥa bakka gunnen di, an n'a sor'in da yigande lije yi. N ga n'a yiga bire be, n n'a mundu Tunka duumanten maxa, a n'an barikandi, katt'in ga wa faatini." ⁸ Ken di saasa, n lenme, n terinka, n ga wa fi be konn'an da, an na ken dabari. ⁹ Daga tanmisungallen di, an na sugu siru filli raga riini, n wa fo lije soron'a di an faaba da xoy'a yinme ga w'a munda moxo be. ¹⁰ An wa dagana t'a y'a noqun ḥa, a n'a yiga, nan duw'an da katt'a ga wa faatini.» ¹¹ Yaquba ti:

Soora 27 ... kaara 60

«N ma, n gida Esawu faten su ni yinten ya yi, yinte xa nt'inke faten ḥa. ¹² N faaba nda kat'in faten ḥa tani, a w'a tuunu nan ti, n w'a munda n'i janba ya, n na maxa ri langa kij'in du yi duwaawu batten di.» ¹³ A ma ti: «An ga n'a ḥa ken moxo di, langan nan xen'in kanm'an batten di. N ga da fi be k'an da, ken mundu riini tani.» ¹⁴ Ken di, a daga sugun yogo raga riini katt'i ma yi, man d'i soro yigande lije yi xoyi faaben ga w'a munda moxo be. ¹⁵ Ken biren ḥa, n'i sooma Esawu yiraamen fo siren wut'i konpen di n'a r'i tanba Yaquba xannen ḥa. ¹⁶ A d'a kittun d'a xannen xa xufaari ti sugufaten ḥa. ¹⁷ Ken di, a ga ḥi ga da yiganden do buuru be dabari, a d'i kin'a yi.

¹⁸ Yaquba r'i faaba noqun ḥa nan ti: «N faaba.» Faaben t'a da: «Ko ni?» ¹⁹ Yaquba ti: «Nke Esawu ya ni, an sooma, an ga da fi be mund'in ḥa, n d'a ri. N w'an ḥaagana, an nan giri nan taaxu, an n'in tiye ke yiga, nan duw'in da.» ²⁰ Isaaxa d'a tirindi: «An da mani ḥa na tiyen kita tawuye di kundu?» Yaquba ti: «Tunka duumante, an Alla yan d'a r'in warijaaxen di.» ²¹ Isaaxa t'a da: «Tint'in ḥa fonne, n renme, n n'an moomo, geni tonjun ḥa, an ga n'in renme Esawu yi.» ²² Yaquba tint'i faaba yi, faaben d'a moomo nan t'i noxon di: «Sefexannen ni Yaquba sefexannen ḥa, nxa, kittun ni Esawu kittun ḥa.» ²³ Yaquba kittun xufunten ḥi ti yintun ḥa xoy'i gida Esawu moxo, faaben ma katta ken tuunu, a d'i duwaawun ḥa da, ²⁴ nxa, a d'a tirindi fina: «Tonjun ḥa, anken ya n'in renme Esawu yi?» Yaquba t'a da: «Yabo, nke ya ni.» ²⁵ Ken di Isaaxa ti: «N renme, an togindifon kij'in ḥa, n n'a yiga nan duw'an da.» Yaquba d'a do xoncin kijand'a yi, a d'a yiga nan mini. ²⁶ Ken falle Isaaxa ti: «Tint'in ḥa n'in sunbu-sunbu, n renme.» ²⁷ Yaquba tinto n'a sunbu-sunbu. Isaaxa ga d'a doroken timen raga, a duw'a da nan ti: «Tonjun ḥa, nke renmen timen wa xoyi Tunka duumanten ga da te be barikandi.

²⁸ Yelli Kamanen ga na kanjin kin'an ḥa,
n'an ḥiijen ḥa soxoniije yi,
na soxofon do *resenjin* gaben kin'an ḥa.

²⁹ Yelli xabiilan su nan xaay'an da,
 jamanun nan sujud'an da,
 an nan j'an waaxinun yingumen ዳ,
 an maarenmun su nan sujud'an da.
 Sere n lange, sere be ga d'an langa,
 sere n barike, sere be ga duw'an da.»

[Esawu tagaxanne]

³⁰ Bire be, Isaaxa ga duguta duwayen ዳ Yaquba da, Yaquba daga. A gida Esawu xa ri bakka togiran ዳ, ³¹ na yigande lije dabari katt'i faaba yi nan ti: «N faaba, n w'an ዳaagana, an nan giri n'in guntiyen yiga, nan duw'in da.» ³² Isaaxa t'a da: «Anken ni ko yi?» A ti: «Nke n'an sooma Esawu ya yi.» ³³ Ken batte su di, Isaaxa saralle sarallaye xote yi nan ti: «Ko n bugu yere ti tiyen ዳ, n ga d'a yiga nan duw'a da katt'anke ga wa riini? Saasa ke, a ya wa riini barike de.» ³⁴ Esawu ga d'i faaba seflexannen mugu, a butu nan xaaru nan ti: «N faaba, duw'in xa da.» ³⁵ Isaaxa t'a da: «An waaxi d'an duwaawun raga ti janban ዳ.» ³⁶ Esawu ti:
 «Baatara fe, a ga toxore Yaquba, bawo janbanten ya ni, a d'in janba ta fillo? Ta fana, a d'in soomaaxun haqen rag'in ዳ, nan saage n'in duwaawun xa rag'in ዳ. Ken di saasa, duwaawu sawunte nta no nke da ba?» ³⁷ Isaaxa ti: «Nke baat'in d'a j'an yingumen ዳ, n'a maarenmun su kin'a yi gollijanjaanu yi, na soxofon do *resenjin* kin'a yi, nke ra wa mani tana kinn'anke ዳ, n renme?» ³⁸ Esawu t'a da: «Ee n faaba! Fo tana nt'anken maxa duwaawu baane falle? Duw'in xahana da.» A xusa nan wu nan sonqo. ³⁹ Isaaxa da wucce kuuru, ken falle nan ti:

«Ayiwa, anken nta riini soxojiije sire kita,
 an nta riini kanji gabe xa kita.

⁴⁰ An kaafan nafan ya wa riin'an birandi.

An wa ዳaan'an maarenmen da kome yi.

Nxa, an daganansaagaye do noqunun ዳ,
 a wa riin'an hooraaxu, n'a komonkaccen kutu bakk'an

xannen ዘል.

[*Yaquba wuruye dagan'i neega Labani kaara*]

⁴¹ A faayi, Esawu da Yaquba xoni n'a sababu ዘል, a ga da duwaawu be kit'i faaba yi. A t'i du da: «N faaba kallen ntanax laato, a faati falle, n w'in maarenme Yaquba kalli.» ⁴² I da Rebeqa sooma Esawu xibaaren laxam'a da, a d'i tanba Yaquba xiri nan ti: «Ayiwa, an gida Esawu w'a munda n'an kari de, yell'i n'i tanbon tug'an di. ⁴³ Ken di, n renme, n terinka, n ga wa fi be konn'an da, an n'a batu. Wuru bakka yere, an nan dag'in gida Labani noqun ዘል Haraana. ⁴⁴ An nan toxo non ዘል wucce, m'an gida butten ga yanqa. ⁴⁵ Bire be, a butten ga na yanqa, nan mung'an ga da fi be n'a yi, n wa sere xiyin'an da, an nan li. Mani maxa, n wa bonn'axa filli su di koota baane?»

⁴⁶ Ken falle, Rebeqa dag'a ko Isaaxa da ti: «Birayen tu su ntaxis'inke yi n'a sababun ዘል, Esawu heetinkanyaxaru ku filli yi. Ayiwa, Yaquba xa nda ri ke jamaane yaxare yaxi, nafa ntanax ዘል'inke birayen ዘል xadi.»

28 ¹Ken falle, Isaaxa da Yaquba xiri nan duw'a da, na

yaamariyen kin'a yi ti: «Maxa kanaananyaxare yaxi. ² Killen raga, an nan dag'an kisima Betuyeli noqun ዘል, Mesopotami^u, an na yaxare wut'an du d'an neega Labani renyaxarun di. ³ *Alla katudanken* wa riin'an barikandi, a wa riini lenmun kin'an ዘል, a w'an soxodun gabondini, an wa riini ዘል jamanu xooxa yi. ⁴ A wa Ibirahiima bariken kin'an d'an soxodun ዘል, yell'an na jamaane ke wutu xiye yi, an ga faayi mukkaaxun ዘል no, Alla ga d'a kini Ibirahiima yi.» ⁵ Yaquba xiyi fall'i faaba maxa, a daga Mesopotami, Betuyeli renyugo Labani noqun ዘል, Araaminke, Yaquba do Esawu neega ga ni.

⁶ Esawu d'a tu, Isaaxa duwa Yaquba da, n'a wara dagana Mesopotami, yell'a na yaqe kita no, a duwanten xa na yaamariyen kin'a yi, a nan maxa kanaananyaxare yaxi. ⁷ Yaquba

^u28.2 *Mesopotami*: Joppaye 25.20 wuredun fatanpanciyen faayi.

d'i faaba d'i ma seflexannen batu nan daga Mesopotami.⁸ Esawu d'a faamu ti, kanaananyaxaru nta lin'i faaba da,⁹ ken ya saabuda, a daga Ibirahiima renme Sumayila noqun ɳa, n'a renyaxare Mahaleti yaxi kafun'i yaqun ɳa, ken ga ni Nebayoti xoxone yaxaren ɳa.

[Yaquba kuye segesegemaaden ɳa]

¹⁰ Yaquba ji ga bugu Beri-saba, nan daga katta Haraana banjen ɳa. ¹¹ Wuron ga ro, a da gide yogo wutu n'a ja talla yi, nan xenqe no. ¹² A kuyi na segesegemaaden wari bakka jiijen ɳa ma kanxotten ɳa. Alla malikanun wa segene, i wa yanqana do segesegemaade ke yi. ¹³ Tunka duumanten yinme xusa na du tox'a kanma nan t'a da: «Nke ya ni Tunka duumanten ɳa, an kisima Ibirahiima Alla do Isaaxa Alla. An ga faayi tuumana jiije ke be kanma, n w'a kinn'an d'an soxodun ya yi,¹⁴ i wa riini gaboxo seyijuran moxo. I jiije ke wa feesene do tatten su yi, kinbakkan do kinqennan do saahilin do fankitte. Nijen xabiilan su wa riini barike d'anken d'an soxodu sababun ɳa.¹⁵ Nke yinme faayi d'an batte, n w'an korosin'an dagara su yi, n w'an saagandini riini ke jamaane di, n nta bakka d'an ɳa abada, n ga da fi be lahidun wut'an da, m'in ga da ken tinmandi.»

¹⁶ Yaquba xusa haqire nan ti: «Tonjun ɳa, Tunka duumanten wa yere ya, nxa, nke ma j'a tu.» ¹⁷ A kanu nan ti: «Ke noqu ni kanufo yi, a ra nta jaana fo wo fo tana yi Alla yinme kan falle. Yere ya ni kanmun laqen ɳa.»

¹⁸ A yillankaran soxoba fana, a yinmen saxunten ga ji gide be kanma, a d'a sigindi xo gondanma, na ten jox'a kanma. ¹⁹ A da noqu ke xiri Beteli, [a wure ga ni «Alla ka»], na ke saama, noqu ke ji xilli Luusa. ²⁰ Ken falle, Yaquba da takken wutu Alla da nan ti: «Geni Alla ga wa d'inke batte, n'in tanga ke terende di, n'in yigandi, n'in feetofata,²¹ n ga na saage riin'in faaba kaara, n kisinte, n wa Tunka duumanten ragan'in Kaman ɳa.²² N ga faayi ga da ke gide be sigindi xo gondanman moxo, a wa riini ja Alla

ka yi, ayiwa, an ga na naabure fo wo fo xa kin'in ηa, n w'a taxandi tanmundin sadaxan'an da.»

[Yaquba dagaye Labani kaara]

29 ¹ Yaquba giri nan jokki d'i neegankan dagayen ηa

kinbakkan di. ² Koota yi, a da gede wari gunnen di, tanmisu xatandiraanu sikki ji saq'a raqen ηa. Gede ke texenten ji ti fata dere yi. ³ Xatandiraanun su ga na me ji gedillaqen ηa, i wa fatan girindini bakk'a yi, i nda duguta minnen ηa, i w'a saagan'i batten di. ⁴ Yaquba da nagaananun tirindi: «N maarenmu, axakun wa bakka minna?» I t'ikun wa bakka Haraana ya. ⁵ A saage n'i tirindi yell'i wa Labani tu ba, Nahooro kisimaare? I t'i w'a tu. ⁶ A t'i da: «A wa kan moxo?» I ti: «Baasi su nt'a yi. Tonju, a renyaxare Raheli faayi, a wa kanma nan ri t'a tanmisun ηa.» ⁷ Yaquba ti: «Saasa xoni hinti daabanun kafuma haxati yi, kiyen nan tawu, mann'axa ga nta tanmisun minindini n'i wara dagana nagaaninran ηa xadi?» ⁸ I t'a da: «O nta fo wo fo jaana n'a toxo xatandiraanun su ma kafuma me yi, ken di, o wa fata ke girindini bakka gedillaqen ηa na tanmisun minindi.» ⁹ Na Yaquba toxo sefene do nagaananun ηa, Raheli d'i faaba tanmisun kije, a xa ji nagaana ya yi.

¹⁰ Bire be Yaquba ga d'i neega Labani renyaxare Raheli wari, a d'a tanmisu, a tinto na fatan girindi bakka gedillaqen ηa, na tanmisu ku minindi. ¹¹ Ken di, a da Raheli sunbu-sunbu nan wu. ¹² A t'a da: «Nke n'an kallungoran ya yi, Rebeqa renyugon ya n'in ηa.» Ken di, Raheli xusa nan wuru dagan'i faaba xibaari.

¹³ Gelli Labani ga da Yaquba koninten mugu, a gidanyaxaren renme, a d'a jewondi nan dag'a gemu n'a sunbu-sunbu, ken falle nan ri t'a yi kan di. Fo wo fo ga dangi, Yaquba d'a su laxam'a da. ¹⁴ Labani t'a da: «Tonjun ya ni, an bug'inke yi, o su ni xabiila baane ya yi.» Yaquba da xaso baane n'a noqun ηa.

[Yaquba yaxu]

¹⁵ Ken falle, koota yi Labani ti Yaquba da: «An nta xawa gollin'inke noqun ḥa fu, bar'in maarenmen ya n'an ḥa? Tugaadu be ga lij'an da, a k'in da.»

¹⁶ Lenyaxaru filli yan ji Labani maxa, siran toxon ji Leewa, xunban toxon ji Raheli. ¹⁷ Leewa waritiyaxen ma ji sere fakka, nxa Raheli faranparen ji, a tagakitten siren ji. ¹⁸ Yaquba ji ga jaarab'a yi. A ti Labani da: «N wa siino neeri gollin'an da, an na Raheli kin'in ḥa yaqe yi, an renyaxare fillandi.» ¹⁹ Labani t'a da: «N n'a kin'anke ḥa, n wa ken fasono n'a kini sere tana yi. An ga da fi be ko, n duje ken ḥa.» ²⁰ Ken di, Yaquba da siino neeri golli yell'i na Raheli kita. Siino ku neeri j'a maxa xo bito dantanu, bawo, a ji Raheli munda.

²¹ Ken fall'a ti Labani da: «Saasa, n yaqen kin'in ḥa, n duguta haxati koninten gollen ḥa, ayiwa, n w'a munda n'a yaxi xa.»

²² Ken biren ḥa, Labani da waliima dabari na taaxallenmun su xiri. ²³ Wuron ga ro, a d'i renyaxare Leewa wara dagana Yaquba noqun ḥa, a saxu d'a yi. ²⁴ Labani d'i komi yaxare Silipa kin'i renyaxare Leewa yi. ²⁵ Ken yillankaran soxoba, Yaquba xusa n'a tu ti Leewa ya ni. A ti Labani da: «An da mani j'in ḥa ke yi? N t'inke goll'an da do Raheli ya batte? An xa d'in janba mani ya?»

²⁶ Labani t'a da: «O ku laadan di, xoxonen nta yaxini giden kaane, ²⁷ nxa, koyenkonpen tinmandi do ke batte, ken falle, o wa riini baanen xa kin'an ḥa ti siinu neeri tana gollen ḥ'o maxa.»

²⁸ Yaquba duje. A da koyenkonpen tinmandi ti Leewa yi, ken biren ḥa, Labani d'i renyaxare Raheli kin'a yi yaqe yi. ²⁹ A d'i komi yaxare Biliha kini Raheli xahana yi. ³⁰ Yaquba ro ti Raheli xa yi, a ji ken ya munda diina Leewa yi. A da siino neeri tana golli Labani noqun ḥa.

[Yaquba renmu]

³¹ Tunka duumanten d'a wari nan ti Leewa ma ji sere baxatenma y'i kiina maxa, a da renmun kin'a yi, nxa Raheli ji borge yi. ³² Leewa ri noxo wutu nan saare ti renyugo yi, a d'a

toxora Rubeni [a wure ga ni: «renyugon faayi»], baw'a ti: «Tunka duumanten d'in baxatalloxaaxun wari, saasa, n kiina wa riin'in xanu.»³³ Ken falle, a da noxo wutu xadi, ken xa ja renyugo yi. A ti: «Tunka duumanten d'a mugu nan t'inke hinti sere xanunte yi. A saage ken xa kinn'in ja.» A d'a toxora Simonu, [a wure ga ni: «a wa mugundini»].³⁴ A da noxo wutu xadi na renyugo saara. A ti: «Keeta, n kiina wa riini fanam'in di, bawo, n da renyugu sikki saar'a da.» Ken ya saabud'a ja xilli Leewi, [a wure ga ni: «a wa fanamene»].³⁵ A da noxo wutu xadi nan saare ti renyugo yi. A ti: «Keeta, nke wa Tunka duumanten tiigana.» Ken ja saabud'a d'a toxora Yahuuda, [a wure ga ni: «a wa tiigandini»]. Ken fall'a saarayen sigi.

30 ¹ Waxati yi Raheli saarayenballaaxun sig'a yaaxun kaane, a suux'i gidanyaxaren di, a t'i kiina da: «An ga ma renmu

kin'in ja, n wa kalla de!»² Yaquba sun'a wure nan t'a da: «Nke ra wa Alla golle jaana ba? Alla ya wa n'an kaba renmen kitana.»

³ Ken di, a ti Yaquba da: «N komi yaxare Biliha faayi, an ra w'a yaxini, yell'a na saare, n xa na soxoden kita d'a sababun ja.»

⁴ A d'i komi yaxaren kini Yaquba yi taara yi, a ro t'a yi. ⁵ Biliha da noxo wutu na renyugo saara Yaquba da. ⁶ Raheli ti: «Alla da tonjun kin'in ja, a d'in terinka na renyugo kin'in ja.» Ken ya saabuda, i d'a toxora Daani, [a wure ga ni: «faasandaana»].

⁷ Ken falle, Biliha ri noxo wutu xadi nan saare ti renyugo fillandi yi Yaquba da. ⁸ Raheli ti: «N da gajan xooren kut'in gidanyaxaren ja, ayiwa, n niyind'a di.» A da renme ke toxora Nafutali, [a wure ga ni: «n gaja»].

⁹ Leewa ga d'a wari nan t'i saarayen sigi, a d'i komi yaxare Silipa wutu n'a kini Yaquba yi taara yi. ¹⁰ Silipa da renyugo saara Yaquba da. ¹¹ Leewa ti ken di: «Nke xeerin faayi.» A d'a toxora Gaadi, [a wure ga ni: «xeeri»]. ¹² Ken falle Silipa da renyugo fillandi kini Yaquba yi. ¹³ Leewa ti: «Nke yinmarallijoye faayi, yaxarun wa riini t'inke yinmarallijen ni.» A d'a toxora Aseeri, [a wure ga ni: «yinmarallije»].

¹⁴ Yille fata haxati, Rubeni bugu nan daga teenun di. A da saarayen yittirenmen kita n'a fall'i ma yi. Raheli ti Leewa da: «An renyugon ga da saarayen yittirenme be fall'an ḥa, fo kin'in ḥa di de.» ¹⁵ Leewa t'a da: «An d'in kiina rag'in ḥa, ken nt'an sirono? M'an ga d'in renme yittirenmen xa rag'in ḥa?» Raheli t'a da: «A siro, Yaquba wa wuyini d'an batte wuro ke, an renmen yittirenmen batten di.»

¹⁶ Nellen ḥa, Yaquba ga ri bakka teenun di, Leewa bugu n'a gemu nan t'a da: «An wa riin'inke ya noqun ḥa wuro ke, bawo, n d'an wuyillemaaxun xob'in renmen yittirenmen ḥa.» Yaquba saxu d'a batte ken wuro yi. ¹⁷ Alla da Leewa terinka, a da noxo wutu nan saare ti renyugo karagandi yi Yaquba da. ¹⁸ A ti: «Alla d'in tuga, n ga d'in komi yaxaren kin'in kiina yi.» A da renyugo ke toxora Yisakari, [a wure ga ni: «tugaadu»]. ¹⁹ A saage na noxo wutu xadi nan saare ti renyugo tunmundi yi Yaquba da. ²⁰ A ti: «Saasa ke, Alla da kuye kin'in ḥa, n kiina wa riin'in yinmarawutu, bawo, n da renyugu tunmi saar'a da.» A da renyugo ke xiri Sebulunu, [a wure ga ni: «yinmarawutuye»]. ²¹ Wucce dangi falle, a ri saare ti yaxare yi n'a toxora Diina.

²² Waxati falle, Alla sinme Raheli yi n'a natafiinun terinka n'a saarankan wupi. ²³ A da noxo wutu nan saare ti renyugo yi nan ti: «Alla d'in saxamun girindi.» ²⁴ A d'a toxora Yusufu, [a wure ga ni: «jiidiye»], nan duwa: «Yelli Tunka duumanten ga n'in jiidi renyugo tana yi.»

[Yaquba bannaaxu]

²⁵ Yusufu saara falle, Yaquba ti Labani da: «N neega, n w'a mund'an n'in laawara, n nan dag'in jamaanen di. ²⁶ N ga goll'an da yaxaru be saabuda, i kini, n nan daga t'i d'i renmun ḥa, an yinme w'a tu, n ga da golle haqe be j'an da.» ²⁷ Labani t'a da: «An ga w'in do xeeri munda, toxo yere, bawo faayindaanun d'a k'in da, nan t'anken ya saabuda ni, Tunka duumanten d'in barikandi. ²⁸ Ken di, tugaadu sabatinte k'in da, n nan toxo ken kinn'an ḥa.» ²⁹ Yaquba t'a da: «Anken yinmen w'a tu, n ga da

golle haqe be j'an da, a d'an daabanun ga lagari moxo be nke saabuda.³⁰ Nke ri haxati, naabure fonne yan j'an maxa, nxa, an naaburen soobenkugu. Gell'inke ga r'an noqun ɳa, Tunka duumanten d'an barikandi, nxa saasa, n w'a munda nan goll'in yinmen da.»³¹ Labani d'a tirindi: «Mani n xawa jaana n'an tuga?» Yaquba t'a da: «An nta riini fo wo fo kita n'in tuga t'a yi, nxa, n ga na fi be k'an da, an ga na duje ken ɳa, n wa toqo yere n'an tanmisun nagaani: ³² n wa lenki su jaan'an tanmisun faayini, tanmise su faten tonbinten ga ni, a do jaxallenme su faten binnen ga ni, n wa kun walla tatte yi, ken wa jaan'in tugaadun ɳa. ³³ Ken di, n hooraaxun jaateragayen wa newunu xunbane ma xunbane falle, an wa riin'in tugaadun segesege: an ga na tanmisun j'in maxa, i faten tonbinten ga fe, walima jaxallenmu, i faten binne ga fe, an ra wa ken jaatene fo fayinte yi.»³⁴ Labani t'a da: «A siro, an ga d'a ko moxo be, a ja kundun ɳa.»

³⁵ Ken koota su yi, Labani yinme da sugundigun do sugu yaxaru xiiriyimanun do tonbinmanu, a do jaxa binnen su kafu me yi n'i kin'i renyugun ɳa. ³⁶ Ken falle, na bitosikkinterende haqe war'i do Yaquba naxa, ken be ga jokki d'a tanmisun nagaaniyen ɳa.

³⁷ Ken di, Yaquba da yittikitti xayen noonu sikki wutu, n'i jago, n'i noqu jagonten wara sellan ɳa. ³⁸ A da gumanu ku wara waaron di tanmisun jon di, bawo, i nda ri mini ya ni, digun ga wa katundini. ³⁹ Tanmisu yaxarun ji katini gumanu ku tatten ɳa, i ga na saare, i renmun wa jaana xiiriyinanun do toppimanun ɳa. ⁴⁰ Yaquba j'i jonkoyini xa Labani tanmisun ɳa, i nda ji katindini, ken di, a j'i ren xiiriyimanun do fo binnun wall'i dura n'i j'i yinme da xatandira yi. ⁴¹ Bire su, tanmisun hakkanun ga na yi katundini waaron tatten ɳa Yaquba ji gumanun saxundin'a di, ⁴² nxa, tanmisun xuumantun ga na yi katundini, a ma j'i saxundin'a di: ken saabuda, tanmisu xuumantun ji Labani xallen ɳa, fo derun ji Yaquba xallen ɳa. ⁴³ Ke moxo ya ni, Yaquba ja banna xoore yi, na tanmisun gaben kita do komi yaxarun do komi yugun do nogomun do faru.

[Yaquba wuruye bakka Labani kaara]

31 ¹ Koota yi Yaquba d'a mugu ti Labani renyugun w'a yi nan ti: «Yaquba d'o faaba naaburen su j'i yinme xalle yi n'i du bannaaxundi ti ken ḥja.» ² Nan kafu ken ḥja, a d'a korosi ti Labani diinan nta katt'i ya xo fanan moxo. ³ Ken falle, Tunka duumanten t'a da: «Saage dagan'an faabankan di, an soron tatten ḥja, n wa jaana d'an batte.»

⁴ Ken di, Yaquba da Raheli do Leewa riti gunnen di, i nagaaniran ḥja. ⁵ A t'i da: «N yaaxe w'a yi, axa faaba diinan ntax'i moxon di katt'in ḥja, nxa, n faaba Alla wa d'in batte. ⁶ Axakun yinme w'a seedo, nan t'in goll'axa faaba da, n fankan danman su yi, ⁷ n'a tox'aken d'in janba, ta manime, a w'in tugaadun moxon yillana. Nan kafu ke su yi, n yinmarallijo, Alla ma duje, n ga wa saada buren xoorono. ⁸ Axa faaba j'a ga na t'in tugaadun wa jaana tanmisu toppimanun ya yi, tanmisun su wa saarene ti toppimanun ḥja, a ga na t'in tugaadun wa jaana xiiriyimanun ḥja, tanmisun su wa saarene ti xiiriyimanun ḥja. ⁹ Alla yinme yan d'axa faaba naaburen rag'a yi n'a kin'inke yi. ¹⁰ Bire be tanmisun ga na yi katindini, n d'a wari kuyun di nan ti xiiriyimanun walima toppimanun walima fuusenun ya ni. ¹¹ Alla malikan d'in gangu kuyu ke di nan t'in da: ¹² "Yaquba, an yinmen wurewutu nan faayindi, digu beenu ga wa katundini, xiiriyimanun do toppimanun do fuusenun ya ni, bawo, Labani ga wa na fo wo fo j'n'an ḥja, n yaaxen w'a su yi. ¹³ Nke ya ni Beteli Alla yi, noqu be, an ga da ten joxu gidi siginten kanma, a d'an ga da takken wut'in da. Saasa, giri, an nan bugu yere, an nan dag'an saaranjiijen di."»

¹⁴ Raheli do Leewa d'a jaabi ti: «Ee! Fo ya w'oku maxa xad'o faaba xiyen di? ¹⁵ A w'a yi n'o raga xo mukku, bawo, a d'o gaaga nan saage n'o jonkon yiga. ¹⁶ Ken di sa, Alla ga da naabure be kisindi bakk'o faaba maxa, ken n'oku d'o renmun ya xalle yi. Saasa ke, Alla ga da ke be mund'anken maxa, ken dabari.»

Soora 31 ... kaara 70

¹⁷⁻¹⁸ Ken di, Yaquba d'i moxonsirondi nan dag'i faaba Isaaxa noqun ḥa Kanaana jamaanen di: a d'i renmun d'i yaqun setundi nogomun kanma, a ga da daabanu do naabure be kit'i yinme da, a d'i su riti d'i ya, a d'a ga da fo wo fo kit'i taaxuyen wuccen di Mesopotami^v.

¹⁹ Labani, ken ni ga dag'i jaxun xesu. A daga falle, Raheli d'a boorinun fayi. ²⁰ Yaquba fuxuntandaga, n'a ni Labani, Araaminke, a nt'a seedo, a m'a xibaari t'i dagayen ḥa. ²¹ Fo wo fo ga n'a xalle yi, a wuru t'a su yi, na Furaata fanjen kuta, ken falle nan daga do Gilaadi giden banjen ḥa.

[Labani noroye Yaquba di]

²² Bito sikkandin koota, i da Labani xibaari ti Yaquba wuru. ²³ A d'i kan yugun su wutu d'i ya, n'a batu bito neeri nan nor'a di Gilaadi giden kanma. ²⁴ Nxa ken d'a ni wuron di, Alla sefe do Labani batte kuyun di nan t'a da: «An moxo tu: an nan maxa fo ko Yaquba da, a fo sire kaf'a fo bure yi.»

²⁵ Bire be Labani ga wa norono Yaquba di, a d'a ni, a w'a yi n'i tillisen banba Gilaadi giden di. Labani xa d'i yugun taaxu non ḥa. ²⁶ A ti Yaquba da: «Man d'an kita? An ga d'in janba nan ri t'in renyaxarun ḥa xo gajanje kittiransere. ²⁷ Mann'an ga fuxuntanwuru n'in janba? An ma fo k'in da, ken falle, n y'an sunsini ti naxaliye xoore yi, suugen do dinmen do ganbare, ²⁸ har'an m'a toxo n'in lenmun d'in kisimaarun sunbu-sunbu. Tonjun ḥa, an da ke golle tuuruntan ḥa. ²⁹ Se w'in da na fo buren ḥ'axa yi, nxa, an faaba Alla d'in sefellemaaxu wuri nan ti, n n'in moxo tu, n nan maxa fo k'an da, fo sire kafu fo bure yi. ³⁰ Saasa, gen'an ga ri ya, baw'an nta katta toq'an faabankan falle, an xa d'inke allanun fayi mani yi?» ³¹ A d'a jaabi nan ti: «N kanu ya nan t'an nan max'an renyaxarun rag'in ḥa. ³² Ayiwa, fi be ga n'an allanun ḥa, an ga n'i ni sere be max'inke noqun ḥa yere, ken kamane nta toqo biraye di. O soron su jon di, fo wo fo

^v31.18 *Mesopotami*: Joppaye 25.20 wuredun fatanpanciyen faayi.

ga w'in maxa, l'a su moomo, fi be ga na j'an xalle yi, an n'a wutu bakk'a di.» Nxa, Yaquba ma j'a seedo nan ti Raheli da boorinun fayi.

³³ Ken di, Labani da Yaquba do Leewa do komi yaxarun filli tillisun wure moomo, a ma fo wo fo wari no. A bugunte Leewa tillisen wure, a ro Raheli xa tillisen wure. ³⁴ Na toxo Raheli yan ji ga da boorinu ku wutu, n'i fuxundi pogomen xirixen wure, nan taax'a kanma. Labani da tillisen wure moomo, a ma fo wo fo wari no. ³⁵ Raheli t'i faaba da: «N faaba, maxa butu de, nan t'in konto gilli nan sig'an jon di, bawo, n na yaxarun laadan ya di.» Nan kafu ke mundunde su yi, Labani ma boorinun wari.

³⁶ Ken ga ja, Yaquba butu na Labani jaragi moxo siri, nan t'a da: «Nke xa da mani bone ja, an ga wa d'in batte kundu? ³⁷ An d'in yokkun su woloma, gen'an ga d'an xalle war'i di, a koy'inke soron d'an soron su jon di yere, i n kii't'o naxa. ³⁸ Ke faayi, nke da tanpillen siinen ya j'an maxa, ken wuccen su di, an tanmisu su noxo ma bono, n ma digu xa yiga abada. ³⁹ N wucce, n ma ri ti tanmisefure y'an ja, ti gundufoonun d'a yiga, nke yinme yan ji ken su xasaaran wutunu, tanmise su ga ji fayini kiye walima wuro, an j'a su tanbon'in ja. ⁴⁰ Kiyen di, jeberen tooran j'in kanma, wuron xa di, n ma ji xenqene mullen maxa. ⁴¹ A faayi, n ga da tanpille siine be j'an maxa: siinu tanmi do naxato, n da ken ja gollini d'an renyaxarun filli batte, siinu tunmi na ken ja gollin'an daabanun da, ta manime xa, an w'in tugaadun moxon yillana? ⁴² Gin'in faaba Alla do Ibirahiima Alla do Isaaxa sarallendaanan ya ga ma ji d'in batte, a d'a yaaxen ga j'in tanpiyen ja, a d'in ga da golle xote be ja, ken di, a ga d'in deemanden lakutu wuri, an j'in kitti duuron ya laawalla.»

[Yaquba do Labani lahidullenmaaxu]

⁴³ Ken falle Labani ti Yaquba da: «Ku renyaxaru n'inke ya renmu yi, i renmun n'inke ya kisimaaru yi, ku daabanu n'inke ya fo yi. An yaaxen ga wa fo wo fo yi, a su n'inke ya xalle yi, saasa, nke ra wa riini mani j'in renmu walim'in kisimaaru ku yi lenki? ⁴⁴ Li,

Soora 32 ... kaara 72

o na lahidu sabatind'o naxa, o na tagumance toxo yere, ken na
ŋ'o filli seedan ɳa.»

⁴⁵ Ken di, Yaquba da gide wutu n'a telejondi xo gondanma,

⁴⁶ nan ti, i soron xa na giden gana riini. I da giden kafuma me yi
n'a ɳa tintiŋa yi, nan yig'a tatten ɳa. ⁴⁷ I da noqu ke xiri:

«gidintintiŋan seedaaxu»: Labani xannen di «Yegari-sahaduta»,
Yaquba xannen di: «Galeedi». ⁴⁸ Labani ti ken di: «Ke gidintintiŋa
wa ɳaana seeda yi, nke d'anKen naxa lenki, ken ya saabuda, a
toxon ga ni Galeedi.» ⁴⁹ I da non xiri xahana Micipa, a wure ni:
«korosindinnoqu», bawo, Labani ti: «Yelli Tunka duumanten ga
n'o korosi, o ga na tunu me yi. ⁵⁰ An ga n'in renyaxarun
ragamoxon bonondi, walima na yaxare tana kaf'i ya, an moxo
tu de! Hadamarenme hint'o seeda yi, Alla yinme ya n'o seedan
ɳa.» ⁵¹ Labani ti xadi: «Gidintintiŋan do gidingondanma be, n ga
d'i barit'o naxa, i faayi, ⁵² i wa riini ŋ'o da seeda yi: n ntanax
jallin'i ya nan r'an gaccen di, an xa nta xaw'i jallini nan r'in
gaccen di. ⁵³ Yelli Ibirahiima do Nahooro Alla ga na kiit'o naxa, o
lahidu sabatiyen di.» Ken ga ɳa, Yaquba da kunanden sabatindi
ti Alla be ga d'a faaba Isaaxa sarallandi. ⁵⁴ Ken falle, a da
sadaxa bugundi Gilaadi giden di, n'i soron xiri nan yige doome
nan wuyi no.

32 ¹ Ken yillankaran soxoba, Labani d'i kisimaarun d'i
renyaxarun sunbu-sunbu, nan duw'i da, ken falle nan saage
dagan'i noqun ɳa.

[Yaquba moxosiroye na Esawu gemu]

² Na Yaquba toxo d'i killen ɳa, Alla malikanun r'a gemu. ³ A ga
d'i wari, a ti: «Alla kuren na yere ya!» A da non toxon xiri:
Mahanayimu, [a wure ga ni: «kuru filli»].

⁴ Yaquba da faaru wara dagan'i kaane katt'i gida Esawu yi,
Seyiri njinen di Edomu maran di. ⁵ A t'i da: «Axa wa tin'in
kamanyugo Esawu da: "An golijŋaana Yaquba t'o n'a k'an da, i
ni ga daga Labani noqun ɳa, i toxo non ɳa ma ke haxati.

⁶ Saasa, i da naanun do farun do tanmisu, a do komi yaxarun do

komi yugun kita, o n'a k'i kamanyugon da, yell'i na bisimillaye sire kit'a maxa."»

⁷ Bire be xiyifaarun ga saage riini, i ti Yaquba da: «O da faaren kinand'an gida Esawu yi, a yinme faayi killen di riini katt'an ḥa, a do kamu naxati yugo.» ⁸ Yaquba kanu moxo siri, soro beenu ga ḥi d'a batte, a d'i na jamanun filli, tanmisun do naanun do ḥogomun xa taxandi ken moxo di. ⁹ A ḥi tin'i du da: «Hari Esawu nda xenu taxandi baanen ḥa, taxandi baanen na kisi.»

¹⁰ Ken falle, Yaquba da Alla jaaga: «Ee, n kisima Ibirahiima Alla, n faaba Isaaxa Alla, anken yan t'inke nan saage dagan'in faabankan di, n soron tatten ḥa, an wa riini fo sire ḥ'in da. ¹¹ N Kama, an ga da ke xeeri xoore be ḥ'inke da t'an duntanjaaxu yi, n sigiran nan lox'a di, bawo n ga ḥi Yarade fanje ke kutunu, fo wo fo ma ḥ'in max'in guma ke falle. Nxa saasa, n do ku sappanu filli ri d'in ḥa. ¹² N kisindi bakk'in gida Esawu yi, bawo, n wa kanna, a n maxa ri xen'in do yaxarun do leminun ḥa. ¹³ Sinme nan t'an t'in nan daga, xeeri wa d'in batte, an wa riin'in bonconjun gabondi xo seyifuncen moxo fallaqen ḥa, i ga ra nta jaatene gaboyen maxa.»

¹⁴ Yaquba toxo no nan wuyi. Ken falle, naabure be ga ḥ'a maxa, a da ḥaxalindifo rag'a d'i gida Esawu da: ¹⁵ kamu filli sugu yaxare do tanpille sugundige, a do kamu filli jaxa yaxare do tanpille jaxandige, ¹⁶ tanjikke ḥogon yaxare d'i renmu, tannaxate na yaxare do gunbu tanmi, a do tanpille fari yaxare do fari yugu tanmi. ¹⁷ A ḥi xatandiranu ku xarifan'i gollijanjaanun ya yi nan t'i da: «Xa dangi dagana kaane, axa na bira wara xatandiranun do me naxa.» ¹⁸ Ken falle, a da yaamariyen kini gollijanjaana fanan ḥa nan ti: «N gida Esawu ga na r'an ḥa nan ti: "Anke ni ko fo yi? An wa dagana minna? Ke daaban jama ni ko fo yi?" ¹⁹ An nan t'a da: "An gollijanjaana Yaquba ya fo n'a su yi, a d'i na ḥaxalindifo y'i kamanyugo Esawu da, a yinme wa falle riini."» ²⁰ A da ke yaamariye me kini fillandin do sikkandin do fo wo fo ga ḥi do xatandiranun ḥa. ²¹ A saage n'a xotond'i kanma, i n t'a da: «An gollijanjaana Yaquba

Soora 33 ... kaara 74

yinme wa falle riini.» Yaquba ni tin'i du da: «N da jaxalindifo wara katt'a y'in kaane, n sinmayen di, a w'in bisimilla moxonsirondini.»²² A da jaxalindifo war'i kaane, aken yinme toxo non ḥa nan wuyi.

[Yaquba do Alla fanqallenmaaxu]

²³ Yaquba giri do wurunnoxon ḥa, n'i yaqun filli d'i taarayaxarun filli d'i renmun tanmi do baane wara dagana Yaboqo fanjen falle. ²⁴ Kaadunkon daga falle, a d'i naaburun su xa wara dagana. ²⁵ Yaquba yinme baane toxo non ḥa.

Yugo yogo ri fanqe d'a yi non ḥa, ma fajiri. ²⁶ Bire be, fanqallenman ga d'a t'i nt'a niyini, a d'a kat'i fejehen di n'a bug'i gollen di. ²⁷ Ken di, yugon t'a da: «N wara nan daga, fajirin faayi ga kijne.» Yaquba t'a da: «N nt'an walla dagana, an ga ma duw'in da.» ²⁸ A tirindindi ti: «An toxo?» A t'a da: «Nke Yaquba ya ni.» ²⁹ A t'a da: «An ntaxa xilli Yaquba, an toxon wa jaana Isirayila, [a wure ga ni: «Alla fanqallenma»], an da Alla gaja, na soron gaja, an niyind'a su di.» ³⁰ Yaquba d'a tirind'i toxon ḥa. A ti Yaquba da: «An w'in tirindin'in toxon ḥa mani yi?» Ken di, a duw'a da. ³¹ Yaquba ti ken di: «N da Alla war'in yinme d'a yinme, n toxo birene xa.» Ken ya saabuda, a da noqu ke toxon xiri Penuyeli, [a wure ga ni: «Alla yaaxallaqe»]. ³² Kiyan bugu haxati, Yaquba da fanjen kutu, nx'a ni jugumunu n'a sababun j'i fejehen ḥa. ³³ Ken ya saabuda, hari lenki Isirayilanke nta fejehen tiyen yigana, bawo, Yaquba fejehen joogi.

[Esawu do Yaquba meewariye]

33 ¹ Na Yaquba toxo killen di, a ga d'i yinmen wurenwutu, a xusa na Esawu wari riini ti kamun naxati yugon ḥa, a da leminun taxand'i maanu naxa. ² A da taarayaxarun filli d'i renmun wara kaane, na Leewa d'i renmun wara kun falle, ken di na Raheli do Yusufu war'i falle. ³ Yaquba yinme fana daga na sujudin xenundi ta neeru katt'a ga wa kijen'i gida yi, ⁴ nx'a, Esawu wuru n'a gemu nan fanam'a di, n'a sunbu-sunbu. I filli su

xusa nan wu.⁵ Bire be Esawu ga da yaxarun do leminun wari, a ti: «Ku ni mani soro yi d'an batte?» Yaquba t'a da: «Ku ni leminu be Alla ga d'i r'an gollijanjaanan warijaaxen di.»⁶ Taarayaxarun xa d'i leminun tinto nan sujudi.⁷ Leewa xa d'i leminun tinto na ken me dabari, Yusufu do Raheli xa tinto nan sujudi.⁸ Esawu t'a da: «Nke do daaba gabe be ga gemu, anken w'a munda na mani ja ken su yi?» A t'a da: «N kamanyugo, nke xoni d'a xanu n'anken ya sagon kita t'i ya.»⁹ Esawu t'a da: «N waaxi, naaburen gaben w'inke yinme maxa, toxo t'an xallun ḥa.»¹⁰ Yaquba ti: «N w'an ṣaagana ya, gin'in n ga w'an sagon kitana, n darontaaxu ke raga. Anken wariye ke j'inke maxa xo Alla wariye ya, n'a sababun j'an bisimillayen siroyen ḥa.»¹¹ N w'an ṣaagana ya, n ga da kuye be xiy'an da, an n'a raga. Alla sir'in da, n ga wa fo wo fo munda, a w'in maxa.» A d'a xotond'a kanma, Esawu lagari dujene.

¹² Ken falle, Esawu t'a da: «O n daga doome, nke na ware kaane.»¹³ Yaquba t'a da: «N kamanyugo, an yinme yaaxe wa leminun ḥa, i teretan nan mura, tanmisun do naanu beenu ga wa sugundini, o n xaw'i sensene ya, o ga n'a jewondi t'i ya tani, i su wa kalla.»¹⁴ N kama, anken nan dag'o kaane, an gollijanjaanan do daabanun do leminun wa dagana fonne-fonne, m'i ga kij'i kamanyugon noqun ḥa, Seyiri jamaanen di.»¹⁵ Esawu t'a da: «N do yugu beenu ga ri doome, n w'i yogo toq'an maxa.» Yaquba t'a da: «Mani saabuda? Nke ga da bisimillaye sire kit'an ḥa wase.»¹⁶ Ken koota su yi, Esawu da Seyiri killen raga.¹⁷ Yaquba, ken daga Sukkoti, na noqu dabar'i yinme da no, na biiru dabar'i daabanun da. Ken ya saabuda, non toxon wa xilli Sukkoti, [a wure ga ni: «biiru»]

[Yaquba saagaye riini Sixemu]

¹⁸ Yaquba saagante bakka Mesopotami, a ga giri bakka Sukkoti, a sire ga kije Sixemu deben tatten ḥa Kanaana jamaanen di, a taaxu no.¹⁹ A ga d'i tillisen banba jiine be di, a d'a xobo Hamori soxodun maxa kame godongalanje, ken ga ni

Sixemu faaba yi. ²⁰ A da *sadaxindinnoqu* sigindi non ḥa n'a toxon xiri: Alla ni Isirayila Alla ya yi.

[Simonu do Leewi tanbo tugaye]

34 ¹ Koota yi, Diina, ken ga ni Yaquba do Leewa renyaxaren ḥa, a daga bugu Sixemu xusun ḥa deben noxon di.

² Hiiwinun yingume Hamori renyugo Sixemu da Diina wari n'a raga nan daga xen'a yi. ³ A saage nan jaarab'a yi moxo buru, a ni xanuyensefen kon'a da haxati su. ⁴ A t'i faaba Hamori da: «N w'a mund'an na ke xusunne mund'in da, n n'a yaxi.» ⁵ Yaquba d'i renyaxaren mexeyen mugu Sixemu maxa, nx'a ma fo wo fo ko, ma bire be, a renyugun ga ri bakka naagaaniran ḥa.

⁶ Sixemu faaba daga Yaquba noqun ḥa, na fin yaaxen k'a da.

⁷ Yaquba renyugun ga da xibaaren mugu, i saage riini bakka gunnen di, i yiti nan butu dangi haqe, bawo Sixemu ga xenu Yaquba renyaxaren ḥa, a da fi ḥarijanjen ḥa, fi be ga nta xawa ḥaana Isirayilanko yi. ⁸ Nxa Hamori ti Yaquba d'i renmun da: «N renyugo Sixemu jaarab'axa renyaxaren ḥa, n w'axa ḥaagana, axa n'a kin'a yi yaxu yi. ⁹ Xa da lahidun wut'o da, axa w'axa renyaxarun kinn'o yi yaxun ḥa, o xa w'o xallun kinn'axa yi.

¹⁰ Axa nan taax'o tatten ḥa, jamaanen wa laawall'axa da, axa wa taaxun'a di n'axa haajunun yaaxe bugundi, axa na noqunun yogo xa kamanaaxun kita.» ¹¹ Sixemu yinme d'a ko renyaxaren faaba d'a waixinun da: «N w'a mund'axa n yaaf'in maxa, axa ga wa fo wo fo munda, n w'a tugar'axa yi. ¹² Axa nda yaxintanaabure do ḥaxalindifo fo wo fo mund'in ḥa, n w'a su ḥaan'axa da, kuud'in na yaxare ke kita.» ¹³ Yaquba leminun da Sixemu d'i faaba jaabi ti gotintaaxu yi, bawo, Sixemu ni ga d'i saaxanbaanayaxaren maxayanqa. ¹⁴ I t'i da: «Oku ra nt'o saaxanbaanayaxaren kinni yugo sallinditanbali yi, ken ni maxayanqaye ya yi oku maxa. ¹⁵ O w'o xannen kinn'axa yi ti sarati baane ya yi: axa n'axa kaara yugun su sallindi xoy'o moxo. ¹⁶ Ken di, o w'o renyaxarun kinn'axa yi yaxun ḥa, o xa w'axa xallun wutunu, o wa taaxun'axa tatten ḥa nan ja jama

baane yi,¹⁷ nxa, axa ga ma duje sallinden ja, o w'o saaxanbaanayaxaren wutunu nan daga.»

¹⁸ Hamori d'i renyugon duje ke haqirila yi. ¹⁹ Sixemu maxa leele do fi ke yi, baw'a ni yaxaren munda moxo buru, aken yan ni kan lelleri xa yi. ²⁰ Hamori do Sixemu daga *deben roraqen* ja nan ti debellenmun da: ²¹ «Ku soro janniyen siren ni katt'o yi, o t'i n taaxu yere n'i fiinun dabari, bawo jamaanen xooren ni, o renmun d'i renmun ra wa me yaxini xafana. ²² I duje taaxen ja kafun'o yi nan ja jama baane yi, nxa ti sarati baane yi: yugo su ga w'o maxa yere, a su n sallindi xoy'i yinme moxo. ²³ O nda duje ken ja tani, i wa riini taax'o tatten ja, ken di, i daabanu ku d'i naaburu ku su lagarun jaan'o xallen ya yi.» ²⁴ Yugo su ga ni deben roraqen ja, i su duje ke haqirila yi, ken di, deben yugon su sallindi.

²⁵ A bito sikkandi, na deben yugun toxo tooxen di, Yaquba renmu filli, Simonu do Leewi, Diina gidanyugu, i d'i kaafanun wutu nan ro deben noxon di, n'a toxo sere ma taaxu t'a yi, na yugun su kari. ²⁶ Hamori d'i renmen ni sere karantun di, Simonu do Leewi bugunte Sixemu kaara, i da Diina wutu d'i batte.

²⁷ Yaquba renmun kuttun ri furun yokku nafamaanun do deben xooro, bawo, i saaxanbaanayaxaren ni ga ayibe. ²⁸ I da tanmisun do naanun do farun xaaxa, a do fo wo fo ga ni deben noxon do gunnen su di. ²⁹ I da deben naaburen su wutu, nan daga t'i leminun do yaxarun xa yi, na konpun noxodufoonun su xaaxa.

³⁰ Ken ga ja, Yaquba ti Simonu do Leewi da: «Axa da fo bure ja de! Axa da taaxen xotond'in maxa jamaanen di Kanaanankon do Perisinun naxa. Ku soro wa riini kafu me y'in xanne maxa, nan katt'in da, bawo, yugo gabe nt'in maxa, n d'in kaadunkon wa riini halaki.» ³¹ I t'a da: «Ke yugunne xa ma ni gan xaw'oku saaxanbaanayaxaren ragana xo sangaanayaxare.»

35 ¹ Koota yi Alla ti Yaquba da: «Giri nan daga Beteli, an nan toxo no, na *sadaxindinnoqu* tag'in da no. Non ya ni, n ga bang'an da, bire b'an ga ji wurun'an gida Esawu yi.» ² Ken di, Yaquba t'i kaadunkon do soro beenu ga ji d'a batte da: «Xa da boori rinto ku sedi, axa n seno n'axa yiraamun faraaxu. ³ O n daga Beteli, n wa riini sadaxindinnoqu taga Alla da no, aken be ga d'in jaabi, bire be n ga ni haxati xoten di, a ga ni d'in batte xa, n terenden wuccen su di.» ⁴ Boori su ga j'i maxa, har'i taron bugulinu, i d'i su kini Yaquba yi, a d'i buru yitti xoore be ga ni Sixemu wure. ⁵ Ken falle, i d'i tillisenun girindi, Alla da kanuye xoore yanqand'i tattiran debun soron sondonmun di, i maxa saago na Yaquba renmun faabandini.

⁶ Yaquba do fo wo fo ga ji doome, i su kijé Luusa, ken ga ni Beteli yi Kanaana jamaanen di. ⁷ A da sadaxindinnoqu taga non ḥa n'a toxon xiri: Beteli–alla, bawo Alla bang'a da non ya yi, bire b'a ga ni wurunu laatono bakk'i gidanyugon ḥa.

⁸ Non ḥa Rebeqa xoorondaana yaxare Debora faati. A buri Beteli tatten ḥa yitti xooren wure, gelli ken haxati non xiri: «yaaxanjin yitte».

⁹ Alla bange Yaquba da xadi, a saage falle bakka Mesopotami, nan duw'a da. ¹⁰ A t'a da: «An toxon ni Yaquba, nx'an ntaxa xilli ken ḥa xadi, an toqo xilli ya: Isirayila^w.» A d'a toxora Isirayila.

¹¹ A t'a da xadi: «Nke ya ni *Alla katudanken* ḥa, n w'an barikandini, an na bonconjen gaben kita. An wa riini ḥa jama do xabiila gabe kisima yi, tunkayugun wa bakk'i di. ¹² N ga da jamaane be kini Ibirahiima do Isaaxa yi, n w'a kinn'an ḥa, n'a kin'an bonconjun ḥa, an dangi falle.» ¹³ Ken falle, Alla laato bakk'i do Yaquba sefe noqun ḥa. ¹⁴ Yaquba da gide sigindi no, na *sadaxanjin*^x do ten jox'a kanma, yell'a n ḥa gidi senne yi. ¹⁵ A

^w35.10 Joppaye 32.29 faayi.

^x35.14 *sadaxanjin* ni xoncin ya yi, walima jinmanfo tana, i n'a joxonu foonun kanma n'i senondi t'a yi.

da non xiri: «Beteli», [a wure ga ni: «Alla ka»], non ya ni Alla ga sefe d'a batte.

[Lagaren saarayen do Raheli faatiye]

¹⁶ Bire be, Yaquba d'i kaadunkon ga bugu Beteli, i ga tinto Efarata yi, Raheli saare ti yugo yi, nx'a jaran xoto. ¹⁷ N'a toxo jaran di, saarandaana yaxaren ni tin'a da: «An du xoto, lenmen ni yugo ya yi.» ¹⁸ A faat'i guutumaye lagaren di, a da renmen toxora: Beni-oni, [a wure ga ni: «tooxen renme»], nxa faaben d'a toxora: Beniyamina. [a wure ga ni: «kitti taye lenmey»] ¹⁹ Raheli faati, a buri Efarata killen di, ken ga ni Betilahemi yi. ²⁰ Yaquba da gide sigindi d'a xaburun ḥa, hari lenki ken gide wa no.

²¹ Ken falle, Isirayila da tillisenun girindi, nan daga taaxu Migidali-ederi tatten ḥa. ²² N'a toxo non ḥa, koota yi, Rubeni daga kafu d'a taarayaxare Biliha yi. Isirayila ga da ken mugu, a d'a sunondi.

[Yaquba renmun tanmi do fillon toxonu]

Yaquba da renyugu tanmi do fillo ya kit'i birantaaxun di. ²³ | toxonun faayi:

Leewa renyugun ni: Rubeni, ken ni Yaquba sooman ḥa, do Simonu, Leewi, Yahuuda, Yisakari, a do Sebulunu.

²⁴ Raheli renyugun ni: Yusufu do Beniyamina.

²⁵ Raheli komi yaxare Biliha renyugun ni: Daani do Nafutali.

²⁶ Leewa komi yaxare Silipa renyugun ni: Gaadi do Aseeri.

Ku ya ni Yaquba renyugun ḥa, i ga saare Mesopotami.

[Isaaxa faatiye]

²⁷ Yaquba dag'i faaba Isaaxa noqun ḥa Mamere, Qiriyata-araba, i ga wa tini non da lenki: Heborona, Ibirahiima do Isaaxa taaxunten ga ni no. ²⁸ Isaaxa da kame do tancege siine bire.

²⁹ Ken falle, a d'i neeguye lagaren ḥa nan faati, nan kaf'i soro

^v35.18 «*kitti taye lenme*» ken fatanpanciye ni len wulallijinte ma lagare.

Soora 36 ... kaara 80

fananun ዳ. A da wuyu barikante kita, a renyugo Esawu do
Yaquba d'a furunfin yaaxe bugundi.

[*Esawu taarixu 36:1–37:1*]

[*Esawu kaadunkon taarixu*]

36 ¹ Esawu, i ga wa tin'a da Edomu, kaadunkon taarixun faayi.

² Esawu da yaxaru sikki yaxi, kanaananyaxaru filli: Heetinke Elona renyaxare Ada, a do Anna renyaxare Oholibama, Ciboni Hiiwinken kisimaaren ga ni, ³ a do Sumayila renyaxare Basimati, Nebayoti xoxone yaxare.

⁴ Ada saar'a da ti Elifaasi, Basimati ken da Rewuyeli saar'a da.

⁵ Oholibama saar'a da ti Yewusi, Yalamu do Qora yi. Ku ya ni Esawu renyugu be ga saare Kanaana jamaanen di.

⁶ Esawu daga t'i yaqun d'i renmun d'i kan noxon seren su yi, a d'i tanmisun do daabanun kuttu, a d'a ga da naabure fo wo fo kita Kanaana jamaanen di, a d'i yille jamaane tana di laatono bakk'i xoxone Yaquba yi, ⁷ bawo, i daabanun ni ga n gaba, i n toxo doome, i ga ni jamaane be di ma ni katt'i wure, i daabanun gaboyen saabuda. ⁸ Ken di, Esawu, ken ga ni Edomu yi, daga taaxu Seyiri giden di.

[*Esawu soxodu*]

⁹ Edomunun xooxa Esawu taarixun faayi n'i toxo Seyiri giden di.

¹⁰ A renmun ni: Elifaasi, ken n'a yaqe Ada renyugon ዳ, do Rewuyeli, ken n'a yaqe Basimati renyugon ዳ.

¹¹ Elifaasi renmun ni: Temani, Omari, Cefo, Gatama, a do Qenaji.

¹² Elifaasi taarayaxare Timina renyugon ni Amaleqi yi. Ku ya ni Esawu yaqe Ada kisimaarun ዳ.

¹³ Rewuyeli renyugon ni: Nahati, Jerahi, Saama, a do Miisa. Ku ya ni Esawu yaqe Basimati kisimaarun ዳ.

¹⁴ Esawu yaqe Oholibama, Anna renyaxare, Ciboni kisimaare, a saar'a da ti: Yewusi, Yalamu, a do Qora.

¹⁵⁻¹⁶ Esawu soxodun xabiilan yingumun faayi: a sooma Elifaasi, a ma ga ni Ada yi, a renmu: Temani, Omari, Cefo, Qenaji, Qora^z, Gatama do Amaleqi. Ku ya n'a borollaqen yingumun ja Edomu jamaanen di.

¹⁷ Esawu renyugo Rewuyeli, a ma ga ni Basimati yi, a borollaqen yingumun ni: Nahati, Jerahi, Saama do Miisa ya yi, Edomu jamaanen di.

¹⁸ Esawu yaqe Oholibama, Anna renyaxaren ga ni, a borollaqen yingumun ni: Yewusi, Yalamu do Qora.

¹⁹ Ku ya ni Esawu soxodu be ga da yingumaaxun ja Edomu jamaanen di.

[Seyiri soxodu]

²⁰ Seyiri, Hoori soxodun taarixun faayi, ikun ya ni Edomu taaxaana fananun ja, i toxonun ni: Lotani, Sobali, Ciboni, Anna,

²¹ Disoni, Eceri, Disani, ku ya ni Hoorinu borollaqen yingumun ja, Seyiri soxodu, Edomu jamaanen di.

²² Lotani renmun ni: Hoori do Hemami. Lotani saaxanbaana yaxaren toxon ni Timina.

²³ Sobali renmun ni: Aliwaani, Manahati, Ebali, Sefo do Onami.

²⁴ Ciboni renmun ni: Aya do Anna. Anna yan da jinyaaxen wari gunnen di, n'a tox'i faaba Ciboni farun xatana.

²⁵ Anna renmun ni: yugo baane, ken ni Disoni yi do yaxare, ken ni Oholibama yi.

²⁶ Disoni renyugun ni: Hemadaani, Esabaani, Yitiraani do Karaani.

²⁷ Eceri renyugun ni: Bilihaani, Jawaani do Aqaani.

²⁸ Disani renyugun ni: Ucci do Araani.

²⁹ Hoorinu be ga da yingumaaxun ja Seyiri jamaanen di faayi: Lotani, Sobali, Ciboni, Anna, ³⁰ Disoni, Eceri do Disani.

^z36.16 *Qora* hinti Elifaasi renmen ya yi, Esaawu ya renmen ni.

[*Edomu tunkayugu*]

³¹ Tunkayugu be ga marandi Edomu jamaanen di nan saame Isirayila tunkayugun kaane, i toxonun faayi:

³² Bewore renyugo Beela, a deben ga ni Diinaba, ³³ a faati falle, Jerahi renyugo Yobaabi, Bacaranke ga ni marand'a batten di.

³⁴ Yobaabi ga faati, Temaninke Husaami marand'a batten di.

³⁵ Husaami faati falle, Bedaadi renyugo Hadaadi, Awitinke ga ni marand'a batten di, a da Madiyananko gaja Mowaba jamaanen di nan katt'i da. ³⁶ Hadadi faati falle, Masareqanke Samala marand'a batten di. ³⁷ Samala faati falle, Sawulu, Rehobotonke ga ni marand'a batten di, Rehoboto be ga wa fallaqen ḥa.

³⁸ Sawulu faati falle, Akabooro renyugo Baali-hanaani marand'a batten di. ³⁹ Akabooro renyugo Baali-hanaani faati falle, Pawunke Hadari marand'a batten di, a yaqen ji Mehatabayeli, Materedi renyaxare do Me-jahabi kisimaare.

⁴⁰ Xabiilan yingumu be ga bugu Esawu di, i toxonun faayi: Timina, Alewa, Yeteti, ⁴¹ Oholibama, Ela, Pinooni, ⁴² Qenaji, Temani, Mibicaari, ⁴³ Magadiyeli do Yirama. Ku ya ni Edomu yingumun ḥa, baane su d'i mara. Ke ya ni Edomunun xooxa Esawu taarixun ḥa.

37 ¹ Yaquba taaxu noqu be, a faaba ga ji no, Kanaana jamaanen di.

[*Yusufu taarixu 37.2–50.26*]

[*Yusufu kuyu*]

² Yaquba kaadunkon taarixun faayi:

Yusufu ga ji siinu tanmi do neeru, a ji'i faaba tanmisun nagaanini d'i gidanyugun batte, Biliha do Silipa renyugun ḥa, a faaba taarayaxaru. Gidanyugu ku ga ji fo wo fo jaana, a ji riin'a su laxami faaben da. ³ Isirayila^a ji Yusufu munda diin'i renmun kuttun ḥa, baw'a d'a kit'i xirisaaxun ya di. A da doroki faranpare kin'a yi. ⁴ Yusufu gidanyugun d'a wari, faaben w'a ya

munda diin'i su yi, ken saabuda, i d'a xoni, i ma ji katta sefene d'a batte ti horoma yi.

⁵⁻⁸ Wuro yogo Yusufu kuyi, a d'a laxam'i gidanyugun da nan ti: «N w'axa jaagana, axa n'in kuyun terinka: o ji yillisoppini ten di, nke yillinguman xusa giri nan telojo nan toxo sikki, axakun yillingumanun ri koor'a yi nan sujud'a da.» A gidanun t'a da: «An sinmayen d'an riini ja tunkayugo ya yi oku yinmen di n'o mara ba?» I xonnaaxun saage xoton'a kanma n'a sababun j'a kuyun d'a sefexannun ja.

⁹ Yusufu kuyi xadi n'a laxam'i gidanyugun da. A ti: «A faayi, n kuyi xadi, kiyen do xason do saanu tanmi do baane w'a yi nan sujud'in da.» ¹⁰ A da kuyu ke laxam'i faaba xa da, ken dox'a yi nan t'a da: «An do ke kuyu xa wure ni mani yi? Wall'an sinmayen di, nke d'an ma d'an gidanu ya wa riini sujud'an da?» ¹¹ A gidanun suux'a di, nxa faaben d'i haqiren toxo fi ke di.

[Yusufu gaagay'i gidanyugun maxa]

¹² Waxati yi, Yusufu gidanu dag'i faaba tanmisun nagaani Sixemu maran di. ¹³ Wucce dangi falle, Isirayila ti Yusufu da: «N w'a munda n'an xiy'an gidanyugu da nagaaniran ja.» Yusufu duje faaben sefen ja. ¹⁴ Ken di, faaben t'a da: «Dag'an gidanyugun moxo faayi, i do tanmisu, an nan r'i xibaaren k'in da.»

Ke moxo ya ni, a da Yusufu xiyi bakka Heborona folonjen ja. Bire be Yusufu ga kine Sixemu gunnen di, ¹⁵ yugo yogo d'a wari yaare-yaarene. Yugon t'a da: «An na mani mundunu yere?» ¹⁶ A t'a da: «N w'in gidanu ya mundunu, an ra w'i nagaaniran koyin'in ja ba?» ¹⁷ Yugon t'a da: «I ga ji bakka yere, n taron j'i d'i wa tini: "O n daga Dotani."» Yusufu jokki d'i gidanu munduyen ja m'a ga w'i jiini no.

¹⁸ I ga d'a wari laatoyen di katt'a ga wa tinton'i ya, i da janban siiti t'i n'a kari. ¹⁹ I ti me da: «Kuyunxaranmoxon faayi riini.

²⁰ Saasa, xa r'o n'a kari n'a sedi gedi xase yogo di, o wa tini gundufo yogo d'a yiga, ayiwa, a kuyun ga wa riini ke be sir'a da,

Soora 37 ... kaara 84

o na ken wari.»²¹ Rubeni ga da ken mugu, a da Yusufu kisindi bakk'i ya, nan ti: «O n max'a yonki bonondi.²² Xa maxa fore joxu! Xa d'a sedi ke gedi xase di gunjuran di yere, xa max'axa kitten sax'a kanma.» A da ken ja na Yusufu kisindi ya, n'a saagandi katt'i faaba yi.

²³ Bire be Yusufu ga kip'i gidanu yi, i da doroki faranparen fariti bakk'a xannen ja, ²⁴ n'a sedi gedi xasen di. ²⁵ Ken falle, i taaxu, i wa yigene, i d'i yinmun wurewutu, i xusa na Sumayilankon^b sette yogo wari bakka do Gilaadi banjen ja, i nogomun tiijanton wa ti kanbareni do futaaden do latikolon ja. I ni dagana t'i ya Misira jamaanen di. ²⁶ Yahuuda t'i waixinun da: «Mani nafa w'oku d'o xoxonen kallen di n'a kallen fuxundi? ²⁷ O n'a gaaga Sumayilankon ja, o n max'a yonkin bonondi, a nda ja moxo su, o maarenmen ya ni, o xatidunken ya ni.» I duje ke fo koninte yi.

²⁸ I da Yusufu bugundi bakka geden di n'a gaaga Madiyana^c julaanun danginten ja tanpille godongalanje, kun d'a daga Misira.

²⁹ Bire be Rubeni ga saage riini nan daga geden faayi, a d'a ni Yusufu ntax'a di. Rubeni jikken xose, a d'i yiraamun booxo-booxo,³⁰ nan t'i waixinun da: «Yusufu ntaxa yere de, nke na mani jaana saasa?»

³¹ Ken falle, i da sugundige xurusi na Yusufu doroken betex'a foren di. ³² I da doroki faranparen wara dagana katt'i faaba yi nan t'a da: «O da ke ya wari de, an d'a t'an lenmen doroken ja ba?» ³³ Yaquba da doroken tu nan boode nan ti: «N lenmen doroken ya ni! Gundufo yogo d'a booxo-booxo n'a yiga ba?»

³⁴ Ken di, a d'i yiraamun booxo bakk'i xannen ja, na sunoyinyiraamun rondi n'i renmen kallen hanmi bito gabu. ³⁵ A

^b37.25 *Sumayilankon*: Ken haxati, kun yan ni jaagunden jaana debun do me naxa.

^c37.28 *Madiyana*: Madiyanankon do Sumayilankon su ni soron xabiila baanun ya yi. Xa da aaya 25ndi fatanpanciyen faayi.

renyugun d'a renyaxarun su d'a neene nan konto, a t'i nt'i renmen kallen hanmiyen walla m'i yinme ga daga kaf'a yi. A ma duje wuuyen laqe walla.

³⁶ Ken haxati baane yi, Madiyanankon daga ti Yusufu yi Misira, n'a gaaga Potifaari yi, ken ga ni *Misira tunkayugon*^d saxuranta sere yi, a d'a tangandaanun yingume.

[Yahuuda do Tamara xiisa]

38 ¹ Ke haxati yi, Yahuuda bug'i waixinun noqun ɳa nan daga taaxu Adullaminke noqun ɳa, ken toxon ga ni Hiira. ² Non ɳa, a da Kanaananke Suuwa renyaxaren wari. A d'a mundu yaqe yi n'a yaxi. ³ A da noxo wutu nan saare ti renyugo yi. Yahuuda d'a toxora Eri. ⁴ Yaxare ke da renyugo tana kita n'a toxora Onaani. ⁵ A da fo tana kita n'a toxora Seela. Ken ga ni saarene, a d'a j'n'i wa Kesibu.

⁶ Yahuuda da yaxare kin'i sooma Eri yi, a toxon ni Tamara. ⁷ Eri jikkulloxaaxun saabuda, Tunka duumanten kiit'a kanma n'a faatindi. ⁸ Ken biren ɳa, Yahuuda ti Onaani da: «Anken be ga ni furen maaren tinten ɳa, an gollen ni ya n'a yaqen saagandi, yell'an na soxode toxo fure ke da.» ⁹ Onaani j'n'a tu nan t'i ga na lenmu be kita yaxare ke yi, i nta jaaten'i renmu yi, ken saabuda, saxullenmaaxun noxon di, a j'n'i lahawajin joxunu seyen di, yell'i n maxa soxode tox'i gidanyugon da. ¹⁰ A do ke golle nante ma ni ga liji Tunka duumanten da, ken saabuda, a d'a xa faatindi. ¹¹ Ken di, Yahuuda t'i kalliyaxare Tamara da: «Xoyi kiine ntax'an maxa fina, tox'an faaba kaara katt'in renyugo Seela ga wa xoorono.» Bawo, a ni tini du da: «N ga n'a kini ke xa yi, a xa wa kalla xoy'i gidanu moxo.» Tamara daga tox'i faaba kaara.

¹² Waxati dangi falle, Yahuuda yaqe, ken ga ni Suuwa renyaxaren ɳa, a faati. Bire be kallen sunoyen ga dang'a yi, a d'i menjanne Hiira Adullaminken daga Timinata, i jaxun yinten

^d37.36 *Misira tunkayugo*: Joppaye 12.15 wuredu fatanpanciyen faayi.

Soora 38 ... kaara 86

xeesaanun noqne η a. ¹³ I da Tamara xibaari t'a kalliyugon dag'i jaxun yinten xeesu Timinata. ¹⁴ Ken ga η a, a d'i furujan yiraamun bugundi na sangayiraamun rondi, na xufundo xuf'i ya, nan daga taaxu Enayimu roraqen η a, Timinata killen di. A η 'a tu xa ti Seela η a yaxanbaane yi, nx'i m'ike kin'a yi yaqe yi.

¹⁵ Yahuuda d'a wari, nx'a d'a sinma sangaanayaxare ya yi, bawo, a yaaxallaqen xufunten η i. ¹⁶ A tint'a yi killillaqen η a nan t'i w'a munda nan saxu d'a batte. A t'a da: «An wa mani kinn'in η a katt'an ga wa saqa d'in batte?» ¹⁷ A t'i wa sugullenme xiyn'a da. A t'i duje nx'a na toromoda kin'i ya katta ken η a. ¹⁸ Yahuuda ti: «Mani toromoda?» A t'a da: «An yingumaaxundoroman d'i kacce, do guma^f be faay'an maxa.» A d'i kin'a yi. A saxu d'a yi, a η a noxo yi. ¹⁹ A dag'i kaara na sangayiraamun bug'i ya n'i furujanyiraamun saag'i ya.

²⁰ Ken dangi falle, Yahuuda d'i menjanje Adullaminken wara dagana sugon sunsi yell'a na saage ti toromodafoonun η a, nx'a ma yaxare ke wari. ²¹ A da Enayimu taaxaanun tirindi yelli sangaanayaxare be ga η i killillaqen η a yere, a na minna? Kun t'a da, non taaxu wucce, sangaanayaxare fi ma tuyi no.

²² Menjanjen saage riini katti Yahuuda yi nan t'i ma yaxaren wari, ayiwa, non taaxaanun xa d'a xurand'i da nan ti, non taaxu wucce, sangaanayaxare fi ma tuyi no. ²³ Yahuuda t'a da: «Ayiwa, a n toxo ti toromodanu ku yi, oku ntanax fi tana jaana, a n maxa ri ja saxamu yi, a nda ja moxo su, n da sugon wara dagana, aken ya ma wari.»

²⁴ Xasu sikki me dangi falle, i r'a ko Yahuuda da t'a kalliyaxare Tamara da gacce kita sangen di. Ken ga η a, Yahuuda t'i n'a bugundi riini, a n biyi. ²⁵ I ga d'a bugundi riini, a t'i n'a k'i

^e38.12 *jaxun yinten xeesaanun noqu*: Ken biren η a, jaxan yintu xeesuyen η i Banisirayilanko laadan ya yi. I maxa, yaxaraxuraye xooren xa ya η i.

^f38.18 *doroma ke d'i kaccen do guma*: Doroma η i jaana na tagumancen ro safandenfoonun wure xoyi tanpon moxo saasa, a do kaccen η i roon'a yi n'a tanga, a n maxa sanku. A do guman su η i toqo kaagumen ya maxa.

kalliyugon da, ku yokku ga ni sere be xalle yi, i da noxon kita ken kamanen ya yi, i w'a jaagana, a n'i faayi, ke doroma d'i kaccen do guman ga ni fi be xalle yi.²⁶ Yahuuda sig'a yi nan ti: «Tonjun ɳa, a da sariyan batu diin'inke yi, bawo, n ni gan xaw'a kinn'in renyugo Seela yi, nxa, n ma ken ja.» Yahuuda maxa kafu d'a yi xadi.

²⁷ A saara haxati, a tuyi nan ti noxon ni funun ya yi. ²⁸ A saarante, baane fana d'i kitten bugundi, saarandaanayaxaren d'a raga na gaari dunbe siit'a yi nan ti: «Ke fana yan saame.» ²⁹ Nxa, a saage n'i kitten rondi, a fune baanen fana xusa nan bugu. Ken ga ja, saarandaanayaxaren ti: «Mani xa kille xatamanten wuj'an da?» I d'a toxora Pereci, [a wure ga ni: «xatamaye»]. ³⁰ Ken falle, fillandin bugu, gaari dunben ga ni ke be kitten ɳa, i d'aken toxora Jerahi [a wure ga ni: «ɳalinte»].

[Yusufu gaagaye Potifaari yi]

39 ¹ Sumayilankon be ga daga ti Yusufu yi Misira, i d'a gaaga

Potifaari yi, ken ga ni Misira tunkayugon saxurantan sere yi, a tangandaanun yingumen xa ga ni. ² Tunka duumanten ni do Yusufu batte, ken saabuda, a ni wasayen kitani'i fiinun su di. A ni gollin'i kamanyugo Misiranken yinme ya kaara. ³ Ken xa d'a tu Tunka duumanten wa do Yusufu batte, a wa fi nanten su sirondin'a kitten di. ⁴ Potifaari naxali t'a yi moxo siri, a d'a war'i yinme gollu xerexerentun ɳa n'i kan noxon gollun d'i naaburen su xibaaren tox'a maxa. ⁵ Nan giri ken haxatin ɳa, Tunka duumanten da Misiranken fiinun su barikandi, a kan noxon foonun d'a ten noxon foonun su barike Yusufu saabuda. ⁶ Ken ya saabuda, Potifaari d'i marafon su toxo Yusufu kitten di, a yinme ma ni fo wo fo jaana xadi m'i yinme yigande.

[Yusufu d'i kamanyugon yaqen xibaare]

Yusufu ni yaxanban faranpare nooronte yi. ⁷ Wucce dangi falle, a kamanyugon yaqen jaarab'a yi, a t'a n ri saxu d'i ya. ⁸ Yusufu t'a da: «Ken nta ke jaana abada, a faayi ke yi, n kamanyugon

Soora 40 ... kaara 88

da saxuraaxun sax'in kanma n'i naaburen su tox'in maxa, a yinme ntanaxa katini fo wo fo yi.⁹ Fankamaaxun nta sere su maxa diin'in ja ka ke di, a da fon su laawar'in da m'anke, bawo, anken n'a yaqen ya yi. Ken di, nke ra wa ke fo bure jaana kan moxo nan saage na Alla yinme kuta?»¹⁰ Koota su, a ji Yusufu laxarabugundini, nx'a ma duñ'a maxa.

¹¹ Koota yogo, Yusufu ro kan di yell'i n'i gollun ja, a d'a ji, sere su nta kan di. ¹² Yaxare ke d'a raga t'i doroken ja nan t'a da: «Li saxu d'in batte!» Yusufu foosi bakka doroken di n'a tox'a maxa nan wuru dagana sellan ja.¹³ A ga d'a wari, a wuru n'i doroken tox'i kitten di,¹⁴ a xusa nan xaaru na kan noxon gollinjaanun xiri nan t'i da: «Ee, axa m'a war'in kiina ga da *Abaraani* yugunne be wara yere, a j'a munda nan sang'o di de! A r'inke yi, a w'a munda nan saxu d'in batte, nxa, n xaaru moxo siri,¹⁵ a ga da ken xaaru xanne mugu, a wuru dagana sellan ja n'i doroken tox'in kitten di.»¹⁶ A da Yusufu doroken toxo saq'i tatten ja, ma kiinen ga wa riini.¹⁷ Ken di, a da xiisan laxam'a da nan ti: «An ga da Abaraanin komi yugo be wara yere, a ji riini xen'in ja,¹⁸ nxa, gell'in ga xaaru nan xirindi, a wuru n'i doroken tox'in maxa.»¹⁹ Yusufu kamanyugon ga da fin laxaminten mugu yaxaren maxa nan t'i komi yugon ji riini ke golle ja, a butu moxo siri.²⁰ A da Yusufu raga n'a raqen texe kason ja nan dalla, tunkayugon yinme sere ragantun ga ji noqu be.

²¹ Non xa yi Tunka duumanten ji do Yusufu batte, a d'a neemandi, n'a fin lijondi kasonkonpen yingumen da.²² Ken da kasorantun xibaaren su tox'a maxa. Kasorantun ga ji ga n xawa golle su jaana, a su yingumaaxu j'a ken ya maxa.
²³ Kasonkan yingumen ma ji katini golle fo wo fo yi xadi, bawo Tunka duumanten ji do Yusufu batte, a w'a golle jante su sirondin'a kitten di.

[Kasoranton kuyun fasariye Yusufu maxa]

40 ¹⁻³ Waxati dangi falle, *Misira tunkayugon* minifoonun yingumen d'a buurukataanan yingumen da golli buren j'a yi.

A butu ku gollinjaanaana xooru filli wure, n'i raqen texe tangandaanan yingumen kasonkan di, Yusufu ga ji noqun be.
⁴ Tangandaanan yingumen d'i fin xarifa Yusufu yi.

I ga da wucce ja kason ḥja, ⁵ wuro yogo, minifoonun yingumen do buurukataanan yingume, i filli su kuyi. Kuyu ke baane su d'i wure ya ji. ⁶ A soxoba, Yusufu ga r'i duxura, a d'a tu nan t'i hanminten wa ti fo yogo yi. ⁷ A d'i tirindi nan ti: «Axa hanminten wa ti mani yi kundu lenki?» ⁸ I t'a da: «O baane be su kuyi ya de, ayiwa, sere xa nta yere, fi be ga ra w'a wure konn'o da.» Yusufu t'i da: «Alla ya ni kuyun wure tuwaanan ḥja, xa d'axa kuyun k'in da, n n'a mugu.»

⁹ Minifoonun yingumen d'i kuyun laxam'a da nan ti: «Nke kuyi **resenyitte** ya yi. ¹⁰ Resenyitte ke, kittu sikki n'a yi, gell'i ga dari baane, i fuugu na konbo moyintun bugundi. ¹¹ Ken d'a ji tunkayugon miniqollen w'in kitten di, n xusa na resen yogo fata n'a bolli miniqolle ke di n'a kini tunkayugon ḥja.»

¹² Yusufu t'a da: «An kuyun wure faayi: kittun sikki wa bito sikki ya koyini. ¹³ Bito sikki, tunkayugon wa riin'an bugundi bakka kason ḥja, a w'an saagan'an gollen ḥja, an w'a minindini xoy'an ga n'a jaana moxo be. ¹⁴ Ayiwa, fiinun moxon ga na siro, maxa mung'in ḥja de, an n'in fi ko tunkayugon da, n ga wa bakka ke kasoyi moxo be. ¹⁵ N xatamanten yan ri bakka Abaraaninun jamaanen di, ayiwa, yere xa, n ma fo ḥja, a ga wa kasoroye kijan'in ḥja.»

¹⁶ Bire be buurukataanan yingumen ga d'a wari, Yusufu da kuyu ke wure ko n'a lijondi, a xa ti: «N xahana kuyi, kuyu ke di, gaton kandun sikki yan n'in yinmen di. ¹⁷ Kande kanmuranken hakkan ji gato be tunkayugon ga w'a munda moxo siri, nxa yelijun ji kamana n ri jobindi kande ke di, n yinmen di.»

¹⁸ Yusufu t'a da: «An kuyun wure faayi: kandun sikki wure ni ya bito sikki. ¹⁹ Bito sikki, tunkayugon wa riin'an bugundi bakka kason ḥja n'an jongi yitte yi, yelijun w'an tiyen yigana.»

²⁰ A bito sikkandi, tunkayugon da walima xoore dabari, i saarayen siinanyillan saabuda, n'i sere tinten su xir'a yi. I jon di,

Soora 41 ... kaara 90

a da minifoonun yingumen do buurukataanan yingumen
bugundi bakka kason ḥa. ²¹ A da fanan saag'i gollen ḥa, a n tox'i
minindini, ²² nxa, a da fillandin jongintankari. Fiinu ku su ḥa xo
Yusufu ga d'i kuyunun fasari moxo be. ²³ Nan kafu ke su yi,
minifoonun yingumen mungu Yusufu yi pewu.

[Misira tunkayugon kuyu]

41 ¹ Siinu filli dangi falle, *Misira tunkayugon* kuyi nan t'i wa
Niili^g fallaqen ḥa, ² n'a toxo non ḥa, na katu siru neeri xusa
nan bugu fanje ke di, i w'a yi na fallaqen sokken yiga. ³ Ken
falle, naanu neeru tana bugu fanjen di, i xuumantun ḥarijanju,
nan sigi baanu ku tatten ḥa fallaqen ḥa. ⁴ Na xuumantun
ḥarijanju ku da fo katu siru ku neeri yiga. Tunkayugon xusa
nan wundi.

⁵ A saage nan xenqe nan kuyi xadi: a xusa n'a wari, jogodu
neeri w'a yi nan funti bakka tiika baane yi, i hakkanun
faranparu. ⁶ Ken falle, jogode misu neeri tana funti, fanka tayen
w'a yi n'i kaawandi. ⁷ Jogode misu kaawantu ku da fo siru
hakkanu ku toni. Ken biren ḥa tunkayugon wundi, a d'a tu,
tonjun ḥa, i kuyi.

⁸ Tunkayugon kanu kuyu ke wure, a yillankaran soxoba, a da
Misira koretendaanun d'a fontuwaanan su kafu me yi n'i kuyun
laxam'i da, nxa sere su ma katta kuyu ke fasarin'a da. ⁹ Ken ga
ḥa, minifoonun yingumen da sefen wutu nan ti tunkayugon da:
«N yinmanke, lenki ya ni, nke ga sinme n fo buren ḥa. ¹⁰ Koota
yogo, an ji ga but'inke do buurukataana yingumen wure, n'o
raqen texe tangandaanan yingumen kasonkan di, ¹¹ o filli su
kuyi wuru baane noxon di, kuyu ke baane be su d'i wure ya ji.
¹² Abaraanin yaxanbaanen yogo ji d'o batte kasonkan di,
tangandaana yingumen komen ya ji, o d'o kuyun laxami ken da,
a da baane be su xallen fasar'a da. ¹³ A ga d'i fasari moxo be, i

^g41.1 *Nilli*: Ken ni Misira fan xooren ya yi.

su ja ken moxonne di: i d'inke saag'in gollen di, na
buurukataana yingunmen jongintankari.»

[Tunkayugon kuyun fasariye Yusufu maxa]

¹⁴ Tunkayugon da faare wara dagana do Yusufu yi. I d'a bugundi kason ḥa fane, a d'i yintun siyi n'i yiraamun faraaxu, nan daga tunkayugon noqun ḥa. ¹⁵ Tunkayugon ti Yusufu da: «N da kuyu yogo wari, sere su ma katta n'a wure k'in da, nxa, n d'a mugu nan t'anken ga na kuyun mugu baane, an w'a wure tuunu.» ¹⁶ Yusufu ti tunkayugon da: «N yinmanke, nke hinti kuyun wure konnaanan ḥa, Alla ya wa riin'an kuyun wure haxiixan k'an da.» ¹⁷ Tunkayugon t'a da: «N kuyu ke di, n ni sikki Niili laqen ya yi, ¹⁸ na katu siru neeri xusa nan bugu fannen di, i w'a yi na fallaqen sokken yiga. ¹⁹ Ken falle, naanu neeri tana ri d'i falle yi, i xuumantun ḥarjanju, n ma domi n'i me lahaara bure wari Misira jamaanen di. ²⁰ I xusa na fana katu ku yiga. ²¹ I d'i toni dagan'i kuusenun di, ayiwa, o m'a tu nan t'i da fo yinme yiga, a ma fo wo fo bug'i xuumayen ḥa, ken ga ja, n haqire.

²² «Ken dangi falle, n saage na kuyu tana ja: jogodu neeri funti bakka tiika baane yi, i hakkanun faranparu, ²³ ken falle jogodu neeri tana funti kun falle, i misu, fanka tayen wa n'i kaawandi. ²⁴ Jogodu misu ku neeri da hakka sirun neeri yiga. N da kuyu ke laxami koretendaanun da, sere su ma katta n'a wure k'in da.»

²⁵ Yusufu ti tunkayugon da: «N yinmanke, an kuyu ku filli su wure ni baane ya yi, Alla ga wa riini fi be ja, a da ken ya tagumanc'an da. ²⁶ Na katun neeri do jogodu hakkanun neeri wa siinu neeri ya koyini, wure baane ya ni. ²⁷ Na xuumantun neeri do jogodu misun neeri, kun wa dullen siinu neeri ya koyini. ²⁸ N ga wa ke be konn'an da, haxiixan ya ni: Alla ga wa riini ke be ja, a da ken ya koy'an ḥa. ²⁹ Ku siinu neeri be faayi riini, i wa jaana jin siine yi Misira jamaanen su di. ³⁰ Ken falle, dullen siinun neeri wa riini, fo wo fo ga kite siino danginto ku di, a su wa yigene nan neeme, dullen wa jamaanen bonondini. ³¹ Dulle ke wa xoton, o ntaxa hari jin siinun neeman tagumance walli

Soora 41 ... kaara 92

xadi.³² Alla fanqe fi ke jaayen kanma, ken ya saabuda, a da kuyu ke koy'an ja ta fillo.

³³ «Ken di saasa, an na sere haqirante, fontuwaana ya mundunu n'a ja yingume yi Misira,³⁴ nan saage na gollijaaanu wutu, naxafa be nda kite kitayen siinun di, i na ken taxandi karagandin wutu,³⁵ i na kitayen siinun neeri naxafanun su kafu me yi debu xoorun di, na yillen kafu me yi n'a ja silafanda yi t'anken yaamariyen ja.³⁶ Dullen siinun neeri n'a ji biraadon gaben sawunten wa Misira, a na kisi dullen bononden ja.»

[Yusufu jaaye Misira yingumen ja]

³⁷ Yusufu haqirilan lijo tunkayugon d'i wuretaaxaanun su da,

³⁸ a t'i wuretaaxaanun da: «A ko, oku ra wa sere tana kitana, Alla ga da haqira sire kin'a yi xoyi ke yugo moxo?»³⁹ Ken falle, a ti Yusufu da: «Xo Alla d'an sondontuyindi ke su yi, ken di, sere su nta no fi be ga n haqirant'anken ja wall'a ga n fontuyint'an ja.⁴⁰ Anke ya wa jaan'in fankan fi su yaaxabugundaanan ja, jamaanen lenmen su maranden wa kinn'an ja m'a gant'in tunkayugaaxun xiiman ja, ken w'inke wall'an kaane.⁴¹ Saasa, n wa Misira jamaanen su maranden kinn'an ja.»⁴² A da tunkayugundoroman^h bug'i kitten ja n'a ro Yusufu kitten ja, n'a parindi haririnyiraamen di, na kanceeni r'a xannen ja.⁴³ A d'a setundi wotoro xerexerente fillandin di, na wuraanun wara d'a batte, i wa fentini nan ti: «Xa da killen wara! Xa da killen wara!» Ken moxo ya di, tunkayugon da ke ja Misira su yingumen ja.

⁴⁴ A saage nan ti Yusufu da: «Nke ya ni tunkayugon ja, ken darontaaxun wa toq'in kanma, nxa jamaanen kutten sere su ra nta sibire saxundini, a ga ma ja t'anken yaamariyen ja.»⁴⁵⁻

⁴⁶ Tunkayugon da misirantoxo sax'a yi Cofinati-paneha, na Osinati kin'a yi yaqe yi, diinanyingume Poti-feera renyaxaren ga ni bakka Oni deben di. Yusufu ga ji riini Misira tunkayugon

^h**41.42 tunkayugundoroma:** i ga ji tagumancen roono saafandun wure ti fi be yi xoyi tanpon moxo saasa.

banjen ɳa, a wuyun ni tanjikke siine. A bugu tunkayugon noqun ɳa, na jamaanen su wuru.⁴⁷ Kitayen siinun neeri noxon di, ɳiijen ni soxofoonun gaben bugundini.⁴⁸ Ku siinu neeri noxon di, Yusufu ni biraadon kafumana me yi, a ni soxoguppus xallun ritini debe xoore be ga n tinta n'i sawu mangaasan di non ɳa.⁴⁹ A da yillen gaben kafu me yi xo seyijuran moxo, a ma ni katta nan jaate gaboyen maxa.

⁵⁰ Katta dullen ga wa joppene, Yusufu yaqe Osinati saar'a da ti renyugu filli yi.⁵¹ Yusufu da sooman toxora Menaase, [a wure ga ni: «nan mungu»], bawo a ti: «Alla d'in mungund'in tooranun d'in faabankan su yi.»⁵² A da fillandin toxora: Efarayimu, [a wure ga ni: «nan jiidi»] nan ti: «Alla da d'in jiidi jamaane be n ga liix'a di».

⁵³ Bire be kitayen siinun neeri ga tinme,⁵⁴ kaawayen siinun neeri joŋe xo Yusufu ga d'a ko moxo be. Dullen ro jamaanun su di, nxo biraadon sawunten ni Misira jamaanen di.⁵⁵ Dullen ga joŋe Misirankon ragana, i ni dagana laxaduxaasa tunkayugon ɳa, a ni tin'i da: «Xa daga katti Yusufu yi, a ga na fi be k'axa da, axa na ken dabari.»⁵⁶ Dullen ga looge jamaanen su di bire be, Yusufu da mangaasanun laqen wuŋi, na yillen gaaga Misirankon ɳa. Ken falle, dullen ri xoto dagana d'a yi.⁵⁷ Soron ni bakka do banjen su yi nan ri yillen xobo Yusufu maxa, bawo dullen ni ga ro jamaanun su di.

[Yaquba renmun xiye dagana Misira]

42 ¹⁻² Yaquba d'a tu biraadon wa Misira. Ken di, a t'i renyugun da: «Axakun xa toxo yinme yere mefaayiyen ɳa? Xa daga fo xob'o da no, o n'a yiga nan toxo biraye di xoni.»³ Ken di, Yusufu gidanyugun tanmi daga biraadoxobe Misira.⁴ Nxa Yaquba ma duŋe Yusufu yaxido Beniyamina walla dagana, a ni kanna fo bure n maxa r'a kita.

⁵ Isirayila renmun do yillixobaanu tananun kije doome Misira, bawo dullen ni Kanaana ɳiijen su di.⁶ Yusufu ya ni jamaanen yingumen ɳa, a yan ni biraadon gaagana jamaanallenmen su yi.

Soora 42 ... kaara 94

A waaxinun ga kije, i sujud'a da seyen di.⁷ Yusufu ga d'i waaxinun wari, a d'i tu, nx'a ma duje tuyillenmaaxun dang'i do me naxa. A d'i tirindi ti xotoye yi: «Axakun bugu minna?» I d'a jaabi: «O yinmanke, oku ri bakka Kanaana jamaanen ya di, o ri biraadoxobe ya.»⁸ Yusufu d'i waaxinu ku tu, nxa, ikun m'aken tu.⁹ Ken ga ja, Yusufu haqiren yanqa, i ga da kuyu be war'i kanma. A t'i da xadi: «Axakun ni fiyaaxamundaanun ya yi, axa ri yere n'o jamaanen gundonun ya yaaxen mundu.»¹⁰ I t'a da: «O yinmanke, o ma ri ken ja, o ri biraadoxobe ya tan.»¹¹ Oku su ni yugo baanen renmun ya yi, o ni sere soobu ya yi, o hinti fiyaaxamundaanu yi.»¹² Yusufu t'i da: «Ke hinti tonju yi, axa ri jamaanen gundonun ya yaaxen mundu.»¹³ I ti: «O yinmanke, ken fe de, oku su ni yugo baanen renmun ya yi, o wa bakka Kanaana ya, o ni yugu tanmi do fillo ya yi, nxa fo tugunnen tox'o faaba wure, baane tana ji no, ken ntaxa no.»¹⁴ Yusufu t'i da: «N ga da ke be ko ya ni haxiixan ja, axa ni fiyaaxamundaanun ya yi,¹⁵ nxa, n wa riin'axa segesege: n kuna ti tunkayugon birantaaxun ja, axa nta bakka yere na tox'axa xoxone tugunne ke ma ri.¹⁶ Xa da baane wara d'a batte, kuttun wa toqo kason ja yere. Ken noxon di, n w'axa sefun segesegene, gen'axa ga wa fi beenu konni, tonju ga ni. Fin ga ma ja kundu ya, n wa kunana nan t'axa ni fiyaaxamundaanun ya yi.»¹⁷ Ken di Yusufu d'i raqen texe kason ja bito sikki.

¹⁸ Bito sikkandin koota, a t'i da: «Nke ni allankannaana ya yi, n ga wa riini haqirila be k'axa da, xa d'a golli, axa na kisi.

¹⁹ Gen'axa ga ni sere xullu yi, baanen tox'axa di kasonkan di, kuttun nan daga biraadon sunsi kan di, bawo dullen haxatin ya ni,²⁰ nan saage riini t'axa xoxone tugunnen ja, ken di, n wa saq'axa digaamun ja, axa wa kisini kallen xa yi.» I duje ke haqirila yi.

²¹ Ken falle, i ti me da: «O faayi ga yanganqate ya, o ga da fi be j'o xoxonen ja, a ga ji tooran di, a ga laxaruxaasa katt'o yi, o m'a terinka, saasa, oku yinme faayi ken toora ya di.»²² Rubeni saage nan t'i da: «N m'a k'axa da, axa n maxa fo bure ja Yusufu

yi? Nxa, axa m'in terinka, ayiw'a faayi lenki, a kallen tugaadun faayi ga waajib'o yi.»²³ I ma j'a tu, Yusufu w'i sefun faamunu, bawo sefekijnandaanan yan j'i naxa.²⁴ Yusufu laato bakk'i ya nan wu, nan saage riini sefe d'i batte, na Simonu wut'i di n'a raqen tex'i yinme jon di.

[Yaquba renmun saagaye riini Kanaana]

²⁵ Yusufu da yaamariyen kini, i n'i bootonun faga yillen ዘ, na baane su xaalisin saag'a yi, n'a r'i bootonun di, na silafandan xa kin'i ya. I da golle ke ja ken moxo di.²⁶ A gidanu d'i farun tiŋand'i yillinbootonun ዘ nan daga.

²⁷ Bire be, i ga ji tuumana wuron di, baane d'i booton laqen wuni, a w'a munda na yille kin'i faren ዘ, a xusa n'i xaalisin wari saq'i booton noxon di.²⁸ A t'i waixinun da: «Ee! I d'inke xaalisin saag'in ዘ de, a faay'in booton di yere.» Ken ga ja, i kanu nan saralle nan ti me da: «Alla da mani j'o ya ke yi?»

²⁹ I ga kije Kanaana bire be, i faaba Yaquba noqun ዘ, fo wo fo ga ja, i d'a su laxam'a da nan ti:³⁰ «Yugo be ga ni jamaanen yingumen ዘ, a d'o ragamoxon xotondi, a d'o sinma fiyaaxamundaanu ya y'i jamaanen di.³¹ Oku d'a jaabi nan ti: "Oku ni soro soobu ya yi, o hinti fiyaaxamundaanu yi.³² O ni renyugu tanmi do fillo ya yi, o su wa faabe baane ya yi, baane ntaxa no, fo tugunnen xa tox'o faaba wure Kanaana."³³ Yugo ke d'o jaabi nan t'i w'a munda n'a tu, gen'o ga ni tonjuntu yi, ken di, o na sere baane toxo no, kuttun nan ri biraadon sunsi kaadunkon ዘ. ³⁴ I nan saage dagana t'o xoxone tugunnen ዘ, ken ga na ja, i wa saq'a yi nan t'o hinti fiyaaxamundaanu yi, o ni tonjuntu ya yi, i w'o waaxi Simonu xa saagan'o yi, o ra wa yaarene jamaanen di xa, n'o haajunun yaaxe bugundi.»

³⁵ Ken falle, i ga da yillen yilla, baane su d'i xaalisin ni booton di, i d'i faaba ga da xaalisi ku wari, i su kanu.³⁶ Yaquba t'i da: «Ken di, axa w'a munda n'inke renmun su rag'in ዘ ya ba? Yusufu ken sanku, Simonu xa ntaxa yere, axa w'a munda na Beniyamina xa rag'in ዘ ya ba? Ken toora su wa saagene katt'inke

Soora 43 ... kaara 96

ya yi.»³⁷ Rubeni t'a da: «A xarif'inke yi, n wa saagene riini t'a yi katt'an ḥa, ken ga ma ḥa, an n'in renyugun filli su kari.»

³⁸ Yaquba ti: «Ayi, n lenmen nta dagana d'axa yi, a gida, ken bono, aken baane yan tox'in maxa, fo bure nda r'a kita killen di, nke wuyun ga kije noqu be, axa na r'in kari ti kunpan ḥa.»

[Beniyamina d'i gidanu dagaye Misira]

43 ¹ Dullen ni kamana n xoto Kanaana jamaanen di. ² Bire be

Yaquba kaadunkon ga duguta biraadon yigayen ḥa bakka Misira, a t'i renyugun da: «Xa saage dagana biraado tana xobo riini.»³ Yahuuda t'a da: «N faaba, Misira yingumen d'a xurand'o da, nan t'o ga na daga, o xoxonen ga nta d'o batte, i nt'o bisimillana. ⁴ An ga na duje Beniyamina walla d'o batte, o wa dagana biraadon xobo riini. ⁵ An ga ma duje xa, o ra nta dagana de, bawo yugon t'o da, i ntax'o bisimillana, o xoxonen ga nta d'o batte.»

⁶ Faaben t'i da: «Axakun xa da ke golli bure j'inke yi mani yi, nan ti yugon da, xoxone tana w'axa maxa?» ⁷ I t'a da: «Yugon yinme yan segesegend'oku d'o kaadunkon kanma nan ti: "Axa faaba wa birene? Xoxone tana w'axa maxa no?" A ga d'o tirindi ku beenu yi, o da kun ya jaaben kin'a yi. Oku ma ni katt'a tuunu nan t'a wa riini t'o n li t'o xoxonen ḥa.»

⁸ Yahuuda saage tin'a da: «N faaba, o xoxonen wara riini d'o yi, o n daga, anken d'oku d'o leminu, o na toxo birene, ken falle, calle tu nt'oku yi de. ⁹ Nke w'in yinmen roon'a wure, an w'a fi tirindin'inke yi, n ga ma saage riini t'a yi katt'an ḥa, n wuyun wuccen su, an nan kut'in di. ¹⁰ Ayiwa, a faayi, gen'o ga ntanax leeble, o ni katta ta fillo jaana.» ¹¹ Faaben t'i da: «Xoyi dagayen waajibi, ken di, xa d'o jamaanen fo siru yogo falla ke yugo yi, xoyi futaade fonne do kanbaren do latikolon do yaage fonne, a do pisitasin do amandi, [kun ga ni yittirenmu yogo yi]. ¹² Axa do xaalisi haqe be gan xawa dagana xa d'a fillo wutu, axa ga da xaalisi be j'axa bootonun di, xa saage t'a yi, a ra wa jaan'i ga samu ya. ¹³ Xa d'axa xoxonen wutu, axa nan saage katti ke yugo

yi.¹⁴ Yelli *Alla katudanken* ga na ke yugo hinnand'axa yi, axa n saage riini ti Simonu do Beniyamina ya. Fi be ga n'inke xibaaren ηja: n na rentanjaaxu, ken ni Alla rakutun ηja.»

¹⁵ Yusufu gidanu d'i sanbanun wutu, a do yilli jonkon me fillo. I d'i xoxone Beniyamina daga d'i batte Misira, Yusufu noqun ηja.

¹⁶ Yusufu ga da Beniyamina wari d'i batte, a t'i kan fiyaaxabugundaanan da: «Daga ti kuunu y'in noqun ηja, an na daaba xurusi na yigande dabari, kuunu wa yiraxatana d'in batte lenki.»¹⁷ Yugo ke da Yusufu yaamariyen j'i moxon di nan daga yugu ku suns'i kamanyugon kaara.

¹⁸ Bire be, i ga ro Yusufu kan di, i kanu, i d'a sinma t'i ga da xaalisi be j'i bootonun di terende fanan di, ken ya saabuda, i d'i riti yere, i w'a munda nan xen'i ya na fo bure j'i ya n'i farun wutu n'i ja komu yi.¹⁹ I ronte kan di, i tinto gollinjaanan ηja nan t'a da:²⁰ «Ee! O yinmanke, oku ri biraadoxobe yere ta fana,²¹ o saagante, wuron ga ro, o ga yanqa, o ga d'o bootonun wuji, baane su xus'i xaalisin haqen j'i booton di, nxa, o d'a ri d'o yi saasa,²² o do xaalisi tana ri d'o yi na biraadon xobo, o m'a tu, kon da xaalisi ke war'o bootonun di.»²³ A t'i da: «Xa d'axa haqirun taaxundi, xa maxa kanu fo wo fo yi. Axa Alla d'axa faaba Alla yinme yan da xaalisin war'axa bootonun di, ken ga fe, nke yinme yan d'axa yillijonkonun sawu.»

Ken falle, a da Simonu laawara nan li t'a yi kuttun noqun ηja.

²⁴ A ri ti waaxinu ku su yi Yusufu kan di na jin kin'i ya, i n'i taanun yanqi nan saage na sokke war'i farun wure.²⁵ I da sanbanun moxonsirondi na Yusufu riyen dugu kincigan ηja, bawo, i ji ga d'a mugu nan t'i wa yiraxatana d'a yi non ηja.

²⁶ Gelli Yusufu ga r'i noqun ηja baane, i da sanbanun kin'a yi na sujudin xenund'a da seyen di.²⁷ Yusufu d'i kuupi n'i tirindi: «Axa yugo xasen wa no, axa ga da ke be xibaaren k'in da, a wa birene?»²⁸ I t'a da: «O yinmanke, o faaba, an xidimindaana, a wa no, toora su nt'a yi.» I saage nan sujud'a da xadi.²⁹ A ga da Beniyamina wari, i yaxido, a t'i da: «Ke ya n'axa xoxone tugunne be axa ga d'a fi ko ba?» A t'a da: «Ari n'an deema, n lenme.»

Soora 44 ... kaara 98

³⁰ Yusufu ga d'i xoxonen wari, hinnayen xusa nan yanq'a sondonmen di n'a yaaxanjin yanqandi, a d'a jewondi dagan'i konpen di nan wu no. ³¹ A ga d'i yaaxanjin yanqi, a saage riini, n'i wuyen fuxundi, na yaamariyen kini, yiganden nan taxandi. ³² I da Yusufu yiganden kin'a y'i dura, n'a waixinun xa war'i dura, Misiranko beenu xirinten ga ji na kun xa yiganden kin'i ya, i dura, i do Abaraaninun ma ji katta yigene doome, bawo ken kabanten n'i diinan di. ³³ Yusufu waixinun ga j'a jon di, i taaxunten ji ti meerabatuye yi nan giri sooman ja nan dag'a wara lagaren ja. I yinmenu ji kamana me faayi, i kayihinte. ³⁴ Yusufu d'i yiganden yogo kin'i ya, na ken me karago kini Beniyamina ya, i toxo no, nan mini do Yusufu yi m'i ga wa moonakini.

[Jiranqollen wariye Beniyamina booton di]

44 ¹ Fi falle, Yusufu da yaamariyen kin'i kan

fiyaaxabugundaanan ja nan ti: «Xa da ku soro bootonun faga biraado haqe be, i ga ra w'a wure dagana, axa na baane su xaalisin saag'a y'i booton di. ² I su fo tugunne, an n'a xaalisin saag'a yi nan saage n'in godoxullenjiranqollen war'a booton di.» Yusufu gollinjaanan da yaamariyen j'i moxon di.

³ A yillankaran soxuba fana, i d'i d'i farun laawara dagana. ⁴ I ga bugu deben di na wuccinne ja, Yusufu t'i gollinjaanan da: «Giri fane, an na noro ku di, an nan t'i da: "Axakun xa da mani ja ke yi, na fo siren tuga ti fo buren ja, ⁵ n'o kamanyugon godoxullenjiranqollen fayi? A ga wa minni ti ke be yi, a d'a ga w'i fiinun faayini t'a yi. Axa da fo bure xoore ja de!"»

⁶ Gollinjaanan nor'i di na sefe ke saagand'i da. ⁷ I t'a da: «O yinmanken xa w'oku jaragini kundu kan moxo? Ari n'o tanga ken ja. ⁸ O ga da xaalisi be j'o bootonun di Kanaana, o d'i saage riini. Oku ra wa hinna xaalisi walima kanje fayin'an kamanyugon kan di xadi kan moxo? ⁹ O ga na jiranqolle ke ji sere su yokken di, o wa ken kaman kalli, o kuttun wa jaana anken da komu yi.» ¹⁰ Gollinjaanan t'i da: «A siro, jiranqollen

ga na wari fi be maxa, ken wa jaan'in kome yi, kuttun wa walle.»¹¹ I xusa n'i likkun yanqandi tawuye di, baane su d'i booton laqen wuni. ¹² Gollinjaanaan da bootonun su faayi, n'a raqe raga fo xooren xallen ɳa n'a lagarindi fo tugunnen xallen ɳa. Jiranqollen wari Beniyamina booton di. ¹³ Ken ga ja, i su d'i yiraamun booxo-booxo, nan saage na likkun setundi nan daga deben noxon di.

[Yahuuda moxonkonne Yusufu da]

¹⁴ Yahuuda d'i waaxinun daga Yusufu kan di, i d'a yinme ji no, i sujud'a da seyen di. ¹⁵ Yusufu t'i da: «Axa da mani ja ke yi? Axakun nt'a tu nan ti sere be wa xoy'inke moxo, fi ra nta fuxun'an ɳa?» ¹⁶ Yahuuda jaabindi nan ti: «O kamanyugo, sefe ntax'oku maxa n'a ko, fo wo fo ntax'o maxa n'o du xurandi t'a yi, Alla yinme ya n d'o fo buren farasa. Ken di saasa, o su n'an komu yi, o do jiranqollen ga wari fi be booton di.» ¹⁷ Yusufu t'i da: «Ari n'in kisindi ken ɳa, fin ra nta kiitini kundu, ken ni toojande ya yi. Jiranqollen ga wari fi be maxa, ken ya wa toqo yere kome yi, axa kuttun na kisi nan saage dagan'axa faaba noqun ɳa.»

¹⁸ Yahuuda tinto Yusufu yi nan t'a da: «N yinmanke, anken nafa yere lenki, an do Misira tunkayugon su ni baane yi. Ken saabuda, n nt'a munda nan l'an gaccen di, haqu tox'in da, sefu w'in maxa n'i ko. ¹⁹ Ta fanan ɳa, an d'o tirindi, gen'o faaba ga wa birene, a do geni xoxone tana ga w'o maxa. ²⁰ O d'an jaabi nan ti: "O faaba wa birene, nx'a xirisaaxu, xoxone xa w'o maxa, a da ken kit'i xirisaaxun ya di. A wa ken ya munda moxo siri, bawo, ken baane yan tox'a max'i baatayaxaren renmun di, renyugo baanen bono. ²¹ An t'o n li t'a yi, an w'a munda n'a wari. ²² O t'an da: "O yinmanke, lemine ke ra nta bakk'i faaba wure, ken ga na ja tani, faaben wa kalla." ²³ An t'o d'o xoxone ke ga ma ri, an nt'o bisimillana. ²⁴ Ken ga ja, o saage dagan'o faaba noqun ɳa, an xidimindaana, an ga da fi be ko, n yinmanke, na ken laxam'a da. ²⁵ Bire be, a ga t'o n saage riini biraadoxobe,

Soora 45 ... kaara 100

²⁶ o t'a da: "O ra nta riin'o xoxonen ga nta d'o yi, ken falle, jamaanen yingumen nt'o bisimillana." ²⁷ Faaben t'o da: "Axa w'a seedo, n kaagunyaxare Raheli da renyugu filli baane ya kin'in ηa. ²⁸ Baane sanku kun di, n sinmayen di, gundufo yogo yan d'a yiga, bawo n m'a wari xadi abada. ²⁹ Axa w'a munda nan daga ti ke xa yi! Fo bure nda r'a kita killen di, nke wuyun ga kije noqu be, axa w'in kalli ti kunpan ηa de!"

³⁰ Ken di saasa, n yinmanke, nke ra wa saagene kan moxo katt'in faaba yi, leminen nta d'o yi? Faaben xa yonkin jonginten wa ke lemine ya yi. ³¹ A ga ma r'a wari d'o yi, a wa kalla, ayiwa, a ra nta bakk'oku yinmen di, i wa tin'o da ke me yintinxulle kari ti buttinxaaasan ηa. ³² Nan kafu ke su y'in yinmanke, nke yan d'in yinmen ro lemine ke xarifan wure n faaba jon di nan t'a da: "N ga ma saage riini ti lemine ke yi, an nan kutind'in wuyu wuccen su." ³³ Saas'in yinmanke, nke xoni w'anken jaagana, nke wa toqo yere komaaxun ηa, lemine ke n saage dagana d'i gidanu yi. ³⁴ N ra nta saagene moxo su di dagan'in faaba noqun ηa, n'a toxo lemine ke nta d'in ηa. Buttinxaaasa be wa riini sax'in faaba kanma, n ra nta riini katta ken mujini.»

[Yusufu du koyiy'i waixinun ηa]

45 ¹ Yahuuda ga duguta sefen ηa, Yusufu ma katt'i du ragana moxo su di hinnayen η'i gollipaajaanon jon di, a da yaamariyen kin'i n bugu. A yinme baane toxo d'i waixinun ηa no, ken di, a d'i du koy'i ya. ² Nxa, a ji kamana n wu moxo siri ma Misirankon ga w'a mugunu na xibaaren kijandi tunkayugon noqun ηa. ³ Yusufu t'i waixinun da: «Nke ya ni Yusufu yi! N faaba wa hinne birene?» I siginten toxo, i ma katt'a jaabini. ⁴ A t'i da: «Xa tint'in ηa!» I tint'a yi, a t'i da: «Nke ya ni Yusufu yi, axa waaxi, axa ga da ke be gaaga Misira banjen ηa. ⁵ Xa maxa kanu, xa max'axa du jaragi t'axa d'inke gaaga ke moxo di. Alla yinme yan d'inke wara riin'axa kaane yere, yelli nan kisindi. ⁶ A siinun filli ya ni ke yi, dullen ro jamaanen di, siinu karagi tana wa riini, tifinde nt'a di, fatande nt'a di. ⁷ Ken ya ni, Alla d'inke

wara riin'axa kaane yere, n'axa kisindi dullen ɳa, axa na soxoden gaben kita ke jamaane di. ⁸ Axakun m'inke riti yere de, Alla yan d'in riti yere, n'in ɳa tunkayugon sere tintun yingumen ɳa, n'in ɳ'a kan xibaaren fiyaaxabugundaanan ɳa, n'in ɳa Misira su yingumen ɳa.

⁹ Saasa, xa d'a jewondi, axa n daga xibaaren kijand'in faaba yi nan ti: "An lenme Yusufu ti: 'Alla d'i ɳa Misira su yingumen ɳa, an n'a jewondi nan r'in noqun ɳa. ¹⁰ An wa taaxunu Goseni maran di, nke yinme tintoyen di, an d'an renmun d'an kisimaaru, a d'an tanmisun do naanu, a do naabure su ga w'an maxa.

¹¹ Non ɳa, n n'an hanmiranfon su kijand'an ɳa, an d'an kaadunkon d'an daabanu, fo wo fo lafi nt'axa ragana, bawo kaawayen siinu karagi tana wa falle.' "»

¹² Yusufu ti xadi: «Axa yaaxen w'in ɳa, n xoxone Beniyamina xa yaaxen w'in ɳa, nke yinme Yusufu ya wa nan sefe d'axa yi. ¹³ Ken di, xa dag'in faaba ni, sigira xoore be ga w'in maxa Misira yere, a d'axa yinme ga da fi be wari, n'a su laxam'a da, axa n'a jewondi nan li t'a yinme yi yere.» ¹⁴ Yusufu fanam'i xoxone Beniyamina di, i filli su wa na me sunbu-sunbu nan wu.

¹⁵ Yusufu wunten d'i waixinun kuttun sunbu-sunbu, ken falle, i d'a sefellenmaaxu.

[Yaquba riye Misira]

¹⁶ Ayiwa, xibaaren kije tunkayugon kan di nan ti Yusufu waixinun li Misira. Tunkayugon yinme d'i wuretaaxaanun ɳaxali ti xibaare ke yi moxo siri. ¹⁷ A ti Yusufu da: «A k'an waixinun da, i n'i daabanun tijandi nan saage dagana Kanaana, ¹⁸ kuudo nan li t'i faaba d'i kaadunkon su yi yere. N w'i taaxundini jamaanen noqu neemanten di, i na bir'a soxofoonun fo siren ɳa, ¹⁹ i na sinwotoronun wutu dagana, i d'i yaqun d'i renmun d'i faaba n li. ²⁰ I n maxa nimisi do fo toxonte yi no, bawo, i riini taaxu Misira noqu neemanten ya di.»

²¹ Isirayila renmun daga xoy'a ga k'i da moxo be, Yusufu da sinwotoronun do silafandanun kin'i ya ti tunkayugon yaamariyen

Soora 46 ... kaara 102

ŋa. ²² A da yiran kurunba kin'i baane be su yi, xa Beniyamina, a da ken xallen ja karago yi na kamu sikki godongalanne xa kin'a yi. ²³ A xiyind'i faaba xa da: faru tanmi tiŋanten wa ti Misira fo sirun ŋa, faru tanmi tana, kun tiŋanten wa yillen do buurun do biraado tananun ŋa terende ke saabuda. ²⁴ A d'i waaxinun wara dagana nan t'i n maxa manqanjen ŋa killen di.

²⁵ I bugu Misira nan kijé Kanaana jamaanen di, i faaba Yaquba noqun ŋa. ²⁶ I t'a da: «Yusufu wa hinna birene, a yinme ya ni Misira su yingumen ŋa.» Yaquba kuurunten toxo, bawo, a saxunte ma j'a yi. ²⁷ Nxa, Yusufu ga da fi be k'i da, i ga d'a su laxam'a da bire be, a d'a yinme ga da sinwotoronun war'i wutuyen xannen maxa dagana Misira, a yonkin saage. ²⁸ A ti: «Ke wase, n ntanax fo wo fo tirinde jaana xadi, n renme Yusufu wa birene. Yell'in ga n'a wari n'in kallen saama.»

[Yaquba dagaye Misira]

46 ¹ Isirayilaiⁱ da killen raga, a do fo wo fo ga j'a maranden di.
I ga kijé Beri-saba, a xurusind'i faaba Isaaxa Alla da.

² Wuron di, Alla sefe d'a yi wundiye di. A d'a gangu: «Yaquba! Yaquba!» Yaquba d'a jaabi: «Naamu.» ³ A t'a da: «Nke ya ni Alla yi, an faaba Alla. Maxa kanu dagana Misira, n wa riini xabiila xoore bug'an di no. ⁴ Nke yinme wa dagan'an sunsi Misira, n'an soxodun xa saagandi riini, an faatiyen di, Yusufu yinme ya w'an yaaxun texene.»

⁵ Yaquba ga bugu Beri-saba, a renmun d'a rondi sinwotoronu beenu ga bugu *Misira tunkayugon* banjen ŋa, kafun'i yaqun d'i renmun ŋa. ⁶⁻⁷ I d'i daabanun do naabure fo wo fo ga j'i maxa Kanaana jamaanen di, i d'i daga Misira. Ken moxo di, a d'i soxodun su daga d'i ya: a renyugun d'a renyaxarun d'a kisimaaru.

ⁱ46.1 *Isirayila*: Isirayila do Yaquba su ni sere baane ya toxo yi.

[Yaquba kaadunko]

⁸ Isirayilanko be ga daga Misira, kun ga ni Yaquba d'i renmun d'i kisimaarun ḥja, i toxonun faayi:

Sooma ni Rubeni yi. ⁹ Rubeni renyugun ni: Hanoxi, Paalu, Heceroni do Karimi.

¹⁰ Simonu renyugun ni: Yemuyeli, Yamina, Ohadi, Yaxini, Cohaari do Sawulu, ken ma ni Kanaananke yi.

¹¹ Leewi renyugun ni: Geresooni, Qehati do Merari.

¹² Yahuuda renyugun ni: Eri, Onaani, Seela, Pereci do Jerahi. Eri do Onaani, kun faati n'i toxo Kanaana jamaanen di. Pereci renyugun ni: Heceroni do Hamuuli.

¹³ Yisakari renyugun ni: Toola, Puuwa, Yoba do Simerooni,

¹⁴ Sebulunu renyugun ni: Seredi, Elooni do Yahaleeli.

¹⁵ Ku ya ni Yaquba soxodu beenu ga bugu Leewa yi, i ga saare Mesopotamij, renyugun d'i renmu kafun'a renyaxare Diina yi, i su kafumante tanjikke do soro sikki.

¹⁶ Gaadi renyugun ni: Cifoni, Haagi, Suuni, Eceboni, Eeri, Arodi do Arayeli.

¹⁷ Aseeri renyugun ni: Yemina, Yisewa, Yisiwi, Bariya, a d'i saaxanbaanayaxare Serahi. Renyugu filli ji Bariya maxa, kun ni: Heberi do Malikiyeli.

¹⁸ Ku ya ni soxodu tanmi do tunmu be Yaquba ga d'i kita Silipa yi, ken ga ni Labani ga d'i komi yaxare be kin'i renyaxare Leewa yi.

¹⁹ Yaquba yaqe Raheli renyugun ni: Yusufu do Beniyamina.

²⁰ Yusufu, ken ji Misira, a da renyugu filli kit'i yaqe Osinati yi, ken ga ni Poti-feera renyaxaren ḥja, Oni diinanyingume. Kun renyugu filli ni: Menaase do Efarayimu.

²¹ Beniyamina renyugun ni: Beela, Bexera, Asebeli, Geera, Nayamani, Eehi, Roosi, Mupiimi, Hupiimi do Aredi.

²² Ku ya ni Yaquba ga da soxodu tanmi do naxato be kit'i yaqe Raheli yi.

^j46.15 *Mesopotami*: Joppaye 25.20 wuredun fatanpanciyen faayi.

²³ Daani renyugon ni Husimu. ²⁴ Nafutali renyugon ni: Yahaceli, Guuni, Yecer do Silemu. ²⁵ Ku ya ni soxodu neeri be Yaquba ga d'i kita Biliha yi, ken ga ni Labani ga da komi yaxare be kin'i renyaxare Raheli yi.

²⁶ Yaquba soxodu be ga daga d'a batte Misira, i su kafumanten ni tandunme do soro tunmi, kafun'a kalliyaxarun ḥa. ²⁷ Ken di Yaquba koren jaate Misira, nan kafu Yusufu d'i renyugun filli be ga saare no: tanpeere sere.

[Yaquba taaxuye Misira]

²⁸ Bire be, Yaquba d'i koren ga ni killen di, a da Yahuuda wara dagan'i kaane, a n'a ko Yusufu da, i w'a killen di riini Goseni.

²⁹ Yusufu xus'i wotoron moxonsirondi, nan dag'i faaba gemu Goseni. Gell'a ga d'a wari baane, a fanam'a di na wucce laate wu. ³⁰ Isirayila t'a da: «Saasa xoni, n ra wa kalla, bawo n d'an wari, n danqanaax'a kanm'an wa birene.»

³¹ Ken falle Yusufu t'i waixinun d'i faaba koren kutten da: «N wa dagan'axa riyen ko tunkayugon da, nan t'axa ri kaf'in ḥa yere bakka Kanaana. ³² N w'a xibaarini xa nan t'axa ni daabamaraanun ya yi, axa d'axa tanmisun d'axa naanu, do fo wo fo ga w'axa maxa, axa d'i su ri. ³³ Tunkayugon ga n'axa tirindi: "Axa golle ni mani yi?" ³⁴ Axa n t'a da: "O yinmanke, oku ni daabamaraanu ya yi, gell'o tugunnu ma saasa, x'o solo fananun moxo." Ken ya di, yaamariyen wa kinn'axa n taaxu Goseni maran di, bawo Misirankon nta nagaanana munda.»

[Yusufu soron koyiye tunkayugon ḥa]

47 ¹ Yusufu daga *tunkayugon* xibaari ti: «N faaba d'in gidanu ri bakka Kanaana, i d'i tanmisun d'i naanun d'i naaburen su, saasa n xaw'i jiini Goseni maran di.» ² Ken falle, Yusufu d'i waixinu karagi koyi tunkayugon ḥa. ³ Tunkayugon t'i da: «Axakun xa gollen ni kan xa yi?» I ti: «O yinmanke, oku gollen ni tanmisumarayen ya yi, x'o solo fananun moxo. ⁴ Kaawayen xot'o jamaanen di, Kanaana, sokke ntaxa no daabanun ga w'a yigana,

ken ya n'o ga ferego riini yere, ken di, o w'a mundun'axa maxa ti darontaaxu yi, o n taaxu Goseni maran di.»⁵ Tunkayugon ti Yusufu da: «A k'an faaba d'an waixinun da, i n bisimilla.⁶ Misira w'an sagon di, i taaxund'a noqu neemante di. A ga liñ'i da, i n daga taaxu Goseni maran di. Gen'an wa gollijanjaana siru t'i di, kun beesind'inke yinme daabanun xibaaren ḥa.»

⁷ Yusufu d'i faaba xa koyi tunkayugon ḥa. Yaquba d'a kuuni ti darontaaxu yi. ⁸ Tunkayugon d'a tirindi: «An wa siinu manime?» ⁹ Yaquba ti: «N wuyun ni kame do tanjikke siine. Feregoyen gab'in birantaaxun di do noqunun ḥa, jaarabun gab'inke kanma moxo buru, n ra nt'in soro fananun wuyun me kitana.»¹⁰ Ken di, Yaquba da tunkayugon nawaari nan duw'a da, nan daga.

¹¹ Yusufu d'i faaba d'i waixinun taaxundi Misira noqu neemanten di, Rameseesi deben tatten ḥa, na piije ke halaalaaxun kin'i ya xo tunkayugon ga da yaamariyen kini moxo be. ¹² A da biraadon kin'i faaba yi, haqe be ga w'a d'i kaadunkon su sirono.

[Yusufu gollijanmoxo kaawayen haxati]

¹³ Dulle ke ji ga xoto, fo wo fo ma ji n'a yiga xadi, Misira do Kanaana jamaanen su, soron ji ga joje laahunu. ¹⁴ Yusufu da Misira do Kanaana xaalisin su kafu me yi ti yillen gaagayen ḥa soron ḥa, nan dag'a wara tunkayugon kan di. ¹⁵ Bire be xaalisin ga jeme Misira do Kanaana su di, Misirankon daga Yusufu noqun ḥa nan ti: «Yinmanke, o xaalisin su jeme de, an nta fo kinn'o yi n'a yiga, walim'an w'o toxon'o n kara ya?»¹⁶ Yusufu ti: «Xaalisi ga ntax'axa maxa, xa ri t'axa daabanun ḥa, o n'i faraaxu biraadon ḥa.»

¹⁷ I d'i daabanun ri Yusufu noqun ḥa, a da biraadon faraax'i ya siinun do faru, tanmisun do naanu. I da ken siine biraadon kita, i daabanun faraaxen ḥa. ¹⁸ Ken siinanyilla, i ri Yusufu ni xadi nan ti: «Yinmanke, o ra ntax'o fo wo fo fuxindin'an ḥa, o xaalisin jeme, o daabanun su xa j'an xalle yi, fo wo fo ntax'o maxa saasa m'o yinmenu yinkollanqottun d'o piijenqottu.¹⁹ An w'o

toxon'o n kara, o njijun xa wa bonno? Biraadon faraax'o yi
njijenxotten ḥa, oku yinme d'o njijenxotten su na ḥa
tunkayugon xalle yi. Yillinoxode kin'o yi, o n bire, n'o teenun xa
bugu sokken di.»

²⁰ Yusufu da Misira njijenxotten su xobo tunkayugon da, bawo
dullen saabuda, Misirranko d'i su faraaxu biraadon ḥa. Ke moxo
di jamaanen su ḥa tunkayugon xallen ḥa, ²¹ na be su j'a da
kome yi, nan giri jamaanen yinme m'a yinbaane. ²² Yusufu ma ni
diinanyingumun baane ya njijenxottun xobono, n'a sababun ḥa
tunkayugon sariya wutunte y'i da, a yinme yan ni kun birandini,
ken ya saabuda, i m'i teenun gaaga.

²³ Yusufu da jamaanallenmun xiri nan t'i da: «Saasa, nke
d'axakun d'axa teenun xobo tunkayugon da, n wa yillinoxoden
kinn'axa yi na teenu ku soxo, ²⁴ nxa fatandibiren ḥa, axa w'axa
soxofoonun taxandi karagandin kinni tunkayugon ḥa, a kutte
n'axa yinme xallen ḥa. Axa w'axa d'axa kaadunkon biraadon
bakk'a di, na yillinoxoden xa bug'a di.» ²⁵ I t'a da: «O yinmanke,
anken yan d'o kisindi bakka kallen ḥa, ken d'o duje tunkayugon
komaaxun ḥa.» ²⁶ Ke moxo ya ni, Yusufu ga da sagallen sariyan
taaxundi Misira jamaanen di, a ga wa taadi hari lenki:
soxofoonun taxandi karagandin wa kinni tunkayugon ḥa, ma ga
nta diinanyingumun baane yi, kun teenun hinti tunkayugon xalle
yi.

[Yaquba fiinun lagaru]

²⁷ Isirayilankon taaxu Misira jamaanen di, Goseni maran di, na
ken mara noqu yogonu halaalaaxundi, na renmun kita no, nan
gabo moxo siri. ²⁸ Yaquba da siinu tanmi do neeru ya ḥa Misira,
nx'a wuyun kafumanten ni: kame do tannaxate do siinu neeri.

²⁹ Bire be Isirayila ga d'a t'i faati haxatin kije, a d'i renyugo
Yusufu xiri nan t'a da: «N w'a munda gen'in darontaaxu ga w'an
maxa, an n'an kitten sax'in kitten di^k, na lahidun wut'in da, nan

^k47.29 *an n'an kitten sax'in kitten di*: Joppaye 24.2 wuredu
fantanpanciyen faayi.

t'an nt'in burunu Misira yere.³⁰ N ga na faati, an nan dag'in rond'in sere fananun xaburun di.» Yusufu t'a da: «N faaba, n wa ken jaana.»³¹ Isirayila d'a xotond'a kanm'a n kuna, Yusufu kun'a da. Ken ga ja, Isirayila da sujudi xendund'i taxen yinmun ja.

[Yaquba duwaye Yusufu renmun da]

48 ¹ Ku fiinu dangi falle, a koni Yusufu da t'a faaba ma saha. A d'i renyugun filli xusa nan dag'a noqun ja, Menaase do Efarayimu. ² A ga ko Yaquba da t'a renyugo Yusufu r'a duxura, a d'i du xoto nan giri nan taaxu taxen di. ³ A ti Yusufu da: «*Alla katudanken* bang'in da Luusa, Kanaana jamaanen di nan duw'in da. ⁴ A ti: "N wa riini bonconjen gaben kin'an ja, n'an ja xabiila gabe kisima yi. N wa ke jamaane kamanaaxun kinn'an soxodun ja, i w'a marana badaa." ⁵ Ayiwa, an ga d'an renyugu filli be kita yere, Efarayimu do Menaase, katt'in ga wa riini, an renmu f'i ya de, nke ya renmun n'i ya, n w'i ragana xo Rubeni do Simonu moxo. ⁶ Nxa, renyugu be tana nda saar'an da kun falle, kun wa toq'an xallaaxun di. I d'i gidanyugu fananu ku renmun ya wa jaana xiyyentalen baanu yi. ⁷ N da ke j'an ma Raheli saabu da, bawo, n riyyinte bakka Mesopotami, n ga tinto Efarata yi Kanaana jamaanen di, a faat'in maxa. N d'a rondi killintatten ja no. I wa tini non da lenki: Betilahemi.»

⁸ N'a toxo sefen ja, a da Yusufu renyugun wari, a tirindindi: «Ku ni ko yi?» ⁹ Yusufu t'a da: «Ku ni Alla ga da renyugu be kin'in ja yere.» Yaquba t'a da: «I tintond'in ja n nan duw'i da.»

¹⁰ Isirayila ni ga xaso n'a yaaxun laahundi moxo siri, a ma ni fo soobe walli xadi. Yusufu d'i renmun tintond'a yi, a d'i sunbu-sunbu n'i bolli katt'i du yi, ¹¹ ken di nan ti Yusufu da: «Nke ma j'a jikkin'in w'ancken walli xadi, a faayi, Alla da har'an renmun koy'in ja.» ¹² Ken di Yusufu d'i renmun yanqandi bakk'a taanun kanma, nan sujudi seyen di. ¹³ Ken falle, a d'i filli raga t'i kittun

Soora 48 ... kaara 108

ŋa: na Efarayimu raga t'i tayen ŋa, n'a gemundi Isirayila¹ noogen banjen ŋa, na Menaase raga t'i noogen ŋa, n'a gemundi Isirayila tayen banjen ŋa, n'i tintond'i kisima yi xadi. ¹⁴ Nxa, Isirayila d'i kittun barati me di, n'i tayen gemundi Efarayimu yinmen ŋa, ken be ga ni fo tugunnen ŋa, n'i noogen gemundi Menaase yinmen ŋa ken be ga ni sooman ŋa. ¹⁵ Ken d'a duwa, nan ti:

«N wa Kamanen jaagana, aken be, n kisima Ibirahiima d'in faaba Isaaxa ga d'i birantaaxun j'a maranden di,
na Kamanen jaaga, aken be ga d'in tanga gell'in saaraye ma lenki,

¹⁶ yelli malika be ga d'in tanga fo buren su yi,
a na ku renyugu filli barikandi,
i saabuda soron nan toxo sinmen'in ŋa,
i n toxo sinmen'in kisima Ibirahiima d'in faaba Isaaxa yi,
i n barike na soxoden gaben kita jiijen kanma.»

¹⁷ Yusufu ga d'a wari faaben w'a yi n'i tayen saxu Efarayimu ya yinmen di, ken ma liŋ'a da, a da faaben tayen raga t'i w'a yillana Menaase yinmen di nan t'a da: ¹⁸ «N faaba, an samu de, ke ya ni sooman ŋa, an tayen sax'a yinmen di.» ¹⁹ Nxa faaben bara nan ti: «N w'a tu, n w'a tu n renme, Menaase yinme soxodun wa riini gabو, nx'a yaxido ke ya soxodun wa riini gabо diin'aken ŋa nan ja xabiila gabe yi.»

²⁰ Ken kootan ŋa, a duw'i filli su da nan ti: «Isirayilankon wa riini duwaawun mundu Alla maxa t'axa toxonun ŋa nan ti:

"Ari n'an barikandi xo Efarayimu do Menaase moxo."»

Ke moxo di, Isirayila da Efarayimu wara Menaase kaane.

²¹ Ken falle, a ti Yusufu da: «N faatiyen ntaxa laato, nxa Alla wa d'an batte, a wa riin'an saagandi dagan'an sere fananun jiijen di. ²² Fi be ga n'inke yi, n wa riini taqe kin'an ŋa, a ga n gab'an waixinun xallen ŋa, ken ga ni Sixemu jiijen ŋa, n da non raga Amorinun ŋa t'in kaafan d'in bundanŋun ŋa.»

^{148.13} *Isirayila*: Isirayila do Yaquba su ni sere baane ya toxo yi.

[*Yaquba renmun xibaariye t'i tagaxannen ɳa*]

49 ¹ Ken falle, Yaquba d'i renmun taaxundi nan t'i da:

«Xa d'in terinka, axa ga wa riini ja ke be yi n n'a k'axa da.

² Xa d'in terinka, Yaquba renmu,

xa d'axa faaba Isirayila^m terinka.

³ «Anken Rubeni n'in sooman ya yiⁿ,
n d'an fana ya kita n'in toxo honnanqayaaxun di,
n hakkan tinmante,
an d'an maarenmun su firi hooraaxun do fankan di.

⁴ An senbenten ni xo ɳame,
nx'an ntanaxa ɳaana kaananke yi,
bawo, an duje saq'an faaba saxuran ɳa,
nan kafu d'a yaqen yogo yi^o.

⁵ «Simonu do Leewi ni kappallenmun ya yi,
i kappen wa fo buren ya kanma,

⁶ nxax, yell'in taqe ga nta ron'i kappen di,
a ga nta ron'i janban di,
bawo, i butuyen da, i da soron ɳa lunjuranto yi,
i yonkillijon da, na soron kari xo daabanu^p.

⁷ Alla nt'i barikandin'i butuye buren saabuda,
a nt'i barikandin'i fitinaye buren saabuda.

I soxodun wa riini taxandi Yaquba renmun naxa,
nan sanqi-sanqi do Isirayila jamaanen ɳa.

⁸ «Yahuuda, anken waaxinun wa riin'anke ya tiiga^q,

^m49.2 *Isirayila*: Isirayila do Yaquba su ni sere baane ya toxo yi.

ⁿ49.3 Joppaye 10.15 faayi

^o49.4 Joppaye 35.22 faayi

^p49.6 Joppaye 34.26 faayi

Soora 49 ... kaara 110

an taanun wa riini sig'an xonnun kohen di,
an faabanbaananun wa sujudin'an da.

⁹ N renme Yahuuda senben na xo jarinten ya,
a ga bugu tiye yigene,
nan li sax'i digan di,
ko ra wa katin'a yi?

¹⁰ Yingumaaxun guman toqo Yahuuda ya borollaqen ḥa,
guma ke wa toq'a soxodun kitten di,
m'a ga kip'i kaman haxiixan^r ḥa,
soron wa riini xaaye ken da.

¹¹ A wa jaana sere neemante yi ti *resenyitten* gaboyen ḥa,
m'a wa foonu jaana farintonte yi,
a yiraamen wa yanqini *resenjin* ya di,
n'a boll'a noonon di.

¹² A yaaxun wa riini dunbu ti *resenqoncín* ḥa,
n'a kanbun xurandi ti xatin ḥa.

¹³ «Sebulunu, anken taaxuran jaana geejillaqen ya yi,
jidunteraanun yanqaran ḥa,
an maran wa fuutini ma Cidoni tatten ḥa.

¹⁴ «Yisakari, anken gollini ya xo fare,
a wa saq'i gallen di.

¹⁵ An ga na jamaane sire be wari,
a noqun neemanten ga ni,
an wa komingollini kun kamanun da,
yell'an nan toxo no.

^q49.8 *Yahuuda* wure ni: «a wa tiigandini» Joppaye 20.35 faayi.

^r49.10 *kaman haxiixa*: Abaraaninxannen di, a safanten ni «Silo», nx'a wure ma xura.

¹⁶ «Daani, anken w'an soron faasana,
xo Isirayila xabiilan kuttun moxo.

¹⁷ Har'an wa loxo, an ra wa faasandini,
xo kosooso muxunte jarijallen di,
xonne be nda tint'an ɳa,
an n'a xip'i sin fallanjiimen di,
n'a yinme fallansedi seyen di.

¹⁸ «Yaah! N Kama Alla,
n jikken w'a yi, an w'in kisindini.

¹⁹ «Gaadi, xennaanun yan xenn'anke ɳa,
nx'an wa katta n'an du bug'i maxa, n'i faraxatu.

²⁰ «Aseeri, anken soxofoonun wa sirono dangi haqe,
i fatandifoonun ya wa jaana tunkayugun yiganden ɳa.

²¹ «Nafutali, an ken ni laawarante ya yi xo siinen moxo,
ayiwa, an nta fo saarana len sire falle.

²² «Yusufu, anken na xo yitti nafama xoore ya jinxannen ɳa,
an kittun wa fon su kanma.

²³ Bundanseraanun d'an janba,
n'i bundanju sed'an ɳa ti sondonkaawantaaxu yi^s,

²⁴ nxo, an d'an bundanju raga ti soobe yi,
an kitten lijo,
bawo, Yaquba Alla senbente,
Isirayila tangandaanan d'a haasandaanan ni d'an batte.

^s49.23 Joppaye 37.18.. faayi

²⁵ Yell'an faaba Alla ga n'an faabandi,
Yell'an *Alla katudanken* ga n'an barikandi:
n'an barikandi ti kanmun jin gaboyen ɳa,
n'an barikandi ti njijen wure jin gaboyen ɳa,
n'an barikandi t'an soxodun do daabanun gaboyen ɳa.

²⁶ An faaba bariken be ga n gaba sere fananun xallen ɳa,
i ga n gaba gidinsijanun xallun ɳa,
yelli Kamanen ga na kun bariken surund'an kanma Yusufu,
anken be ga na waaxinun yingumen ɳa.

²⁷ «Beniyamina, anken ɳaana xo kanbanten ya,
soxuban ɳa, an w'an tiye raganten yigana,
nellen ɳa, n'a taxandi.»

²⁸ Ku ya ni Isirayila borollaqun tanmi do fillon ɳa, a d'a ga da
tagaxanne be ko baane be su kanma.

[Yaquba faatiyen d'a janaasa]

²⁹ Ke falle, Yaquba da yaamariye tana kin'i renmun ɳa nan ti:
«N ga na faati, xa r'in rond'in sere fananun tatten ɳa,
gidinkunme be ga wa Eferoona Heetinken ten di, ³⁰ Maxapela,
Mamere tatten ɳa, Kanaana jamaanen di. Ibirahiima da te ke
xobo Eferoona maxa, yelli xaburu ke na j'i halaale yi. ³¹ A yinme
d'i yaqe Saaratu ro non ya yi, do Isaaxa d'i yaqe Rebeqa, nke
yinme xa da Leewa rondi non ya yi. ³² Te ke do gidinkunme be
ga w'a di, i xobe Heetinkon ya maxa.»

³³ Yaquba ga dugut'i yaamariyu lagaren kinn'i renmun ɳa, a
saxu n'i neeguye lagaren ɳa, nan kaf'i solo fananun ɳa.

50 ¹ Yusufu xus'i du sed'i faaba kanma nan wu, n'a sunbu-
sunbu. ² Ken falle, a ti doxotoronun da: «Xa d'in faaba furen
moxon gemundi, n'a faten daari ti te timelijen ɳa.»

³ Doxotoronun da tannaxate koota ɳa ken gollen ɳa xoy'i laada
moxo, yell'a n katta marene. Misirankon da tanjeere koota ya
ɳa Yusufu faaba wuunu.

⁴ Bire be Isirayila faatiyen sunoyen ga jeme, Yusufu ti **tunkayugon** soro tintun da: «Gen'in fin ga xoor'axa maxa, xa da ke xiyinde kijandi tunkayugon ዳ n da: ⁵ "Katt'in faaba ga wa faatini, a d'in kunandi, n'i rondi Kanaana jamaanen di, i xaburu dabarinten di no, a na yaamariyen kin'in ዳ, nan dag'a rondi no, n nan saage riini."» ⁶ Tunkayugon da yaamariyen kin'a yi, a n dag'i faaba rondi no, n'i lahidun tinmandi.

⁷ Yusufu daga kafunu tunkayugon golliran sere xooren su yi, a do Misira xirisen su, ⁸ kafun'i yinme kaadunkon ዳ, d'i waixinun do faaben yinme koren kutten su yi. Fo wo fo ma toxo Goseni ma leminun do daabanu. ⁹ Wotoronun xa ji furen sunsindaanun di, a do sigumu, n'a ዳ fi hayibante xoore yi.

¹⁰⁻¹¹ I ga kije Atadi genden ዳ Yarade fanjen tatten ዳ, i da furinyaaxaraxuraye xoore ዳ non ዳ, Yusufu saage n'i faaba wu no bito neeri. Kanaananko be ga ji ken mara di, i ga da ke yaaxaraxuraye xoore wari, i ti: «Ke wa jiini Misira sere xoore furunfi yi.» Ken ya saabuda noqu ke toxon ga xiri Abeli-misira, [a wure ga ni Misira furunfi].

¹² Ke moxo ya ni Yaquba renmun d'a yaamariyen batu, ¹³ nan daga t'a furen ዳ Kanaana jamaanen di, n'a suturi Maxapela ten gidinkunmen di, Mamere tatten ዳ, te be, Ibirahiima ga d'a xobo Eferoona maxa, Heetinke, n'a xaburu halaalaaxu. ¹⁴ I ga dugut'i faaba suturayen ዳ, Yusufu saage dagana Misira, a d'i waixinun do fo wo fo ga ji ga dag'a sunsi.

[Yusufu waixinun yaafaye munduy'i faaben faati falle]

¹⁵ Isirayila faati falle, Yusufu waixinun ji tini me da: «Ayiwa, o faaba faayi ga bono, Yusufu n maxa r'o xonnan raga de, o ga da fo buru be j'a yi, na kun tanbon tug'o di.» ¹⁶ Ken di, i da faare xiyi Yusufu da nan ti: «Katt'o faaba ga wa faatini, a d'o yaamari nan ti: ¹⁷ "Xa d'a ko Yusufu da t'inke t'a n hinn'axa yi, axa ga da fo buru be j'a yi, a n yaaf'i su di, axa d'a faaba su na Alla baanen ya batunu."» Yusufu ga da ke xibaare mugu, a xusa nan wu.

¹⁸ Ken falle, waaxinun yinme ri Yusufu noqun ɳa, n'i du sed'a taanun wure, nan t'a da: «O faayi, o ɳ'an da komu yi.» ¹⁹ Nxa Yusufu t'i da: «Xa maxa kanu, nke ra w'in yinme walla allansigiran ɳa ba? ²⁰ Axa d'a xanu na fo buren ɳ'inke yi, nxa, Alla yinme d'a yilla fo sire yi, na ke jama su kisindi xoy'axa yaaxen ga faay'a yi moxo be. ²¹ Ken di saasa, xa maxa kanu, fo wo fo nt'axa kitana, nke wa sikki t'axa d'axa kaadunkonfin su yi.» A d'i neene, na sefe sire gabe k'i da.

²² Ke moxo ya ni, Yusufu d'i faaba koren ga taaxu Misira. A yinme da kame do siinu tanmi ya bire. ²³ A da Efarayimu soxodun wari m'i yillaye sikkandi, nan saage n'i kisimaare Maxiiri renmun xoorondi, ken ga ni Menaase renyugon ɳa.

[Yusufu faatiye]

²⁴ Koota yogo, Yusufu t'i waaxinun da: «N faati haxatin ntaxa laato, nxa, Alla wa riin'axa faabandi, n'axa bugundi Misira, n'axa geesu dagana jamaane be, a ga d'a lahidun wutu Ibirahiima do Isaaxa do Yaquba da. ²⁵ Ken di, xa da lahidun wut'in da, nan ti Alla ga n'axa faabandi, axa w'in furen wutunu d'axa batte dagana.»

²⁶ Yusufu faati n'a wuyun toxo kame do siinu tanmi. I d'a faten daari ti te timelijen ɳa, yell'a n katta marene, n'a sawu furinwaxanden di Misira.

Fatanpanciye

Abaraaninu

Ibirahiima soxodu be ga bugu Isaaxa di, kun ya danbe ni xilli Abaraani. A lasili ni Ibrahiima kisima be toxo ga ni Abaraani, ken ga ni «Eberi» yi Abaraaninqannen di. (Joppaye 10.21, 39.14)

Adeni naaxo

Adeni ni jamaane ya yi, Alla ga da naaxo war'a kinbakkan di, o ga wa tin'a da Adeni naaxo na Adama do Hawa war'a noxon di. (Joppaye 2.8–17, 3.20–24, 4.16)

Alla Katudanke

A wure ni «Alla kattaana, Alla niyindaana», Alla be ga ra wa fon su da. Abaraaninqannen di ke ni «El Sadayi». (Joppaye 17.1, 28.3, 35.11, 43.14, 48.3, 49.25)

deben roraqe

Ken haxatin ja deben koorinten ni ti kobin ja. A roraqe ni deben yugu batujaaran ya yi a d'i jaagunjaara, golle mundaanu xa ni dagana sigi no. (Joppaye 19.1, 23.10, 23.18, 34.20)

Firawuna

Firawuna ma ni seren toxo yi, Misira tunkayugun daronden toxon ya ni. Ken ya saabuda, o yillanden di, o ga da safa Misira tunkayugo dere wuredan di nan ti, i w'a tin'a da Firawuna. (Joppaye 12.15)

Misira tunkayugo

Firawuna faayi. (Joppaye 12.15, 37.36, 39–41, 44.18, 46.5)

Soora 50 ... kaara 116

Negeba

Negeba ni gunjura ya yi Kanaana funkitten di, ken ya saabuda, a ni koorondini katta Kanaana funkitten ɳa. (Joppaye 12.9, 13.1, 20.1, 24.62)

resenyitte (Joppaye 9.20, 40.9, 49.11), ***rese*** (40.11), ***resenji*** (27.28, 27.37, 49.11), ***resenqonci*** (9.21, 49.12)

Resen ni yittirenme ya yi, a wa xo benbe, nx'a ken yitten wa neenunu ya. A lijen ni, a wa bollini n'a jin bugundi n'a ɳa minifo lije yi (resenji). Resenji ga na mare nan dalla, a wa ɳaana xoncin ɳa (resenqonci).

sadaxindinnoqu

Noqu siginte ya ni ti gidun ɳa xoyi dibinkan moxo, i ni sadaxanun biyin'a kanma. (Joppaye 8.20, 12.7, 13.4, 22.9, 26.25, 33.20, 35.1)

Tunka duumante

Alla toxon xerexerente ya yi, a wure ga ni nan ti, a wa haxatin su. A koninten ni aaye gabe di, nxa, a safe ke fana ya di (Joppaye 2.4), nxa soron joŋe xirindini t'a yi ke ya di. (Joppaye 4.26)

xeribunu

Xeribunu ni Alla tagafoonu ya yi, i golle ni korosinden ɳa. I sawuran wa xoyi daabanu, seren yinkollan w'i ya, a do kanpu. (Joppaye 3.24)